

Radil Fətullayev, İbad İbadov, Fərid Abbaslı

Mühasibatlığa dair məsələlər toplusu

(real nümunələr əsasında)

BAKI–2016

Elmi redaktor: **Ruslan Atakişiyev**
iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru, İqtisadi Araşdırmalar və
Tədris Mərkəzinin prezidenti

Rəyçilər: **Mehdi Babayev**
Professional mühasib jurnalının baş redaktom, audit
mütəxəssis

Abdulkərim Sadıqov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin «Mühasibat
uçotu» kafedrasının müəllimi

Radil Fətullayev, İbad İbadov, Fərid Abbasb.
«Mühasibatğa dair məsələlər toplusu (real nümunələr əsasında)»
Bakı, «Nurlar» Nəşriyyat Poliqrafiya Mərkəzi, 2016.-192 səh.

Kitabda müasir dövrdə kommersiya müəssisələrində tətbiq olunan beynəlxalq mühasibat uçotuna dair praktiki nümunələr və onlann bəzilərinin həlləri, o cümlədən maliyyə bərabərliyində əməliyyatlann əks etdirilməsi, onlann jurnalda qeydiyyatı, sınaq balansının (dövrüyyə cədvəlinin) və maliyyə hesabatı formalarının hazırlanması, həmçinin ayn-ayrılıqda uzunmüddətli və qısamüddətli aktivlərin, öhdəliklərin, kapitalın, gəlir və xərclərin uçotuna aid 100-dən çox məsələ və tapşırıqlar verilmişdir.

Bu kitab maliyyə və mühasibatlıq sahəsində çalışan ekspertlər, mütəxəssislər, mühasiblər və müəllimlər üçün nəzərdə tutulmuşdur. Bununla yanaşı kitabdan müəssisə rəhbərləri, menecerlər, bank sektorunda çalışan ekspertlər, mühasibat- lıq üzrə təhsil alan tələbələr, magistrələr və doktorantlar da istifadə edə bilərlər.

ISBN; 978-9952-508-28^

© «İqtisadi Araşdırmalar və Tədris Mərkəzi (İATM)», 2016

Bu vəsait İATM-ın mütəxəssisləri tərəfindən hazırlanmışdır.
Kitabın məzmunu müəlliflərə aiddir və Azərbaycan Respublikası
Maliyyə Nazirliyinin mövqeyini əks etdirmir.

MUNDƏRICAT

Təqdimat	7-8
Kitabdan istifadə qaydaları	9-10
Fəsil 1. Mühasibat bərabərliyində əməliyyatların qeydiyyatı	11-16
Məsələ 1.1. Azot şirkəti (<i>Nümunə</i>).....	11
Məsələ 1.1-in həll cədvəli	12
Məsələ 1.2. Fosfor şirkəti	12
Məsələ 1.3. Arsen şirkəti.....	13
Məsələ 1.4. Stibium MMC	14
Məsələ 1.5. Bismut şirkəti	15
Məsələ 1.6. Sirkonium şirkəti	17
Məsələ 1.7. Niobium ASC	18
Fəsil 2. Əməliyyatların jurnalda və T-hesablarda əks etdirilməsi əsasında Sınaq balansının (dövriyyə cədvəlinin) hazırlanması	20-33
Məsələ 2.1. Renyum şirkəti (<i>Nümunə 1</i>).....	20
Məsələ 2.1- in həlli	21
Məsələ 2.2. Berillium şirkəti (<i>Nümunə 2</i>)	23
Məsələ 2.2- nin həlli	24
Məsələ 2.3. Radium MMC	27
Məsələ 2.4. Kalsium MMC	28
Məsələ 2.5. Maqnezium şirkəti	29
Məsələ 2.6. Stronsium MMC	30
Məsələ 2.7. Barium MMC.....	32
Fəsil 3. Sınaq balansdan maliyyə hesabatlarına keçid	34-48
Məsələ 3.1. Silisium şirkəti (<i>Nümunə</i>)	34
Məsələ 3.1-in həlli	35
Məsələ 3.2. Tallium MMC	41
Məsələ 3.3. İndium MMC	42
Məsələ 3.4. Qallium MMC.....	43
Məsələ 3.5. Bor Şirkəti.....	44
Məsələ 3.6. Alüminium MMC	45
Məsələ 3.7. Qurğuşun Şirkəti	46
Fəsil 4. Düzəliş qeydləri və köməkçi hesabların bağlanması	49-62
Məsələ 4.1. Flüor şirkəti (<i>Nümunə</i>)	49
Məsələ 4.1-in həlli	51
Məsələ 4.2. Xlor MMC	58
Məsələ 4.3. Brom MMC.....	59
Məsələ 4.4. Yod MMC.....	60
Məsələ 4.5. Astat MMC	61

Fəsil 5. Uzunmüddətli maddi aktivlər (əsas vəsaitlər)	63-70
Məsələ 5.1. Adana şirkəti (<i>Nümunə 1</i>)	63
Məsələ 5.1-in həlli	63
Məsələ 5.2. Nargin MMC (<i>Nümunə 2</i>)	64
Məsələ 5.2-nin həlli	65
Məsələ 5.3. Samarium MMC (<i>Nümunə 3</i>)	66
Məsələ 5.3-ün həlli	67
Məsələ 5.4. Karvan MMC	68
Məsələ 5.5. Şəfa firması	68
Məsələ 5.6. Betta şirkəti	68
Məsələ 5.7. Çestor şirkəti	69
Məsələ 5.8. Evropium MMC	69
Fəsil 6. Qeyri-maddi aktivlər	71-77
Məsələ 6.1. Rito şirkəti (<i>Nümunə 1</i>)	71
Məsələ 6.1-in həlli	71
Məsələ 6.2. Lava MMC (<i>Nümunə 2</i>)	72
Məsələ 6.2-nin həlli	72
Məsələ 6.3. Qobustan şirkəti	73
Məsələ 6.4. Qlobal Soft	74
Məsələ 6.5. Reyhan şirkəti	74
Məsələ 6.6. Samir MMC	75
Məsələ 6.7. Turan MMC	76
Məsələ 6.8. Qoca MMC	77
Fəsil 7. Ticarət əməliyyatları və ticarət ehtiyatları (mallar)	78-87
Məsələ 7.1. Astor şirkəti (<i>Nümunə 1</i>)	78
Məsələ 7.1-in həlli	79
Məsələ 7.2. Damla şirkəti (<i>Nümunə 2</i>)	79
Məsələ 7.2-nin həlli	80
Məsələ 7.3. Supermarket	84
Məsələ 7.4. Minimarket	85
Məsələ 7.5. Rodium şirkəti	85
Məsələ 7.6. Texnesium şirkəti	86
Fəsil 8. Ticarət ehtiyatlarının maya dəyərinin hesablanması metodları....	87-90
Məsələ 8.1. Zəfər market (<i>Nümunə</i>)	87
Məsələ 8.1-in həlli	88
Məsələ 8.2. Kayzer şirkəti	88
Məsələ 8.3. Şah MMC	89
Məsələ 8.4. Total şirkəti	89
Məsələ 8.5. Qalay MMC	90

Fəsil 9. Debitor borcları, ümitsiz borclar və sair debitor xarakterli aktivlər

..... **91-106**

Məsələ 9.1. Helium MMC (<i>Nümunə</i>)	91
Məsələ 9.1-in həlli	93
Məsələ 9.2. Osmium MMC	100
Məsələ 9.3. Palladium MMC	101
Məsələ 9.4. Ksenon MMC	101
Məsələ 9.5. Radon MMC	102
Məsələ 9.6. Kripton MMC	103
Məsələ 9.7. Neon MMC	104
Məsələ 9.8. Arqon MMC	105

Fəsil 10. Valyuta məzənnələri..... 107-114

Məsələ 10.1. Fermium MMC (<i>Nümunə 1</i>)	107
Məsələ 10.1-in həlli	107
Məsələ 10.2. Kükürd MMC (<i>Nümunə 2</i>)	108
Məsələ 10.2-nin həlli	109
Məsələ 10.3. Selen MMC	110
Məsələ 10.4. Karbon şirkəti	110
Məsələ 10.5. Skandium şirkəti	111
Məsələ 10.6. Germanium MMC	111
Məsələ 10.7. Gümüş MMC	112
Məsələ 10.8. Molibden MMC	112
Məsələ 10.9. Neodium MMC	113
Məsələ 10.10. Nobelium şirkəti	113
Məsələ 10.11. Rutenium şirkəti	114

Fəsil 11. Qiymətləndirilmiş öhdəliklər 115-118

Məsələ 11.1. Titan Telekom (<i>Nümunə</i>)	115
Məsələ 11.1-in həlli	116
Məsələ 11.2. Rəngsaz	116
Məsələ 11.3. Günəş Telekom	117
Məsələ 11.4. Xrom MMC	117
Məsələ 11.5. Ferrium Sığorta	118

Fəsil 12. Kreditor borcları, avans ödənişləri və sair kreditor xarakterli öhdəliklər

..... **119-129**

Məsələ 12.1. Hidrogen şirkəti (<i>Nümunə</i>)	119
Məsələ 12.1-in həlli	121
Məsələ 12.2. Oksigen şirkəti	128

Fəsil 13. Vergilər..... 130-138

Məsələ 13.1. Memar MMC (<i>Nümunə 1</i>)	130
Məsələ 13.1-in həlli	131

Məsələ 13.2. Azəri Konsaltinq (<i>Nümunə 2</i>)	132
Məsələ 13.2- nin həlli.....	133
Məsələ 13.3. Mprkuri.....	134
Məsələ 13.4. Serium MMC.....	135
Məsələ 13.5. Muğan MMC	135
Məsələ 13.6. İmirMMC	136
Məsələ 13.7. Lantan MMC	136

Fəsil 14. Əmək haqqı və işçilərlə bağlı sair ödənişlər 139-149

Məsələ 14.1. Litium MMC (<i>Nümunə</i>).....	139
Məsələ 14.1-in həlli.....	140
Məsələ 14.2. Natrium MMC	145
Məsələ 14.3. Kalium MMC	145
Məsələ 14.4. Rubidium MMC	146
Məsələ 14.5. SeziyumMMC	147
Məsələ 14.6. Fransium MMC	148

Fəsil 15. İstehsal əməliyyatları və istehsalat məsrəfləri 150-164

Məsələ 15.1. Civə şirkəti (<i>Nümunə 1</i>).....	150
Məsələ 15.1-in həlli.....	151
Məsələ 15.2. Berklum şirkəti (<i>Nümunə 2</i>)	152
Məsələ 15.2-in həlli.....	153
Məsələ 15.3. Erbium şirkəti	158
Məsələ 15.4. Aktinium şirkəti.....	159
Məsələ 15.5. Vanadium şirkəti.....	160
Məsələ 15.6. Volfram şirkəti.....	161
Məsələ 15.7. Platin şirkəti.....	163

Fəsil 16. Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat 165-173

Məsələ 16.1. Manqan MMC (<i>Nümunə 1</i>)	165
Məsələ 16.1-in həlli.....	166
Məsələ 16.2. İttrium MMC (<i>Nümunə 2</i>)	167
Məsələ 16.2-nin həlli.....	169
Məsələ 16.3. Kuprium MMC	170
Məsələ 16.4. KobaltMMC	171
Məsələ 16.5. TellurMMC.....	172

CAVABLAR..... 174 -187

İstifadə olunmuş ədəbiyyat siyahısı..... 188-190

TƏQDİMAT

TƏQDİMAT

Hörmətli oxucular!

Bu kitab beynəlxalq mühasibatlığı öyrənən zaman əldə etdiyiniz biliklərin praktikada da tətbiq edilməsinə kömək məqsədi ilə yazılmışdır.

Fikrimizcə, müasir dövrdə Azərbaycanda mühasibatlığın öyrədilməsi 3 istiqamətdə həyata keçirilir:

I. Ənənəvi (sovet) mühasibat uçotunun tədrisi;

II. Mühasibatlıq sahəsində mövcud olan beynəlxalq sertifikatıya imtahanlarına hazırlığın aparılması;

III. Beynəlxalq mühasibat uçotunun yerli qanunvericiliyə uyğun tətbiqi üzrə tədrisin həyata keçirilməsi.

Ənənəvi mühasibat uçotunun tətbiqinin başlıca səbəbi müəssisələrdə hələ də sovet mühasibat uçotunu tətbiq edən çoxsaylı mühasiblərin olmasıdır. Bu da həmin mühasiblərdə yeni mühasibat sisteminin daha çətinliyi və onun Azərbaycanda tətbiqinin mümkünsüzlüyü kimi yanlış fikrin formalaşması ilə bağlıdır. Əslində bu bəzi insanların fitrətindəki yeniliyə keçmək qorxusundan irəli gəlir. Yaxşı olardı ki, onlar yeni mühasibat sistemini öyrənməyə cəhd etsinlər və sonda görərlər ki, beynəlxalq mühasibatlıq sovet uçotuna nisbətən dəfələrlə asan və tətbiqi sadədir.

Mühasibatlıq sahəsində mövcud olan beynəlxalq sertifikatıya imtahanlarına hazırlıq üzrə tədrisə meyliliyin səbəbi xarici şirkətlərin və son zamanlarda yerli şirkətlərdə də geniş vüsət alan mühasib vəzifəsi üzrə vakansiya elanı zamanı qoyulmuş tələblərdən irəli gəlir. Bu gün kifayət qədər çoxsaylı tələbələr həmin imtahanları vermək üçün çoxlu pul xərcləyir. Çünki azərbaycanlı tələbələrdə beynəlxalq sertifikata qarşı yüksək bir maraq vardır. Hətta bu marağı dərk edən iş adamları ingilis və rus dillərini bilməyən tələbələrin tələbatını ödəmək üçün həmin sertifikatların milli formalaşdırılması da qurmağa məcbur oldular. Halbuki, sertifikatıya yönümlü imtahanların əksəriyyəti praktikadan daha çox tələbələrdə məntiqi biliklərin formalaşmasına istiqamətlənmişdir.

Beynəlxalq mühasibatlığın yerli qanunvericiliyə uyğun tətbiqi ilə bağlı tədris işi hələ ki, Azərbaycanda çox az sayda qurumlar və şəxslər tərəfindən həyata keçirilir. Fikrimizcə, bu cür qurumlardan biri də məhz İqtisadi Araşdırmalar və Tədris Mərkəzi (İATM) dir.

İATM tərəfindən sizə təqdim olunan bu kitab beynəlxalq mühasibatlı- ғы öyrənən şəxslərin biliklərinin tətbiqi üçün vacibdir.

Kitab İATM-in nəşri olan “Beynəlxalq mühasibatlığa giriş” kitabı əsasında hazırlanmışdır.

Nəzərinizə çatdırmaq istərdik ki, kitab özündə nəzəriyyə və praktikanın qarşılıqlı əlaqəsini birləşdirir. Bu baxımdan kitabdən düzgün istifadə etdiyiniz təqdirdə sizdə müstəqil şəkildə maliyyə hesabatlarını hazırlamaq bacarığı formalaşacaqdır. Ona görə də nəşrdən səmərəli bir şəkildə yararlanmaq üçün “kitabdan istifadə qaydaları” m da diqqətlə oxumağınızı tövsiyə edirik.

Qeyd edək ki, kitabın hazırlanması prosesində “Professional mühasib” jurnalının baş redaktoru, audit mütəxəssis Mehdi Babayevlə mütəmadi əlaqə yaradılmış, fikir mübadiləsi edilmiş və onun məsləhətləri əsasında müəyyən məsələlərə düzəlişlər edilmişdir. Bundan başqa, İATM-in məzunları olan Pərvin Əliyev, Elşad Məmmədzadə, Mesed Toholiyeva, Zülfiyyə Həməzəli, Vüsal Mahmudov, Rəşad Babayev, Əli Oruclu və adları çəkilməyən digər tələbələrimizin də kitabda verilmiş müəyyən məsələlərin həllində müəlliflərə xüsusi dəstəyi olmuşdur. Ona görə Mehdi müəllimə və məzunlarımıza İATM tərəfindən dərin minnətdarlığımızı bildiririk.

Onu da qeyd edək ki, kitabda verilmiş məsələlərdə tərtibat və texniki nöqtəyi-nəzərdən müəyyən qüsurlar da ola bilər. Ona görə də hər zaman oxucuların irad və təkliflərini qəbul etməyə hazırıq. Sizin irad və təkliflərinizi inşaAllah növbəti nəşrlərimizdə nəzərə almağa çalışacağıq.

Əlaqə telefonları: 012 480 28 45, Mob: (050) 531 03 81, (055) 203 07 85,
(070) 511 77 31;

[office\(g\).iatm.az.](mailto:office(g).iatm.az)
radilfatullavevfSjatm.az

MÜƏLLİFLƏRDƏN

KİTABDAN İSTİADƏ QAYDALARI

KİTABDAN İSTİFADƏ QAYDALARI

Kitab kimlər üçündür?

“Mühasibatlığa dair məsələlər toplusu” kitabı mühasibatlığı öyrənən və tədris edən şəxslər üçün ilkin uçotun aparılması, sınaq balansının və maliyyə hesabatlarının hazırlanması, o cümlədən ayrı-ayrı əməliyyatların mühasibat yazılışlarının verilməsinin praktiki cəhətdən tətbiq edilməsi məqsədi ilə nəşr olunmuşdur. Kitabdan həm sərbəst öyrənmə vasitəsi, həm də müəllimlə - fərdi və ya qrup şəklində təlimlərin keçirilməsi zamanı dərs vəsaiti kimi istifadə edilə bilər.

Kitabın strukturu:

“Mühasibatlığa dair məsələlər toplusu” kitabı 16 fəsildən ibarətdir. Kitabın strukturu “Beynəlxalq mühasibatlığa giriş” kitabının mövzulan əsasında tərtib edilmişdir. Burada verilmiş məsələlərdəki şərti şirkət adlan Mendeleyev cədvəlinin elementlərindən istifadə olunmaqla göstərilmişdir. Fikrimizcə, bu cür adlandırma sizə məsələləri rahat şəkildə tapmaqda köməklik göstərəcəkdir.

Kitabda hər bir mövzu üzrə məsələnin 1 və ya 2 nümunəvi həlli verilmişdir. Nümunəvi çalışmaları öyrənməklə siz növbəti məsələləri həll etmək bacarıma yiyələnəcəksiniz.

Əgər siz təcrübəli mühasib kimi yalnız işinizə aid olan əməliyyatlarla maraqlanırsınızsa, onda kitabdakı bütün məsələləri deyil, yalnız özünüza aid olan mövzulann tapşırıqlarını həll edə bilərsiniz. Lakin uçot və hesabatın məntiqini daha dərindən mənimsəmənin üçün bütün məsələləri həll etməyinizi tövsiyyə edirik.

Kitabda verilmiş qısaltmalar

Kitabda bəzi sözlər qısaldılmış şəkildə verilmişdir. Bu ifadələrin geniş açıqlamasına “Beynəlxalq mühasibatlığa giriş” kitabında rast gələ bilərsiniz. Bəzilərini burada qeyd edək. Məsələn, MZHH-Mənfəət və zərərlər haqqında hesabat, KDHH-Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat, PVHH-Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat, MVHH-Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat (Balans) deməkdir.

Sərbəst hazırlaşarkən kitabdən necə istifadə etmək olar?

Kitabdakı məsələləri sərbəst şəkildə etməyə çalışan şəxslərə məsləhət görürük ki, paralel olaraq İATM-in nəşri olan “**Beynəlxalq Mühasibathğa Giriş**” kitabındakı mövzuları da oxusunlar. Bunun üçün ilk olaraq mündəricatdan sizin üçün maraqlı olan mövzunu seçin, sonra “*Beynəlxalq mühasibatlığa giriş*” ki-

kitabdakı həmin fəslə tam oxuduqdan sonra burada o mövzuya aid məsələləri cavablandırmağa çalışın.

Həll etdiyiniz məsələlərin cavabının düz olub-olmadığını yoxlamaq üçün kitabın arxasında verilmiş “CAVABLAR” bölməsinə baxa bilərsiniz. Qeyd edək ki, cavablar bölməsində yalnız hesablanma, yekun çıxarma, hesabatla çıxma tələb olunan məsələlərin cavabları verilmişdir. Məsələdə sadəcə əməliyyatların qeydiyyatı ilə bağlı tələblər olduqda, onların cavabları böyük olduğu üçün verilməmişdir. Bunun üçün həlli verilmiş nümunəvi məsələlərə baxmağınız və ya “Beynəlxalq mühasibathəyə giriş” kitabında o tip tapşırıqların həllinə baxmağınız tövsiyyə olunur.

Kitabın 14-cü fəsilində təqdim edilmiş məsələlərin həlli 2016-cı il tarixinə qüvvədə olan Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsinə əsasən hazırlanmışdır. Ona görə də, sizin də bu fəsildəki digər məsələləri həll edərkən həmin tarixə olan Vergi Məcəlləsindən istifadə etməyiniz məsləhət görülür.

Kitabda verilmiş məsələlərin həllini kompüter proqramlarında da (excel, Word, və digər mühasibat proqramlarında) yerinə yetirmək sizin hazırlıq səviyyənizi bir qədər də artırma bilər. Verilmiş nümunələrdə hesab nömrələrindən demək olar ki, istifadə olunmamışdır. Bu hal hesab nömrələrinin hər zaman dəyişmə ehtimalının olması, hesabın orijinal adlarının isə heç zaman dəyişməməsi ilə əlaqədardır. Əgər siz istəsəniz məsələləri həll edərkən “*Beynəlxalq mühasibathəyə giriş*” kitabının arxasında verilmiş “Kommersiya təşkilatları üçün Yeni Hesablar Planı”ndan istifadə edə bilərsiniz. Orada hesablar əvvəlki iki rəqəmli hesablarla müqayisəli şəkildə verilmişdir.

Video dərslərdən necə istifadə etməli?

Məsələ və tapşırıqları edərkən, əlaqəli olaraq İATM tərəfindən www.youtube.com internet sahifəsinə daxil edilmiş “Mühasibat uçotu” dərslərindən istifadə etməyiniz faydalı olar. Xüsusi ilə də “*Mühasibat uçotunu öyrənməyin və öyrətməyin 4 əsas qaydası*” adlı video dərslər sizin məsələləri daha asan şəkildə həll etməyinizə kömək ola bilər.

Kitabın imkanları:

“Mühasibathəyə dair məsələlər toplusu” kitabındakı praktiki məsələ və tapşırıqları həll edə bilən şəxs beynəlxalq səviyyədə tanınan ACCA, CIMA və CIPFA kimi təşkilatların sertifikatlarını əldə etmək üçün vacib bilikləri əldə etmiş olur. Kitab xüsusilə mühasibathəyə sahəsində yerli sertifikatların əldə olunması üçün də yaxşı vasitə hesab oluna bilər.

1

MÜHASİBAT BƏRABƏRLİYİNDƏ
ƏMƏLİYYATLARIN QEYDİYYATI

Aktivlər

Öhdəliklər

+

Kapital

Əhatə olunan məsələlər

Məsələ 1.1. Azot şirkəti;
Məsələ 1.1-in həlli;
Məsələ 1.2. Fosfor şirkəti;
Məsələ 1.2-nin həll cədvəli;
Məsələ 1.3. Arsen şirkəti;
Məsələ 1.3-ün həll cədvəli;
Məsələ 1.4. Stibium MMC;
Məsələ 1.4-ün həll cədvəli;
Məsələ 1.5. Bismut şirkəti;
Məsələ 1.5-in həll cədvəli;
Məsələ 1.6. Sirkonium şirkəti;
Məsələ 1.6-nın həll cədvəli;
Məsələ 1.7. Niobium ASC;
Məsələ 1.7-nin həll cədvəli

Məsələ 1.1. Nümunə Azot şirkəti

Azot şirkəti 2015-ci ildə qurulub və burada 1-ci rüb ərzində aşağıdakı əməliyyatlar baş verib:

1. Təsisçilər 12 000 AZN kapital qoyuluşu edərək işə başlayıblar;
2. Nisyə 5 500 AZN dəyərində kompüter avadanlığı alınıb;
3. Nağd olaraq 300 AZN dəyərində ofis ləvazimatı alınıb;
4. Rüb ərzində nağd olaraq 4 000 AZN dəyərində xidmət göstərilib;
5. İşçilərə rüb ərzində 1 500 AZN əmək haqqı ödənilib;
6. Təsisçilər tərəfindən rübün sonunda 250 AZN dividend götürülüb.

Tələb olunur:

Şirkətin açılması və fəaliyyəti ilə bağlı rüb ərzində baş verən bütün əməliyyatları maliyyə bərabərliyində əks etdirmək və son maliyyə vəziyyətini göstərmək.

Məsələ 1.1-in həlli

Sıra Növl	Əməliyyatın məzmunu	AKTİVLƏR	=	ÖHDƏLİK	+	KAPİTAL	+	GƏLİR	-	XƏRC	-	DİVİDEND
1)	Nizamnamə kapitalı qoyulub	12 000	=	t/e	-1-	12 000	+	t/e	-	t/e	-	t/e
2)	Nisyo ofis avadanlığı alınıb	5 500	=	5 500	-1-	t/e	+	t/e	-	t/e	-	t/e
3)	Nəqd olaraq ofis ləvazimatı alınıb	300 (300)	=	t/e	+	t/e	+	t/e	-	t/e	-	t/e
4)	Xidmət göstərilib	4 000	=	t/e	+	t/e	+	4 000	-	t/e	-	t/e
5)	İşçilərə əmək haqqı ödənilib	(1 500)	=	t/e	+	t/e	+	t/e	-	1500	-	t/e
6)	Təsisçilər dividend götürüb	(250)	=	t/e	+	t/e	+	t/e	-	t/e	-	250
YEKUN		19750	=	5500	+	12000	+	4000	-	1500	-	250

Məsələ 1.2. Fosfor şirkəti

2014-cü ilin 4-cü rübü ərzində Fosfor şirkətində aşağıdakı əməliyyatlar baş verib:

- 1) Təsisçilər kapital qoyuluşu olaraq 500 AZN pul vəsaiti və 1 000 AZN dəyərində kompüter avadanlığı ilə işə başlayıblar;
- 2) İşə başlamaq üçün əlavə pul vəsaitinə ehtiyac olduğundan Kükürd şirkətindən 3 700 AZN borc pul vəsaiti götürülüb;
- 3) 6 000 AZN dəyərində nəqliyyat vasitəsi alınıb. İlkin olaraq nəqliyyat vasitəsinin dəyərinin 20%-i ödənilib, qalan hissəsi növbəti aylarda ödəniləcək;
- 4) Rüb ərzində 100 AZN dəyərində kommunal xərc hesablanmış; _
- 5) Rüb ərzində 5 600 AZN dəyərində xidmət göstərilib. Xidmət haqqının 2 200 manatı daxil olub, qalan hissəsi isə növbəti aylarda əldə olunacaq;
- 6) Nəqliyyat vasitəsi üçün yaranmış borcun 400 AZN hissəsi ödənilib;

Tələb olunur:

Şirkətin açılması və fəaliyyəti ilə bağlı rüb ərzində baş vermiş bütün əməliyyatları maliyyə bərabərliyində əks etdirmək və son maliyyə vəziyyətini göstərmək.

Məsələ 1.2-nin həll cədvəli

Sıra N-si	Əməliyyatın məzmunu	AKTİVLƏR	=	ÖHDƏLİK	+	KAPİTAL	+	GƏLİR	-	XƏRC	-	DİVİDEND
1)		h. ;r				//C- ■'						
2)				" V								
3)												
4)				10^								
5)		"						^ V				
6)				f', --								
	YEKUN			zzSfc		L-0						

**Məsələ 1.3.
Arsen şirkəti**

Arsen şirkəti Namiq və Elçin tərəfindən qurulub və 2014-cü ilin 3-cü rübündən fəaliyyətə başlayıb. Cari ilin sonuna kimi şirkətdə aşağıdakı əməliyyatlar baş verib:

- 1) Sahibkarlar 1 500 AZN pul vəsaiti və 1 200 AZN dəyərində ofis avadanlığı həcmində kapital qoyuluşu edərək birgə işə başlayıblar.
- 2) Bankdan 8 000 AZN kredit götürülüb.
- 3) Cari dövr ərzində Selen şirkətinə 7 500 AZN dəyərində xidmət göstərilib. Xidmət haqqının 60%-i daxil olub, qalan hissəsi növbəti aylarda mədaxil ediləcək;
- 4) Tellur şirkətinə 600 AZN məbləğində borc pul vəsaiti verilib;
- 5) Dövr ərzində icarəyə götürülmüş ofis üçün ümumilikdə 2 400 AZN icarə haqqı hesablanıb və ilin sonuna kimi onun 1 000 manatlıq hissəsi ödənilib;
- 6) Selen şirkətindən borcun 2 000 AZN hissəsi daxil olub;
- 7) Dövr ərzində 70 AZN məbləğində kommunal xərc ödənilib;
- 8) Namiq 120 AZN, Elçin 150 AZN olmaqla təsisçi kimi dividend götürüblər.

Tələb olunur:

Şirkətin açılması və fəaliyyəti ilə bağlı rüb ərzində baş vermiş bütün əməliyyatları maliyyə bərabərliyində əks etdirmək və son maliyyə vəziyyətini göstərmək.

Məsələ 1.3-ün həlli cədvəli

Sıra N-si	Əməliyyatın məzmunu	AKTİVLƏR	=	ÖHDƏLİK	+	KAPİTAL	+	GƏLİR	XƏRC	-	DİVİDEND
1)											
2)		^aciO		gae>^							
3)								imi			
4)											
5)											
5)											
6)		?v<		,				jjIW-			
7)		m									
8)											m'
YEKUN								mp	0		

M 0-0

Məsələ 1.4.

Stibium

MMC

Xidmət sektorunda fəaliyyətə başlamış “Stibium” MMC-də 2014-cü ilin 3-cü rübü üzrə aşağıdakı əməliyyatlar baş verib:

“Stibium” MMC Telman və Həsən tərəfindən xidmət göstərmək məqsədilə qurulmuşdur. Telman 3000 AZN, Həsən isə 5000 AZN olmaqla Fəaliyyətə başlamaq üçün kapital qoyuluşu etmişdirlər.

Sahibkarlar maliyyə çatışmazlığı səbəbindən dost təşkilatdan 2500 AZN borc götürürlər. Xidmət göstərmək üçün aylıq icarə haqqısı 400 manat olan ofis icarəyə götürürlər. “Civə” MMC-dən nağd ödəmə ilə dəyəri 600 AZN olan bir ədəd kondisioner, nisyə şəklində isə hər biri 750 AZN dəyərində olan üç ədəd kompüter alınıb. Bundan əlavə ofisdə istifadə etmək üçün nağd olaraq 70 AZN dəyərində dəftərxana ləvazi^tı alınıb. Sahibkarlar dövriyyəni nəzərə alaraq aylıq əmək haqqısı 350 AZN olmaqla 5 nəfər işçi ilə əmək müqaviləsi bağlayıblar. Təsisçilər xidmətlərinin tanınması üçün reklam şirkətinə 150 AZN vəsait ödəyiblər.

Məlum olub ki, müəssisə 2014-cü ilin sonuna kimi 10500 AZN dəyərində xidmət göstərüb və müştərilər xidmət haqqının 75%-ni ödəyiblər. Həmçinin, bu dövr ərzində kommunal xidmətlər 200 AZN təşkil edib ki, onun da 130 manatı ödənilibdir. Artıq sahibkarlar malİ5^ə vəziyyətinin yaxşılaşdığını görərək “Civə”MMC-yə olan borcun 60%-ni də ödəyiblər. Müəssisə işçilərinə 3 aylıq əmək haqqı hesablasa da, bunun yalnız 2 aylıq

hissəsini ödəyib. Təsisçilər 3 ay ərzində göstərdikləri xidmət üzrə əldə etdikləri mənfəətdən hər birinə 270 AZN olmaqla dividend də götürüblər.

Tələb olunur:

- 1) Şirkətin açılması və fəaliyyəti ilə bağlı bütün əməliyyatları maliyyə bərabərliyində əks etdirmək

3500

Məsələ 1.4-ün həll cədvəli

Sıra N-si	Əməliyyatın məzmunu	AKTİVLƏR	=	ÖHDƏLİK	+	KAPİTAL	+	GƏLİR	-	XƏRC	-	DİVİDEND
1)		2000				8000						
2)		2500		2500								
3)		±600		750						750		
4)		±700										
5)		150								150		
5)		2500		1150				2500		350		
6)		2500		750				2500		750		
7)		2500		3000				2500		400		
8)		2500		1900				2500		750		
9)		-540								-		1540
10)												
11)												
12)												
YEKUN		26880		5370				10500		4850		540

3600

**Məsələ 1.5.
Bismut şirkəti**

Aynur və Elnarə 2014-cü ilin Sentyabr ayında mühasibatlıq xidməti göstərən Bismut şirkətini açmaq qərarına gəlirlər. Təsisçilərin fəaliyyətə başlamaq məqsədilə hər biri 2500 manat olmaqla ilkin sərmayə qoyuluşu edirlər.

Məsələ 1.6. Sirkonium şirkəti

Şirkətin hesabat dövrünün əvvəlinə balans bərabərliyi aşağıdakı kimi olmuşdur:

Aktivlər: 10000;
Öhdəliklər 3000;
Kapital 7000

Dövr ərzində müəssisədə aşağıdakı əməliyyatlar baş vermişdir:

- 1) Nağd şəkildə 700 AZN ödənilməklə şirkətə yeni mühasibat proqramı alınır;
- 2) Müəssisə üçün şəhərin kənarından 15 000 AZN dəyərində nişə torpaq sahəsi alınır;
- 3) Gələcəkdə satmaq məqsədi ilə 5000 manatlıq mallar alınır. Malların dəyərini yarısı ödənilir, yarısı isə növbəti hesabat dövründə ödəniləcək;
- 4) Müəssisə digər bir müəssisəyə vasitəçilik xidməti göstərmişdir. Müqavilə üzrə göstərilmiş xidmətin dəyəri 3000 manat təşkil edir, xidmətin dəyərini yarısı nağd olaraq mədaxil edilir;
- 5) Dövr ərzində müəssisənin əməliyyat xərcləri 900 manat təşkil etmişdir. Bu xərcin nağd ödənilən hissəsi 350 manat olmuşdur. Qalan hissə isə bir müddət sonra ödəniləcək.

Tələb olunur:

Yuxarıdakı əməliyyatları sırasına uyğun olaraq maliyyə bərabərliyində əks etdirmək və yekun balansını hesablamaq.

Məsələ 1.6-nın həll cədvəli

Sıra N-si	Əməliyyatın məzmunu	AKTİVLƏR	=	ÖHTƏLİK	+	KAPİTAL	+	GƏLİR		XƏRC	-	DİVİDEND
1)												
2)												
3)												
4)												
5)								1				
YEKUN												

Məsələ 1.7. Niobium ASC

Cəmiyyətin hesabat dövrünün əvvəlinə balans hesablarının qalığı aşağıdakı kimi olmuşdur:

Aktivlər: 300 000;

Öhdəliklər: 150 000;

Səhmdar kapitalı: 200 000;

Bölüşdürülməmiş zərər: (50 000);

Dövr ərzində şirkətdə aşağıdakı əməliyyatlar baş vermişdir:

1) Təsisçilər əlavə olaraq 500 ədəd səhm emissiyası (buraxılışı) etmək qərarına gəlirlər. 1 səhmin nominal dəyəri 70 manat müə3^yən edilir. Səhmlərin fond birjasında satışı zamanı 1 səhmin bazar qiyməti 90 manat müəyyən edilir;

2) Cəmiyyətin idarə heyətinin qərarı ilə əlavə olaraq dost təşkilatdan 4000 AZN borc pul götürülür;

3) Şirkətə 6000 AZN dəyərində avtomobil alınır. Avtomobilin dəyərinin 30%-i ödənilir. Qalan hissənin ödənişi isə növbəti 2 il ərzində aparılacaqdır;

4) Cəmiyyətə məxsus avtomobil əməliyyat icarəsinə verilir. İcarə haqqı aylıq 250 manat olmaqla 10 aylıq əvvəlcədən alınır;

5) Şirkət tərəfindən lizinqə kran alınır. Lizinq müqaviləsinə əsasən kranın qiyməti 30 000 AZN-dir. Müqaviləyə əsasən 15% avans ödənişi edilməklə qalan hissə növbəti 5 il ərzində ödəniləcəkdir;

6) Cəmiyyətə məxsus başqa bir avadanlıq isə lizinqə verilir. Həmin avadanlığın balans dəyəri 2200 AZN, lizinq qiyməti isə 3000 manat olmuşdur. Lizinq müqaviləsinə əsasən cəmiyyət əvvəlcədən 10% avans almaqla qalan hissəni 3 il müddətində əldə edəcəkdir;

7) Müəssisə başqa bir cəmiyyətin 40%-lik payını alır. Aldığı müəssisənin xalis aktivlərinin dəyəri 90 000 manat olmuşdur.

Tələb olunur:

Yuxarıdakı əməliyyatları sırasına uyğun olaraq maliyyə bərabərliyində əks etdirmək və yekun balansı hesablamaq

2

Əməliyyatların jurnalda və T-hesablarda əks etdirilməsi əsasında Sınaq balansının (dövriyyə cədvəlinin) hazırlanması

Debet

- I • Aktivləri artırır 'Q'
- Xərcləri artırır 'Q'
- Öhdəlikləri azaldır ^
- Kapitalı azaldır ^
- I • Gəlirləri azaldır ^

Kredit

- I • Öhdəlikləri artırır "O"
- Kapitalı artırır tJ"
- Gəlirləri artırır 'Q'
- Aktivləri azaldır ^
- Xərcləri azaldır 4].

Əhatə olunan məsələlər

- Məsələ 2.1. Renium şirkəti;
- Məsələ 2.1-in həlli;
- Məsələ 2.2. Berillium şirkəti;
- Məsələ 2.2-nin həlli;
- Məsələ 2.3. Radium MMC; Məsələ
- 2.4.Kalsium MMC; Məsələ
- 2.5.Maqnezium şirkəti; Məsələ 2.6.
- Stonsium MMC; Məsələ 2.7.
- Barium MMC;

Məsələ 2.1. Nümunə 1 Renium şirkəti

Vasitəçilik xidməti sahəsində yenicə fəaliyyətə başlayan Renium müəssisəsinin ay ərzində ilkin olaraq aşağıdakı əməliyyatları baş vermişdir:

- Əməliyyat 1 Şirkət yanvar ayında kapital qoyuluşu olaraq 800 manat vəsaitlə iş başlayır;
- Əməliyyat 2 Fəaliyyətini həyata keçirmək üçün aylıq kirayə haqqı 100 manat olan 1 otaqlı ofis icarəyə götürülür və 1-ci aym pulu ödənilir;
- Əməliyyat 3 Kompüter mağazasından dəyəri 450 manat olan 1 ədəd fərdi kompüter nisyə alınır;

Əməliyyat 4 İdarə işləri üçün mağazadan 80 manat nağd pul ödəməklə dəftərxana ləvazimatları alınır;

Əməliyyat 5 Yanvar ayının sonunda 1 nəfər müştəriyə xidmət göstərilərək ondan 250 manat xidmət haqqı alınır;

Əməliyyat 6 Sahibkar, öz işinin qarşılığı olaraq müəssisənin mənfəətindən 100 manat dividend götürür.

Tələb olunur:

- 1) Ay ərzində baş vermiş əməliyyatların jurnalda qeydiyyatını aparmaqla sınaq balansını tərtib etmək;
- 2) Ayın sonuna MZHH, KDHH və MVHH-ni tərtib etmək;

Məsələ 2.1-in həlli

Renium müəssisəsinin yanvar ayı üzrə Əməliyyat jurnalı			
Əməl. JVs-si (tarixi)	Hesablar və əməliyyatın məzmunu	Dt	Kt
Yanvar (1)	Pul vəsaiti	800	
	Nizamnamə kapitalı		800
<i>Yanvar ayında təsis filar kapital qoyuluşu edilər</i>			
Yanvar (2)	İcarə xərci	100	
	Pul vəsaiti		100
<i>1 aylıq icarə haqqı ödənilir</i>			
Yanvar (3)	Avadanlıq	450	
	Kreditor borcu		450
<i>Nisyə 1 ədəd kompüter alTtTr</i>			
Yanvar (4)	Ofis ləvazimatı	80	
	Pul vəsaiti		80
<i>Nəğdödənilməklə dəftərxanə ləvazimatTəlTm'</i>			
Yanvar (5)	Pul vəsaiti	250	
	Xidmətdən gəlir		250
<i>Göstərilmiş xidmətdən 250 mən. z/haqqT alTm'</i>			
Yanvar (6)	Dividend	100	
	Pul vəsaiti		100
<i>Səhi kər 100 mənət dividend [TzərTşTedir</i>			

T-Hesablar:

Aktivlər	
İ.q.	
dövriyyə	dövriyyə
S.q. Debet +	Kredit
Pul vəsaiti	
0	100 (2)
(1)800	80(4)
(5) 250	100 (6)
1050	280
770	
Avadanlıqlar 	
0	
(3) 450	
450	0
450	

Dəftərxana ləvazimatı	
0	
(4) 80	
80	0
80	

Öhdəliklər	
	İ.q.
dövriyyə	dövriyyə
Debet	S.q. Kredit +
I Kreditor borcları	
	0
	450 (3)
0	450
	450

Kapital I	
	İ.q.
dövriyyə	dövriyyə
Debet	S.q. Kredit +
Nizamnamə kapitalı 	
	0
	800(1)
0	800
	800
II icarə xərci	
100 (2)	
100	0
	-100

Xidmətdən gəlir	
	250 (5)
0	250
	250

Dividend	
100	
100	0
	-100

Renium müəssisəsinin 31 yanvar IOIX-ci il tarixinə Sınaq balansı						
Hesablar	Əvvəl qalıq		Dövriyyə		Sonqalıq	
	Dt	Kt	Dt	Kt	Dt	Kt
Pul vəsaiti	0		1050	280	770	
Avadanlıq	0		450	0	450	
Dəftərxana (ofis) ləvazimatı	0		80	0	80	
Kreditorborc	0		0	450		450
Nizamnaməkapitalı		0	0	800		800
Xidmətdəngəlir		0	0	250		250
İcarə xərci		0	100	0		-100
Dividend çıxanışı		0	100	0		-100
Yekun	0	0	1780	1780	1300	1300

Məsələ 2.2. Nümunə 2

Berillium şirkəti

“Berillium” şirkətinin 30 sentyabr 2014-cü il üçün son sınaq balansı aşağıdakı şəkildə verilmişdir:

Hesablar	Dt	Kt
Aktivlər		
Kassa	4 500	
Bank hesabı	6 300	
Qısamüddətli debitor borcu	1 200	
Ehtiyatlar	800	
Öhdəliklər		
Qısamüddətli kreditor borcu		2 500
Əmək haqqı öhdəliyi		1 000
Xüsusi Kapital		
Səhmdar kapitalı		4 000
Bölüşdürülməmiş mənfəət		5 300
Yekun	12 800	12 800

2015-cü ilin IV rübü ərzində aşağıdakı əməliyyatlar baş verib:

1. Rüb ərzində 1 800 AZN dəyərində avadanlıq alınıb. Avadanlığın dəyərinin 60%-i bank hesabından ödənilib, qalan hissəsi növbəti aylarda veriləcək; Kommunal xərclərlə bağlı 150 AZN məbləğində bildiriş daxil olub; Rüb
2. ərzində 3 500 AZN dəyərində xidmət göstərilib. Xidmət haqqının 2 000 AZN
3. hissəsi kassa hesabına daxil olub, qalanı növbəti aylarda daxil olacaq; Rüb ərzində 750 AZN icarə xərci hesablanıb. Rübün sonuna kimi icarə üçün 500 manat vəsait kassa hesabından ödənilib;
4. Təsisçilər birinin nominal dəyəri 50 AZN, bazar qiyməti isə 80 AZN olan 40 ədəd səhm buraxılışı edirlər. Səhmlərin satılmasından əldə olunan maliyyə
5. vəsaiti bank hesabına mədaxil edilib; Kassa hesabından rübün əvvəlinə olan əmək haqqı öhdəliyinin 900 AZN hissəsi ödənilib;
6. Bank hesabından rübün sonunda hesablanmış kommunal xərclərin 100 AZN hissəsi ödənilib;
7. Kassa hesabından rüb ərzində təsisçilər tərəfindən 450 AZN dividend götürülüb.
- 8.

Tələb olunur: İl ərzində baş vermiş əməliyyatları jurnalda qeyd etməklə 31 dekabr 2014-cü il üçün sınaq balansını hazırlamaq.

Məsələ 2.2-nin həlli

1. Berillium şirkətinin 2014-cü ilin IV rübü üzrə Əməliyyatların qeydiyyatı jurnalı			
Əməl. JV«-si (tarixi)	Hesablar və əməliyyatın məzmunu	Dt	Kt
1.1	Avadanlıq	1 800	
	Bank hesabı Qısamüddətli kreditör borcu <i>‘ir hissəsi ödənilməklə kreditə əvəzənləq əlTm’.</i>		1 080 720
2.1	Kommunal xərc	150	
	Kommunal öhdəlik <i>Kommünal zər ‘heşə ‘ länT’.</i>		150
3.1	Kassa	2 000	
	Qısamüddətli debitor borcu Xidmətdən gəlir <i>Zidmət göstərili’yə ‘ir hissəsi əlTm’.</i>	500	1 3 500

4.1	İcarə xərci	750	750
	İcarə öhdəliyi		
<i>I'arə zər'i heşə 'lənT'.</i>			
4.2	İcarə öhdəliyi	500	500
	Kassa		
<i>I'arə Üzrə 'or'ün 500 ÄZN-i ödənilir'.</i>			
5.1	Bank hesabı	3 200	2 000 1 200
	Səhmdar kapitalı Emissiya gəliri		
<i>Şəhm emissiyä ölüni'.</i>			
6.1	Əmək haqqı öhdəliyi Kassa	900	900
<i>əmək haqqı kəşşädän ödənilir'.</i>			
7.1	Kommunal öhdəlik	100	100
	Bank hesabı		
<i>Kommünäl 'or' 'änk heşə 'mdän ödənilir'.</i>			
8.1	Dividend	450	450
	Kassa		
<i>Şəhi 'kərlər kəşşädän diyidsnd ^ötürü'.</i>			

İndi isə Berillium şirkətinin yuxarıdakı əməliyyat jurnalı əsasında T- hesabları tərtib edək:

T-Hesablar:

Aktivlər		Öhdəliklər		+	Kapital	
İ.q.			İ.q.		İ.q.	
dövriyyə	dövriyyə	dövriyyə	dövriyyə		dövriyyə	dövriyyə
S.q. Debet	Kredit	Debet	S.q. Kredit		Debet	S.q. Kredit
+			+			+
Kassa		Qısamüddətli kreditor borcları			Səhmdar kapitalı	
4 500			2 500			4 000
(3.1)2000	500 (4.2) 900	0	720 (1.1)		0	2 000 (5.1)
	(6.1) 450(8.1)					
2 000	1 850	0	720		0	2 000
4 650			3 220			6 000

Bank hesabı	
6 300	
(5.1)3200	1 080 (1.1) 100 (7.1)
3 200	1 180
8 320	

Əmək haqqı öhdəliyi	
	1 000
(6.1) 900	
900	0
	100

Bölüşdürülməmiş mənfəət	
	5 300
0	0
0	0
	5 300

Qısamüddətli debitor borcu	
1 200	
(3.1)1500	0
1 500	0
2 700	

Kommunal öhdəlik	
	0
(7.1) 100	150 (2.1)
100	150
	50

Emissiya gəliri	
	0
0	1 200 (5.1)
0	1 200
	1 200

Ehtiyatlar	
800	
0	0
0	0
800	

İcarə öhdəliyi	
	0
(4.2) 500	750 (4.1)
500	750
	250

Xidmətdən gəlir	
	3 500 (3.1)
0	0
	3 500

Avadanlıq	
0	
(1.1)1800	0
1 800	0
1 800	

Kommunal xərc	
(2.1) 150	
150	0
150	

İcarə xərci	
(4.1)750	
750	0
750	

Dividend	
(8.1)450	
450	0
450	

Beləliklə, T-hesabların nəticələri əsasında Berillium şirkətinin Sınaq balansını aşağıdakı şəkildə tərtib edə bilərik:

Berillium şirkətinin 31 dekabr 2014-cü il tarixinə Sınaq Balansı						
Hesablar	Əvvələ qalıq		Dövriyyə		Son qalıq	
	Dt	Kt	Dt	Kt	Dt	Kt
Kassa	4 500		2 000	1 850	4 650	
Bank hesabı	6 300		3 200	1 180	8 320	
Qısamüddətli debitor borcu	1 200		1 500	0	2 700	
Ehtiyatlar	800		0	0	800	
Avadanlıq	0		1 800	0	1 800	
Qısamüddətli kreditör borcu		2 500	0	720		3 220
Əmək haqqı öhdəliyi		1 000	900	0		100
Kommunal öhdəliklər		0	100	150		50
İcarə öhdəliyi		0	500	750		250
Səhmdar kapitalı		4 000	0	2 000		6 000
Bölüşdürülməmiş mənfəət		5 300	0	0		5 300
Emissiya gəliri		0	0	1 200		1 200
Dividend	0		450		450	
Xidmətdən gəlir		0	0	3 500		3 500
Kommunal xərc	0		150		150	
İcarə xərci	0		750	0	750	
Yekun	12 800	12 800	11 350	11 350	19 620	19 620

Məsələ 2.3.

Radium MMC

“Radium” MMC 6 yanvar 2014-cü ildə təsis edilib və il ərzində aşağıdakı əməliyyatlar baş verib:

1. Təsisçilər kapital qoyuluşu olaraq kassa hesabına 3 000 AZN daxil ediblər;
2. Kassadan ödənilməklə 400 AZN dəyərində ofis ləvazimatı alınıb;
3. Kassadan bank hesabına 1 600 AZN köçürülüb;
4. İşçilərin sığortalanması üçün sığorta şirkətinə bank hesabından 200 AZN ödənilib;
5. Dövr ərzində 7 600 AZN dəyərində xidmət göstərilib. Xidmət haqqının 5 000 AZN-i kassaya daxil olub, qalan hissəsi isə il ərzində əldə olunacaq;
6. İl ərzində müəssisənin reklam xərcləri 100 AZN təşkil edib. Ödəniş bank hesabından baş verib;

7. 1 200 AZN dəyərində avadanlıq alınıb. Ödənişin 850 AZN-i kassadan, qalan hissəsi isə bank hesabından həyata keçirilib;
8. İl ərzində 2 000 AZN əmək haqqı hesablanıb. İlin sonuna kimi onun 1 300 AZN məbləğindəki hissəsi kassadan ödənilib;
9. Bankdan 4 500 AZN kredit götürülüb və kassaya mədaxil edilib. Kredit bir il ərzində ödəniləcək;
10. Təsisçilər bank hesabından 210 AZN dividend götürüb;

Tələb olunur: Rüb ərzində baş verən əməliyyatları jurnalda qeyd etməklə 30 sentyabr 2015-ci il üçün sınaq balansını hazırlamaq.

Məsələ: 2.4.

Kalsium MMC

“Kalsium” MMC-nin 31 dekabr 2014-cü il tarixinə son sınaq balansı aşağıdakı kimidir;

Hesablar	Debet	Kredit
Aktivlər		
Kassa	20 000	
Bank hesabı	35 000	
Nəqliyyat vasitəsi	48 000	
Ehtiyatlar	300	
Qısamüddətli debitor borcları	8 500	
Qısamüddətli verilmiş borclar	5 000	
Öhdəliklər		
Bank krediti		42 000
Qısamüddətli kreditör borcları		5 700
Əmək haqqı öhdəliyi		1 000
Xüsusi Kapital		
Nizamnamə kapitalı		12 400
Bölüşdürülməmiş mənfəət		55 700
Yekun	116 800	116 800

2015-ci ilin I rübündə aşağıdakı əməliyyatlar baş verib:

1. Aylıq ödənişi 300 AZN olan ofis icarəyə götürülüb və bank hesabından bunun üçün 6 aylıq vəsait əvvəlcədən ödənilib;
2. Bank hesabından işçilərə 2014-cü ildən olan borcun 700 AZN hissəsi ödənilib;

3. Avadanlıqların alınması üçün 2015-ci ilin Sentyabrında “Titan” MMC ilə 6 700 AZN dəyərində müqavilə bağlanılıb və həmin sazişə uyğun olaraq bank hesabından 1 700 AZN avans ödənilib;
4. Bank hesabından kassa hesabına 1 000 AZN daxil olunub;
5. Dövr ərzində reklam xərci üçün 1200 AZN hesablanıb və kassadan ödənilib;
6. 2015-ci ilin avqust ayında “Vanadium” MMC-yə satılması 4 500 AZN qiymətindəki malların pulu əvvəlcədən alınaraq kassaya mədəxil edilib;
7. Dövr ərzində işçilərə 2 400 AZN əmək haqqı hesablanıb;
8. Rüb ərzində 8 500 AZN dəyərində xidmət göstərilib, xidmət haqqı 5 000 AZN hissəsi bank hesabına, qalanı isə kassa hesabına daxil olub;
9. “Sink” MMC-yə kassa hesabından 900 AZN borc verilib;
10. İlin əvvəlinə olan debitor borclarının 6 000 AZN hissəsi bank hesabına daxil olub;

Tələb olunur: Baş verən əməliyyatları jurnala qeyd etməklə “Kalsium” MMC- nin 31 mart 2015-ci il tarixinə sınaq balansını hazırlamaq.

Məsələ: 2.5.

Maqnezium şirkəti

Maqnezium şirkətinin 31 dekabr 2014-cü il tarixinə olan son sınaq balansını aşağıdakı kimidir:

Hesablar	Debet	Kredit
Aktivlər		
Kassa	10 000	
Bank hesabı	12 000	
Qısamüddətli debitor borcu	4 500	
Nəqliyyat vasitəsi	30 000	
Öhdəliklər		
Qısamüddətli kreditor borcu		9 000
Vergi öhdəliyi		280
Kommunal öhdəlik		750
Xüsusi Kapital		
Səhmdar kapitalı		17 500
Bölüşdürülməmiş mənfəət		28 970
Yekun	56 500	56 500

2015-ci ilin I rübündə aşağıdakı əməliyyatlar baş verib:

1. Rüb ərzində 3 500 AZN dəyərində avadanlıq alınıb. Avadanlığın məbləğinin 40%-i bank hesabından ödənilib, qalanı isə il ərzində ödəniləcək;
2. 2015-ci ilin avqust ayında “Fransium” MMC-yə göstəriləcək 4 000 AZN dəyərindəki xidmətin 2 500 manatlıq hissəsi əvvəlcədən alınıb və kassa hesabına mədaxil edilib;
3. İdarə işləri üçün rüb ərzində kassadan mal-material alınmasına 300 manat xərclənib;
4. Rüb ərzində 5 600 AZN dəyərində xidmət göstərilib. Xidmət haqqının 5 000 AZN-i bank hesabına daxil olub, qalan hissəsi isə II rübdə əldə ediləcək;
5. Vergi və sosial ödənişlər də daxil olmaqla rüb ərzində işçilərə ümumilikdə 3 000 AZN əmək haqqı hesablanıb;
6. “Skandium” MMC-yə kassa hesabından 1 500 AZN borc verilib. Borcun il ərzində qaytarılması razılaşdırılıb;
7. Bank hesabından 2014-cü ildən olan kommunal xərclərin 450 AZN hissəsi ödənilib;
8. Müəssisə nominal dəyəri 30 AZN olan 50 ədəd səhmin hər birini 80 AZN-dən emissiya edib. Ödənilən vəsait bank hesabına daxil olub;
9. Rüb ərzində icarəyə götürülmüş ofis üçün 600 AZN icarə haqqı hesablanıb və kassadan ödənilib;
10. Rüb ərzində sahibkarlar tərəfindən kassadan 700 AZN dividend götürülüb.

Tələb olunur: Baş verən əməliyyatları jurnala qeyd etməklə Maqnezium şirkətinin 31 mart 2015-ci il tarixinə sınaq balansını hazırlayın.

Məsələ: 2.6.

Stronsium MMC

“Stronsium” MMC-nin 31 dekabr 2014-cü il tarixinə olan son sınaq balansı aşağıdakı şəkildə verilib:

Hesablar	Debet	Kredit
Aktivlər		
Bank hesabı	10 100	
Qısamüddətli debitor borcu	5 200	
Gələcək dövrün xərcləri (icarə)	1 300	
Nəqliyyat vasitəsi	23 000	

Ehtiyatlar	1 500	
Öhdəliklər		
Qısamüddətli kreditör borcu		12 000
Əmək haqqı öhdəliyi		4 100
Sosial sığorta öhdəliyi		2 500
Alınmış avans		1 800
Kommunal öhdəlik		750
Xüsusi kapital		
Nizamnamə kapitalı		22 600
Bölüşdürülməmiş zərər	2 650	
Yekun	43 750	43 750

2015-ci ilin birinci yarısında aşağıdakı əməliyyatlar baş verib:

1. Fəaliyyət göstərmək üçün 6 000 AZN dəyərində 5 illik lisenziya alınıb. Ödəniş bank hesabından həyata keçirilib;
2. İşçilərin sığortalanması üçün sığorta şirkətinə aylıq 50 AZN olmaqla bank hesabından 1 illiködəniş edilib;
3. Dövr ərzində nəqliyyat vasitəsinin icarəyə verilməsindən 1 400 manatlıq gəlir əldə edilərək kassaya daxil olub;
4. Mühasibathq işləri üçün hər birinin dəyəri 800 AZN olan iki ədəd kompüter alınıb. Kompüterlərin dəyərinin 40%-i kassadan, qalan hissəsi isə bank hesabından ödənilib;
5. Dost təşkilat olan “Litium” MMC-dən 5 600 AZN borc alınaraq kassaya mədaxil edilib. Yaranmış borcun 1 il ərzində qaytarılması razılaşıdırılıb;
6. Mühasibathq proqramının alınması üçün kassadan bank hesabına 3 500 AZN köçürülüb;
7. Həmçinin, 10 000 AZN dəyərində mühasibat proqramı alınıb. Yaranmış borcun 35%-i bank hesabından ödənilib ki, bunun da qalan hissəsi 1 il ərzində veriləcək;
8. Dövr ərzində 300 AZN kommunal xərc hesablanmış və dövrün sonuna kimi bank hesabından 400 AZN kommunal borc ödənilmişdir;
9. 2015-ci ilin oktyabrında “Xrom” MMC-yə göstəriləcək xidmət üçün ödənilməsi nəzərdə tutulan 3 400 AZN vəsait əvvəlcədən kassaya mədaxil edilmişdir;
10. Dövr ərzində icarə üçün kassadan 1 200 manat xərlənmişdir;

Tələb olunur: Dövr ərzində “Stronsium” MMC-də baş verən əməliyyatların jurnalda qeydiyyatını verməklə 30 iyun 2015-ci il tarixinə sınaq balansını hazırlayın.

Məsələ: 2.7. Barium MMC

“Barium” MMC-nin 30 sentyabr 2014-cü il tarixinə sınaq balansı verilib;

Hesablar	Debet	Kredit
Aktivlər		
Bank hesabı	25 000	
Kassa	9 500	
Bina	90 000	
Yığılmış amortizasiya-bina		25 000
Avadanlıq	6 350	
Qısamüddətli debitor borcu	3 100	
Verilmiş borc	5 000	
Ehtiyatlar	450	
Öhdəliklər		
Qısamüddətli kreditor borcu		72 750
Gələcək dövrün gəlirləri		5 000
Əmək haqqı öhdəliyi		2 200
İcarə öhdəliyi		5 300
Kommunal öhdəlik		. 550
Xüsusi kapital		
Nizamnamə kapitalı		28 000
Bölüşdürülməmiş zərər	3 700	
Dividend	500	
Xidmətdən gəlir		20 000
Əmək haqqı xərci	6 700	
Kommunal xərc	1 000	
İcarə xərci	6 000	
Mal-material xərci	1 500	
Yekun	158 800	158 800

2014-ci ilin IV rübündə aşağıdakı əməliyyatlar baş vermişdir:

1. Yerli bankdan illik faiz dərəcəsi 15% olmaqla bir illik 10 000 AZN məbləğində kredit götürülərək kassaya mədaxil edilmişdir ;
2. Kassadan baş mühasibə 700 AZN verilməklə ezamiyyətə göndərilmişdir;
3. İlk dəyəri 50 000 AZN, yığılmış amortizasiyası 15 000 AZN olan “Barium” MMC-yə məxsus bina bütövlükdə “Stronsium” MMC-yə əməliyyat icarəsinə verilmişdir. İcarə müqaviləsinə görə aylıq icarə haqqı 250 AZN müəyyən edilmiş və dövr ərzində icarə haqqının 500 AZN-i daxil olmuşdur. “Barium” MMC-nin uçot siyasətinə əsasən daşınmaz əmlakın icarəyə verilməsi zamanı “ilk dəyər” metodunun tətbiq edilməsi nəzərdə tutulmuşdur;
4. Rüb ərzində “Kobalt” MMC-yə 6 000 AZN dəyərində xidmət göstərilmişdir. Müqaviləyə əsasən xidmət haqqının 2016-cı ildə ödəniləcəyindən dolayı, əlavə olaraq əvvəlcədən 400 AZN məbləğində faiz gəliri hesablanmışdır;
5. Aylıq ödənişi 15 AZN olan jurnalla bağlı bank hesabından növbəti il üzrə abunə haqqına vəsait xərclənmişdir;
6. Dövr ərzində vergi və sosial ödənişlər də daxil olmaqla 5 000 AZN məbləğində əmək haqqı hesablanmışdır. Lakin ilin sonuna kimi bank hesabından 6 500 manat əmək haqqı (əvvəlki borcun bir hissəsi də daxil olmaqla) ödənilmişdir;
7. Dost təşkilat olan “Rodium” MMC-dən əvəzsiz olaraq 1 300 AZN dəyərində avadanlıq daxil olub;
8. Növbəti ildə satılacaq mallar üçün 2 700 AZN avans alınaraq kassaya mədaxil edilmişdir;
9. “İridium” MMC tərəfindən 1 000 AZN-lik təmizlik xidməti göstərilibdir. Xidmət haqqının 650 manatı kassadan ödənilib və qalan hissə isə növbəti 5 ay ərzində ödəniləcəkdir;
10. Təsisçilər tərəfindən ilin sonunda kassadan 2 400 AZN dividend götürülmüşdür.

Tələb olunur: Baş verən əməliyyatları jurnala qeyd etməklə “Barium” MMC-nin 31 dekabr 2014-cü il tarixinə sınaq balansını hazırlayın.

3

SINAQ BALANSINDAN MALİYYƏ HESABATLARINA KEÇİD

TıİÄİ B^Ufice

Əhatə olunan məsələlər

- Məsələ 3.1. Silisium şirkəti;
- Məsələ 3.1-in həlli;
- Məsələ 3.2. Tallium MMC;
- Məsələ 3.3. İndium MMC;
- Məsələ 3.4. Qallium MMC;
- Məsələ 3.5. Bor şirkəti;
- Məsələ 3.6. Alüminium MMC;
- Məsələ 3.7. Qurğuşun” şirkəti;

Məsələ 3.1. Nümunə Silisium şirkəti

Silisium şirkəti 2014-cü ilin I yarısında təsis edilmişdir. Şirkətin 31 iyul 2014-cü il tarixinə olan sınaq balansı aşağıdakı şəkildədir:

Hesablar	Dt	Kt
Pul vəsaitləri	1500	
Ehtiyatlar	6000	
Avadanlıqlar	8000	
Nizamnamə kapitalı		6350
Bölüşdürülməmiş mənfəət		5000
Kreditor bəreü		500
Gələcək dövrün gəlirləri		300
Satış (Xidmətdən gəlir)		6250
Əmək haqqı xərci	2500	
Kommunal xərclər	250	
Dəftərxana xərci	150	
Yekun	18400	18400

Hesabat dövründə (ilin 2-ci yarısında) aşağıdakı əməliyyatlar baş vermişdir:

- 1) Dövr ərzində göstərilmiş xidmətlərin ümumi dəyəri 14000 manat olmuşdur. Müştərilər ilin sonuna kimi cəmi 12000 manat ödəniş etmişdirlər;
- 2) 600 manat olan icarə xərcinin 200 manatı ödənilmişdir;
- 3) 700 manat dəyərində proqram təminatı alınmışdır. İlin sonuna onun 30 faiz ödənilməmiş məbləği qalır;
- 4) Vergi və tutulmalar daxil olmaqla işçilərə 1750 manatlıq əmək haqqı hesablanaraq ilin sonuna qədər ödənilmişdir;
- 5) Satmaq üçün 5000 manatlıq avadanlıqlar alınmış, dəyərinin 60 faizi il ərzində ödənməmişdir;
- 6) Kommunal xərclər hesablanıb: 300 manat. İlin sonuna qədər borcun yarısı ödənilir;
- 7) Təsisçilər cari ilin mənfəətindən 1000 manat dividend götürürlər.

Tələb olunur:

- 1) Qeydlərdə verilmiş hadisələrin uçotunu apanuaq;
- 2) Köməkçi (müvəqqəti) hesabların bağlanması qeydlərini vermək;
- 3) Son maliyyə hesablarını tərtib etmək.

Məsələ 3.1-in həlli

1. Silisium şirkətinin 2014-cü ilin 2-ci yarısı üzrə Əməliyyatların qeydiyyatı Jurnalı			
Əməl. JVe-si (tarixi)	Hesablar və əməliyyatın məzmunu	Dt	Kt
1.1	Debitor borcu	14000	14000
	Xidmətdən gəlir		
<i>14000 AZNdəyərində xidmət göşfərilir .</i>			
1.2	Pul vəsaiti	12000	12000
	Debitor borc		
<i>Göstərilmiş xidmətə görə 12000 AZN alınmışdır.</i>			
2.1	İcarə xərci	600	600
	İcarə öhdəliyi		
<i>İcarə xərci 'i hesə 'lām': 600AZN</i>			
2.2	İcarə öhdəliyi	200	200
	Pul vəsaiti		
<i>İcarə xərci 'inə görə 200 AZN ödənilir .</i>			
3.1	Proqram təminatı .	700	700
	Kreditor borcu		
<i>700 AZN dəyərində Proqram (əminət) alınmışdır.</i>			

3.2	Kreditor borcu	490	490
	Pul vəsaiti		
<i>Proqram təminatTnägörə 'or'ün 70%-i ödənilmişdir.</i>			
4.1	Əmək haqqı xərci	1750	1750
	Əmək haqqı öhdəliyi		
<i>İş! ilərə əmək hığgT heşä ' länmTşdTr.</i>			
4.2	Əmək haqqı öhdəliyi	1750	1750
	Pul vəsaiti		
<i>Heşä ' länmTş əmək hığgT ödənilir ' .</i>			
5.1	Avadanlıq	5000	5000
	Kreditor borcu		
<i>5000 ÄZN dəyərinədə äyädanlıq ältmTşdir.</i>			
5.2	Kreditor borcu	3000	3000
	Pul vəsaiti		
<i>3000 ÄZN ödəniş ölmüşdür.</i>			
6.1	Kommunal xərc	300	300
	Sair kreditor borclar		
<i>300 ÄZN kommunäl zər ' heşä ' länmTşdTr.</i>			
6.2	Kreditor borcu	150	150
	Pul vəsaiti		
<i>150 ÄZN ödəniş ölmüşdür.</i>			
7.1	Dividend	1000	1000
	Təsisçi öhdəliyi		
<i>Dividend elän edilmişdir.</i>			
7.2	Təsisçi öhdəliyi	1000	1000
	Pul vəsaiti		
<i>Elän edilmiş dividend ödənilmişdir.</i>			

2. Silisium şirkətinin 2014-cü ilin sonuna köməkçi hesablarının bağlanması üzrə Əməliyyat jurnalına qeydlər

Əməl. JV-si (tarixi)	Hesablar və əməliyyatın məzmunu	Dt	Kt
B1	Xidmətdən gəlir	20250	20250
	Ümumi mənfəəti		
<i>Gəlir mənfəətə äid edilir. *</i>			
B2	Ümumi mənfəət	600	600
	İcarə xərci		
<i>T'ärə zər 'i mənfəətə şililir.</i>			

B3	Mənfəət	4250	4250
	Əmək haqqı xərci		
<i>Əmək hüquqları'ı mənfəətə silinir.</i>			
B4	Ümumi mənfəət	550	550
	Kommunal xərci		
<i>Kommünal xərf mənfəətə silinir.</i>			
B5	Ümumi mənfəət	150	150
	Dəftərxana xərci ,		
<i>Dəftərxana xərf mənfəətə silinir.^</i>			
B6	Ümumi mənfəət	14700	14700
	Bölüşdürülməmiş (xalis) mənfəət		
<i>Ümumi mənfəət ' ölüsdürülməmiş mənfəətə əid edilir. ,</i>			
B7	Bölüşdürülməmiş mənfəət Dividend	1000	1000
<i>Dividend ' ölüsdürülməmiş mənfəətə silinir.</i>			

T-Hesablar:

Aktivlər		öhdəliklər	
İ.q.		İ.q.	
dövriyyə	dövriyyə	dövriyyə	
S.q. Debet +	Kredit Debet	S.q. Kredit +	
Pul vəsaiti		Kreditor borcları	
1500		500	
(1.2)12000	200 (2.2) (3.2) 490 490(3.2) (5.2)3000 1750(4.2) 3000 (5.2) 150(6.2) 1000 (7.2)	700 (3.1) 5000(5.1)	
12000	,^6590 3490	5700	
6910		2710	

Kaj)ital	
	İ.q.
dövriyyə	dövriyyə
S.q. Debet	S.q. Kredit +
	6350
0	0
	6350

Debitor borcu	
0	^000(1.2)
(1.1)14000	
14000	12000
2000	

İcarə öhdəliyi	
(2.2) 200	0
	600 (2.1)
200	600
	400

Bölüşdürülməmiş mənfəət	
(B7)1000	5000
	14700(86)
1000	14 700
	18 700

Ehtiyatlar Əmək haqqı öhdəliyi	
6000	(4.2)1750
	1750(4.1)
0	0 1750
6000	0
Avadanlıqlar Sair kreditör borclar	
8000	(6.2) 150
(5.1) 5000	300 (6.1)
5000	0 150
13000	150
Proqram təminatı Təsisçi öhdəliyi	
0	(7.2)1000
(3.1)700	1000(7.1)
700	0 1000
700	0

Gələcək dövrün gəlirləri	
	300
0	0
	300

Xidmətdən gəlir	
(B 1)20250	6250
	14000(1.1)
20250	14000
	0
I icarə xərci	
(2.1)600	600 (B2)
600	600
0	
I Əmək haqqı xərci	
2500	4250(B3)
(4.1)1750	
1750	4250
0	
Kommunal xərc	
250	550 (B4)
(6.1)300	
300	550
0	
I Dəftərxana xərci j	
150	150(B5)
0	150
0	
I Dividend	
(7.1)1000	1000 (B7)
1000	0
1000	
Ümumi mənfəət	
(B2) 600	20250(B1)
(B3)4250	
(B4) 550	
(B5) 150	
5550	20250
(B6)14700	14700
	0

Silisium şirkətinin 31 dekabr 2014-cü il tarixinə Sınaq balansı						
Hesablar	Əvvəl qalıq		Dövriyyə		Sonqalıq	
	Dt	Kt	Dt	Kt	Dt	Kt
Pul vəsaitləri	1500		12000	6590	6910	
Debitor borcu			14000	12000	2000	
Ehtiyatlar	6000		0	0	6000	
Avadanlıqlar	8000		5000	0	13000	
Proqram təminatı			700	0	700	
Nizamnamə kapitalı		6350	0	0		6350
Bölüşdürülməmiş mənfəət		5000	1000	14700		18700
Kreditor borcu		500	3490	5700		2710
İcarə öhdəliyi			200	600		400
Əmək haqqı öhdəliyi			1750	1750		0
Sair kreditor borclar			150	300		150
Təsisçi öhdəliyi			1000	1000		0
Gələcək dövrün gəlirləri		300	0	0		300
Satış (Xidmətdən gəlir)		6250	20250	14000		0
İcarə xərci	0		600	600	0	
Əmək haqqı xərci	2500		1750	4250	0	
Kommunal xərclər	250		300	550	0	
Dəftərxana xərci	150		0	150	0	
Dividend			1000	1000	0	
Ümumi mənfəət	0	0	20250	20250		0
Yekun	1840	1840	8344	8344	2861	28610

Silisium şirkətinin 31 dekabr 2014-cü il tarixinə Mənfəət və zərərələr haqqında hesabatı <i>(Xərclərin iqtisadi təsnifatına görə)</i>		
	Cari il	Əvvəlki il
GƏLİRLƏR:		
Xidmətdən gəlir	20250	
Digər gəlirlər	0	
Cəmi gəlirlər:	20250	0
XƏRCLƏR:		
Əmək haqqı xərci		
Kommunal xərc		
İcarə xərci		
Dəftərxana xərci		
Cəmi xərclər:	5550	0
ÜMUMİ MƏNFƏƏT	14700	

Silisiyum şirkətinin 31 dekabr 2014-cü il tarixinə Kapitalda dəyişiklik haqqında hesabatı					
	Nizamnamə (səhmdar) kapitalı	Bölüşdürül məmiş mənfəət	Ehtiyat kapitalı	Emissiya gəliri	Cəmi
İlin əvvəlinə qalığı	6350	5000			11350
İl ərzində kapital qoyuluşu					
İl ərzində əldə edilmiş xalis mənfəət		14700			14700
İl ərzində elan edilmiş dividendlər		-1000			-1000
İlin sonuna qalığı	6350	18700			25050

Silisiyum şirkətinin 31 dekabr 2014-cü il tarixinə Maliyyə Vəziyyəti Haqqında Hesabatı			
manat			
Balansın maddələri:	Qeydlər	Cari il	Əvvəlki
AKTİVLƏR			
Uzunmüddətli aktivlər:			
Qeyri-maddi aktivlər		700	
Torpaq, tikili və avadanlıq və digər uzunmüddətli aktivlər		13 000	
Uzunmüddətli debitor borcları		0	
Sair uzunmüddətli aktivlər		0	
Cəmi uzunmüddətli aktivlər		13 700	0
Qısamüddətli aktivlər:			
Ehtiyatlar		6 000	
Qısamüddətli debitor borcları		2 000	
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri		6910	
Sair qısamüddətli maliyyə aktivləri		0	
Sair qısamüddətli aktivlər		0	
Cəmi qısamüddətli aktivlər.....		14 910	0
Cəmi aktivlər.....		28 610	0
KAPİTAL:			
Ödənilmiş nominal (nizamnamə) kapital		6 350	
Emissiya gəliri		0	
Geri alınmış kapital (səhmlər)		0	
Kapital ehtiyatları		0	
Bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər)		18 700	
Cəmi kapital		25 050	0
ÖHDƏLİKLƏR:			
Uzunmüddətli öhdəliklər:			
Uzunmüddətli faiz xərci yaradan öhdəliklər		0	
Uzunmüddətli kreditör borcları		0	

Sair uzunmüddətli öhdəliklər		0	
Cəmi uzunmüddətli öhdəliklər		0	0
Qısamüddətli öhdəliklər:			
Qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər		0	
Vergi və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər		0	
Qısamüddətli kreditör borclar (2710+400+0)		3 110	
Sair qısamüddətli öhdəliklər		150	
Sair qısamüddətli öhdəliklər		300	
Cəmi qısamüddətli öhdəliklər.....		3 560	0
Cəmi öhdəliklər.....		3 560	0
Cəmi kapital və öhdəliklər		28 610	0

Məsələ 3.2. Tallium MMC

“Tallium” MMC-nin 30 yanvar 2015-cü ildə təsis edilib və burada il ərzində aşağıdakı əməliyyatlar baş verib:

1. Təsisçilər 2 000 AZN dəyərində avadanlıq və 4 500 AZN pul vəsaiti həcmində kapital qoyuluşu edərək işə başlayıblar. Pul vəsaiti bank hesabına daxil edilmişdir;
2. Fəaliyyətə görə lisenziya almaq üçün bank hesabından 4 000 AZN məbləğində pul köçürülmüşdür;
3. “Qalay” MMC-dən 3 500 AZN borc alınaraq kassaya mədəxil edilmişdir. Borcun il ərzində ödənilməsi nəzərdə tutulubdur;
4. Dövr ərzində 1 200 AZN məbləğində icarə haqqı hesablanmışdır ki, bunun da 750 AZN-i kassadan ödənilibdir;
5. Kassadan 3 200 AZN ödənilməklə 8 000 AZN dəyərində torpaq sahəsi alınıb. Qalan borc il ərzində ödəniləcək;
6. Vergi və tutulmalar daxil olmaqla 1 300 AZN məbləğində əmək haqqı hesablanaraq bank hesabından ödənilmişdir;
7. Dövr ərzində 9 000 AZN dəyərində xidmət göstərilib. Xidmət haqqının 5 300 AZN-i kassaya, qalan hissəsi isə bank hesabına daxil olmuşdur;
8. “Qalay” MMC-yə olan borcun 2 000 AZN-i kassadan ödənilibdir;
9. Dövr ərzində hesablanmış kommunal xərclərin həcmi 230 AZN təşkil etmişdir. Ödəniş növbəti hesabat dövründə ediləcəkdir;
10. Bank hesabından III rübdə alınacaq mallar üçün 1 000 AZN avans ödənilmişdir;

Tələb olunur:

x

- 1) İl ərzində baş vermiş əməliyyatları qeyd etmək;
- 2) Köməkçi (müvəqqəti) hesabların bağlanması qeydlərini vermək;
- 3) 31 dekabr 2015-ci il üçün Son maliyyə hesabatlarını tərtib etmək.

Məsələ 3.3. İndium MMC

“İndium” MMC-nin 01 aprel 2015-ci il üçün sınaq balansı aşağıdakı kimi verilmişdir:

Hesablar	Dt	Kt
Aktivlər		
Kassa	2 400	
Bank hesabı	3 000	
Ehtiyatlar	50	
Öhdəliklər		
Qısamüddətli kreditor borcu		3 100
Əmək haqqı öhdəliyi		400
Xüsusi Kapital		
Nizamnamə kapitalı		60
Bölüşdürülməmiş mənfəət		2 030
Xidmətdən gəlir		1 260
İcarə xərci	500	
Əmək haqqı xərci	900	
Yekun	6 850	6 850

2015-ci ilin II rübündə də aşağıdakı əməliyyatlar baş vermişdir:

1. Nisyə 800 AZN dəyərində avadanlıq alınmışdır;
2. 2015-ci ilin sentyabrında göstəriləcək xidmət üçün 500 AZN avans alınmışdır. Ödəniş kassaya daxil olmuşdur;
3. İcarə üçün rüb ərzində 600 AZN hesablanmışdır;
4. Rüb ərzində 1 000 AZN dəyərində xidmət göstərilibdir. Bu xidmətin dəyərinin 40%-i kassaya daxil edilmiş, qalan hissəsi isə növbəti aylarda əldə olunacaqdır;
5. Təsisçilər kassadan 200 AZN dividend götürüblər.

Tələb olunur:

- 1) İl ərzində baş vermiş əməliyyatları qeyd etmək;
- 2) Köməkçi (müvəqqəti) hesabların bağlanması qeydlərini vermək;
- 3) 30 iyun 2015-ci il tarixinə Son maliyyə hesabatlarını tərtib etmək.

Məsələ 3.4. Qallium MMC

“Qallium” MMC-nin 31 dekabr 2013-cü il tarixinə olan sınaq balansı aşağıdakı formada verilmişdir:

Hesablar	Debet	Kredit
Kassa	1 500	
Bank hesabı	3 400	
Qısamüddətli debitor borcu	1 050	
Nizamnamə kapitalı		200
Bölüşdürülməmiş mənfəət		100
Qısamüddətli kreditör borcu		5 000
İcarə öhdəliyi		650
Yekun	5 950	5 950

2014-cü ildə aşağıdakı əməliyyatlar baş verib:

1. Ofis ləvazimatlarının alınması üçün kassa hesabından 100 AZN ödənilmişdir;
2. İl ərzində 2 800 AZN dəyərində xidmət göstərilibdir. Göstərilmiş xidmətin haqqı bank hesabına daxil olmuşdur;
3. Kreditörlərə bank hesabından 400 AZN ödənilibdir;
4. Vergi və sosial ödənişlər daxil olmaqla 350 AZN məbləğində əmək haqqı hesablanmışdır;
5. Debitorlardan 500 AZN kassa hesabına daxil olub;
6. Hesablanmış əmək haqqının 200 AZN hissəsi bank hesabından ödənilibdir;
7. 1 300 AZN dəyərində kompüter avadanlığı alınıb. Avadanlığın ümumi dəyərinin 1 000 AZN-i bank hesabından ödənilib ki, bunun da qalan hissəsi növbəti aylarda veriləcəkdir;
8. İl ərzində kommunal xərclər 80 AZN təşkil etmişdir;
9. Təsisçilər kassadan 150 AZN dividend götürüblər.

Tələb olunur:

- 1) İl ərzində baş vermiş əməliyyatları qeyd etmək;
- 2) Köməkçi (müvəqqəti) hesabların bağlanması qeydlərini vermək;
- 3) 31 dekabr 2014-cü il üçün Son maliyyə hesabatlarını tərtib etmək.

Məsələ 3.5. Bor şirkəti

“Bor” şirkətinin 30 sentyabr 2014-cü il tarixinə olan sınaq balansı aşağıdakı şəkildə verilmişdir:

Hesablar	Debet	Kredit
Kassa	23 700	
Bank hesabı	5 900	
Bina	45 000	
Yığılmış amortizasiya - bina		4 650
Qısamüddətli debitor borcu	1 250	
Səhmdar kapitalı		14 980
Bölüşdürülməmiş mənfəət		34 830
Qısamüddətli kreditör borcları		10 400
Qısamüddətli gələcək dövrün gəlirləri		7 270
Kommunal öhdəliklər		150
Xidmətdən gəlir		8 000
Faiz gəliri		250
Dəftərxana xərci	460	
Kommunal xərclər	820	
Əmək haqqı xərci	3 400	
Yekun	80 530	80 530

2014-cü ilin IV rübündə aşağıdakı əməliyyatlar baş vermişdir:

1. Rüb ərzində icarəyə götürülmüş avadanlıqlar üçün 560 AZN icarə xərci hesablanmışdır;
2. Bir ədədinin nominal dəyəri 100 AZN, bazar qiyməti isə 150 AZN olan 200 ədəd səhm emissiya edilmişdir. Bu fəaliyyətdən əldə olunan vəsait bank hesabına daxil edilmişdir;
3. Rüb ərzində ümumi dəyəri 4 200 AZN olan ofis ləvazimatının alınmasına kassadan 3 000 AZN ödənilmişdir ki, bunun da qalan hissəsi bir il ərzində veriləcəkdir;
4. Əmək haqqı üçün vergi və sosial ödənişlər də daxil olmaqla ümumilikdə 1 450 AZN hesablanmışdır. İlin sonuna kimi əmək haqqının 1 000 AZN-si kassadan ödənilibdir;
5. 2015-ci ilin I rübündə “Karbon” MMC-yə göstəriləcək 5 000 AZN dəyərindəki xidmət üçün müqavilə imzalanıbdir. Müqaviləyə uyğun olaraq xidmət haqqının 60%-i kassaya mədaxil edilmişdir;

6. Dövr ərzində kreditorlara 3 700 AZN ödəniş olub. Bu məbləğin 1 500 AZN-i bank hesabından, qalan hissəsi isə kassadan ödənilmişdir;
7. Rüb ərzində kommunal borclar üçün kassadan 120 AZN ödənilmişdir;
8. Dövr ərzində təsisçilərə 540 AZN dividend hesablanıb, lakin ödəniş edilməmişdir;
9. Təmizlik xidməti göstərən müəssisə ilə 1 500 AZN dəyərində müqavilə imzalanıb. Müqaviləyə uyğun olaraq xidmət haqqı bank hesabından əvvəlcədən ödənilib;

Tələb olunur:

- 1) Rüb ərzində baş verən əməliyyatları qeyd etmək;
- 2) Köməkçi (müvəqqəti) hesabların bağlanması qeydlərini vermək;
- 3) 31 dekabr 2014-cü il üçün Son maliyyə hesabatlarını tərtib etmək.

Məsələ 3.6.

Alüminium MMC

“Alüminium” MMC-nin 30 sentyabr 2014-cü il tarixinə olan sınaq balansı aşağıdakı kimi verilmişdir:

Hesablar	Debet	Kredit
Kassa	6 100	
Bank hesabı	22 800	
Torpaq	15 350	
Qısamüddətli debitor borcu	4 500	
Qısamüddətli gələcək dövrün xərcləri (sığorta)	1 000	
Ehtiyatlar (dəftərxana ləvazimatı)	350	
Nizamnamə kapitalı		45 480
Bölüşdürülməmiş mənfəət		3 000
Əmək haqqı öhdəliyi		3 500
Qısamüddətli alınmış avans		5 700
Kommunal öhdəliklər		120
Xidmətdən gəlir		18 000
Dəftərxana xərci	10 500	
Kommunal xərclər	1 200	
Əmək haqqı xərci	10 000	
Ezamiyyə xərci	4 000	
Yekun	75 800	75 800

2014 ilin IV rübündə aşağıdakı əməliyyatlar baş vermişdir:

1. Dövr ərzində 10 000 AZN dəyərində avadanlıq alınıb. Avadanlıqların ümumi dəyərini 45%-i bank hesabından ödənilibdir ki, bunun da qalan hissəsi növbəti aylarda veriləcəkdir;
2. Bank hesabından “Silisium” MMC-yə 3 200 AZN borc verilibdir. Borcun bir il ərzində qaytarılması nəzərdə tutulub;
3. Aylıq ödənişi 200 AZN olmaqla reklam şirkəti ilə müqavilə imzalanaraq növbəti il üçün kassa hesabından reklam haqqı verilmişdir;
4. Rüb ərzində 10 500 AZN dəyərində xidmət göstərilib. Göstərilmiş xidmətin dəyərini 60%-i kassa hesabına daxil olubdur ki, bunun da qalan hissəsi bir il ərzində əldə ediləcəkdir;
5. Dövr ərzində vergi və sosial ödənişlər daxil olmaqla 5 000 AZN əmək haqqı hesablanıb. İlin sonuna kimi əmək haqqı borcunun 6 000 AZN- i bank hesabından ödənilmişdir;
6. “Mis” MMC ilə növbəti ildə 4 200 AZN dəyərində xidmətin göstərilməsi üçün müqavilə imzalanmışdır. Müqaviləyə uyğun olaraq xidmət haqqı əvvəlcədən kassaya mədaxil edilibdir;
7. Ofisin təmizlənməsi üçün “Volfraam” MMC tərəfindən 1 000 AZN dəyərində xidmət göstərilibdir. Bu xidmət üçün haqq kassa hesabından ödənilmişdir;
8. Növbəti ildə 21 000 AZN dəyəri olan nəqliyyat vasitəsinin alınması üçün müqavilə imzalanıb. Müqaviləyə uyğun olaraq bank hesabından 5 000 AZN avans ödənilibdir;
9. İlin sonunda debitorlardan 6 700 AZN daxil olub. Bu vəsaitin 3 000 AZN- kassa hesabına, qalan hissəsi bank hesabına mədaxil edilibdir;

Tələb olunur:

- 1) Rüb ərzində baş verən əməliyyatları qeyd etmək;
- 2) Köməkçi (müvəqqəti) hesabların bağlanması qeydlərini vermək;
- 3) 31 dekabr 2014-cü il tarixinə “Alüminium” MMC-nin Son maliyyə hesabatlarını tərtib etmək.

Məsələ 3.7. Qurğuşun Şirkəti

“Qurğuşun” şirkətinin 30 iyun 2014-cü il tarixinə olan sınaq balansı aşağıdakı şəkildə verilmişdir:

Hesablar	Debet	Kredit
Kassa	6 100	
Bank hesabı	22 800	
Avadanlıq	5 400	
Bina	22 000	
Qısamüddətli debitor borcu	3 600	
Qısamüddətli verilmiş borc	1 650	
Nizamnamə kapitalı		45 190
Bölüşdürülməmiş mənfəət		3 000
Emissiya gəliri		1 550
Dividend	340	
Əmək haqqı öhdəliyi		1 800
Dividend öhdəliyi		200
Qısamüddətli alınmış avans		5 700
Kommunal öhdəliklər		50
Xidmətdən gəlir		14 300
İcarədən gəlir		4 400
Sığorta xərci	2 500	
Kommunal xərclər	800	
Əmək haqqı xərci	11 000	
Yekun	76 190	76 190

III və IV rübdə aşağıdakı əməliyyatlar baş verib:

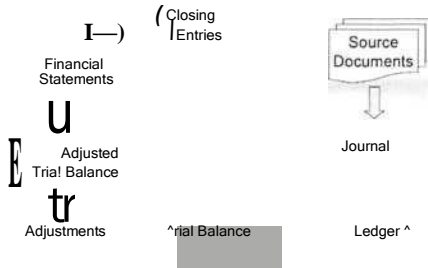
1. Aylıq ödənişi 250 AZN olan nəqliyyat vasitəsi icarəyə götürülərək onun 8 aylıq icarə məbləği əvvəlcədən bank hesabından verilmişdir;
2. Avadanlığın alınmasına nağd şəkildə 1 500 AZN xərclənmişdir. Bu əməliyyat kassadan həyata keçirilmişdir;
3. “Qalay” MMC ilə növbəti aylarda xidmət göstərmək üçün müqavilə imzalanmışdır. Müqaviləyə uyğun olaraq 2 500 AZN məbləğindəki avans vəsaiti kassaya mədaxil edilmişdir;
4. İnzibati xərclərin ödənilməsi üçün təhtə hesab şəxsə kassadan 700 AZN verilmişdir;

5. Alınmış avadanlıqların qüsurlu hissələrinin geri qaytarılmasından əldə olunan 400 manat vəsait kassaya mədaxil edilmişdir;
6. Dövr ərzində 3 400 AZN xidmət göstərilibdir. Bu xidmət üzrə haqq növbəti aylarda daxil olacaqdır;
7. Dövr ərzində təhtəhsab şəxs tərəfindən 120 AZN dəyərində kommunal xərclər ödənilsə də, şirkət təhtələ olan borcunu qaytara bilməmişdir;
8. Verilmiş borcların 750 AZN hissəsi qaytarılaraq kassaya mədxil olunmuşdur;
9. Dövr ərzində təhtəhsab şəxs tərəfindən əlavə olaraq 450 AZN dəyərində ofis ləvazimatı alınsa da, yenə də təhtələ olan borc ödənilməmiş qalmışdır;
10. Debitorlardan 4 000 AZN bank hesabına daxil olma baş vermişdir.

Tələb olunur:

- 1) Rüb ərzində baş verən əməliyyatları qeyd etmək;
- 2) Köməkçi (müvəqqəti) hesabların bağlanması qeydlərini vermək;
- 3) 31 dekabr 2014-cü il tarixinə “Qurğuşun” şirkətinin Son maliyyə hesabatlarını tərtib etmək.

4 DÜZƏLİŞ QEYDLƏRİ VƏ KÖMƏKÇİ HESABLARIN BAĞLANMASI

Əhatə olunan məsələlər:

- Məsələ 4.1. Flüor şirkəti;
Məsələ 4.1-in həlli; Məsələ 4.2.
Xlor MMC; Məsələ 4.3. Brom
MMC; Məsələ 4.4. Yod MMC
Məsələ 4.5. Astat MMC

Məsələ 4.1. Flüor şirkəti Nümunə

“Flüor” şirkətinin 30 sentyabr 2014-cü il tarixinə olan sınaq balansı aşağıdakı şəkildə verilmişdir.

Hesablar	Dt	Kt
Avadanlıqlar	7 450	
Yığılmış amortizasiya-avadanlıqlar		1 639
Bina	25 600	
Yığılmış amortizasiya-bina		6 400
Qısamüddətli debitor borcları	1 760	
Qısamüddətli verilmiş avans	8 150	
Dəftərxana ləvazimatı	75	
Kassa	10 290	
Bank hesabı	30730	
Nizamnamə kapitalı		7 880
Bölüşdürülməmiş mənfəət		3 800
Emissiya gəliri		5 000
Yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyat		1 000
Uzunmüddətli kreditor borcları		29 220
Qısamüddətli alınmış avans		4 326
Əmək haqqı öhdəlikləri		4800
Kommunal öhdəliklər		400
Xidmətdən gəlir		25 980

Əmək haqqı xərcləri	5 700	
Kommunal xərclər	540	
Dəftərxana xərci	150	
Yekun	90 445	90 445

IV rübdə aşağıdakı əməliyyatlar baş veribdir:

1. Oksigen MMC ilə növbəti ildə xidmətin göstərilməsi üçün 3 000 AZN dəyərində müqavilə imzalanaraq razılaşdırılmış məbləğ əvvəlcədən alınmışdır. Ödəniş kassaya daxil olub;
2. Dəftərxana ləvazimatının alınmasına kassadan 250 manat xərclənmişdir; Rüb ərzində kommunal xərclər üzrə 640 AZN dəyərində bildiriş daxil olmuşdur. İlin sonuna kimi kommunal borcların ödənilməsi üçün bank hesabından 800 AZN sərf edilmişdir; Növbəti ilin əvvəlində 15 000 AZN dəyərində nəqliyyat vasitəsinin alınması üçün müqavilə imzalanıb. Müqaviləyə uyğun olaraq bank hesabından 5 500 AZN avans ödənilibdir; Aylıq ödənişi 300 AZN olan ofis icarəyə götürülərək onun 5 aylıq icarə haqqı kassa hesabından əvvəlcədən verilmişdir; Rüb ərzində işçilərə 1 100 AZN əmək haqqı hesablanmışdır;
5. Təsisçilər tərəfindən kassadan 1 150 AZN məbləğində dividend
7. götürülmüşdür.

İlin sonunda mühasib tərəfində aşağıdakı qeydlərin aparılması unudulub:

1. Bağlanmış müqaviləyə uyğun olaraq “Oksigen” MMC-yə 1 700AZN dəyərində xidmət göstərilmişdir;
2. Rüb ərzində dəftərxana ləvazimatlarının bir hissəsi istifadə edilərək ilin sonuna kimi 140 AZN məbləğində qalığı yaranmışdır;
3. Əvvəlcədən ödənilmiş icarə haqqına 2 aylıq düzəliş edilib;
4. İlin sonunda avadanlıqlara 1 278 AZN, binaya isə 4 800 AZN məbləğində amortizasiya hesablanmışdır;
5. Əmək haqqının bir hissəsi ödənilib və ilin sonunda əmək haqqı öhdəliyinin 1 900 AZN olması məlum olub;
6. Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabatdakı “Yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyat” hesabının 200 AZN hissəsi Mənfəət və zərərlər haqqındakı hesabatda “yenidən qiymətləndirmə üzrə gəlir” kimi tanınmışdır.

Tələb olunur:

- 1) Rüb ərzində baş verən əməliyyatların uçotunu aparmaq;
- 2) Düzəliş qeydlərini etmək;
- 3) Köməkçi (müvəqqəti) hesabların bağlanması qeydlərini vermək;
- 4) Son maliyyə hesabatlarını tərtib etmək.

Məsələ 4.1-in həlli

1. Flüor şirkətinin 31 dekabr 2014-cü il üzrə Əməliyyatların qeydiyyatı jurnalı			
Əməl. JV»-si (tarixi)	Hesablar və əməliyyatın məzmunu	Dt	Kt
1.1	Kassa Qısamüddətli gələcək dövrün gəliri <i>Göstərilə 'əkmətin dəvəri əvvəl'ədən alınV.</i>	3 000	3 000
2.1	Dəftərxana ləvazimatı Kassa <i>Nəgd olərəq ofiş ləvazimatTəlTnJ'.</i>	250	250
3.1	Kommunal xərc Kommunal öhdəlik <i>Kommünälzər' ü'^otä älm'.</i>	640	640
3.2	Kommunal öhdəlik Bank hesabı <i>Kommünäl ' or ' ün 800 ÄZN-i ' änk heşä ' Tndän ödändi '.</i>	800	800
4.1	Qısamüddətli verilmiş avans Bank hesabı <i>Nəqliyyät yäşitəşinin ältmäsTü'^tm äyänş ödändi'.</i>	5 500	5 500
5.1	Qısamüddətli gələcək dövrün xərcləri Kassa <i>5 äylTq i 'ärə häqqi äyyäl 'Mən ödändi '.</i>	1 500	1 500
6.1	Əmək haqqı xərci Əmək haqqı öhdəliyi	1 100	1 100
7.1	Dividend Kassa <i>Təşşilär kassadan diyidend götürü'.</i>	1 150	1 150

Düzəliş qeydləri			
d1	Qısamüddətli gələcək dövrün gəliri Xidmətdən gəlir	1 700	1 700
	<i>Dəyəri əvvəl'ədən alınmış xidmət həggi Üzrə xidmətin 'ir hissəsi təhyil yerli '.</i>		
d2	Dəftərxana xərci	185	185
	Dəftərxana ləvazimatı		
d3	İcarə xərci	600	600 1
	Qısamüddətli gələcək dövrün xərci		
d4	Amortizasiya xərci	1 278	1 278
	Yığılmış amortizasiya (avadanlıq)		
d4.1	Amortizasiya xərci	4 800	4 800
	Yığılmış amortizasiya (bina)		
d5	Əmək haqqı öhdəliyi	4 000	4 000
	Bank hesabı		
dö	Yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyat	200	200
	Yenidən qiymətləndirmə üzrə gəlir		
	<i>Yenidən qiymətləndirmə Üzrə ehtiyatın 200 AZN MŞ- şəşi yenidən qiymət-mə Üzrə əalir kimi Ü'otə alını'.</i>		

2. Flüor şirkətinin 2014-cü ilin sonuna köməkçi hesabların

bağlanması üzrə Əməliyyat Jurnalına qeydlər

Əməl. JVa-si (tarixi)	Hesablar və əməliyyatın məzmunu	Dt	Kt
B1	Xidmətdən gəlir	27 680	27 880
	Yenidən qiymətləndirmə üzrə gəlir Ümumi mənfəət	200	
	<i>Gəlirlər mənfəətə əid edilir.</i>		
B2	Ümumi mənfəət	14 993	6 800 1
	Əmək haqqı xərci Kommunal xərclər		180
	İcarə xərci		600
	Amortizasiya xərci Dəftərxana xərci		6 078
	<i>Zər 'lər mənfəətə silinir.</i>		335

B3	Ümumi mənfəət	12 887	12 887
	Bölüşdürülməmiş (xalis) mənfəət		
	<i>Ümumi mənfəət ' ölüşdürülməmiş mənfəətə əid edilir.</i>		
B4	Bölüşdürülməmiş mənfəət Dividend	11 150	11150
	<i>Dividend ' ölüşdürülməmiş mənfəətə silinir.</i>		

T-Hesablar:

Aktivlər	
İ.q.	
dövriyyə	dövriyyə
S.q.	
Debet	Kredit
+	

Kassa	
10 290	
(1.1)3 000	250 (2.1) 1 500 (5.1) 1 150(7.1)
3 000	2 900
10 390	

Bank hesabı	
30 730	
	800 (3.2) 5 500(4.1) 4 000 (dl)
0	10 300
20 430	

Avadanlıq	
7 450	
0	0
0	0
7 450	

Öhdəliklər	
İ.q.	
dövriyyə	dövriyyə
S.q.	
Debet	Kredit
+	

Uzunmüddətli kreditör borcları	
0	29 220
0	0
0	29 220

Qısamüddətli alınmış avans	
0	4 326
0	0
0	0
0	4326

Əmək haqqı öhdəliyi	
(d.5) 4 000	4 800
	1 100(6.1)
4 000	1 100
	1 900

Kapital	
İ.q.	
dövriyyə	dövriyyə
S.q.	
Debet	Kredit
+	

Nizamnamə kapitalı	
0	7 880
0	0
0	0
	7 880

Bölüşdürülməmiş mənfəət	
(B4) 1 150	3 800
	12887(B3)
1 150	12 887
	15 537

Yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyat	
(d6) 200	1 000
	0
200	0
	800

Yığılmış amortizasiya- Avadanlıq	
	1 639
0	1 278 (d.4)
0	1 278
	2 917

Kommunal öhdəliklər	
	400
(3.1) 800	640 (3.2)
800	640
	240

Emissiya gəliri	
	5 000
0	0
0	0
	5 000

Bina	
25 600	
0	0
0	0
25 600	

Qısamüddətli gələcək dövrün gəliri	
	0
(d1) 1 700	3 000 (1.1)
1 700	3 000
	1 300

Xidmətdən gəlir	
(B1)27680	25 980
	1 700 (d1)
27 680	27 680
	0

Yığılmış amortizasiya- bina	
	6 400
0	4 800(d4.1)
0	4 800
	11 200

Yenidən qiymətləndirmə üzrə gəlir	
(B1) 200	200 (d6)
200	200
	0

Qısamüddətli debitor borcu	
1 760	
0	0
0	0
1 760	

Əmək haqqı xərci	
5 700	6 800 (B2)
(6.1) 1100	
6 800	6 800
0	

Qısamüddətli verilmiş avans	
8 150	
(4.1) 5500	0
5 500	0
13 650	

Kommunal xərclər	
540	
(3.1) 640	
	1 180 (B2)
1 180	1 180
0	

Dəftərxana ləvazimatı |

75	
(2.1)250	185 (d.2)
250	185
140	

İcarə xərci

(d3) 600	
	600 (B2)
600	600
0	

Qısamüddətli gələcək dövrün xərcləri	
0	
(5.1)1500	600
1 500	600
900	

Amortizasiya xərci	
(d4) 1278 (d4.1)4800	6 078 (B2)
6 078	6 078
0	

I Dəftərxana xərci	
150 (d2) 185	335 (B2)
335	335
0	

Dividend	
(7,1) 1 150	1 150 (B4)
1 150	1 150
0	

Ümumi mənfəət	
(B2)14993 (B3) 12887	27880 (Bİ)
27 880	27 880
0	

Flüor şirkətinin 31 dekabr 2014-cü il tarixinə Sınaq balansı						
Hesablar	Əvvələ qalıq		Dövrüyyə		Son (Jahıq	
	Dt	Kt	Dt	Kt	Dt	Kt
Kassa	10290		3 000	2 900	10 390	
Bank hesabı	30730		0	10 300	20 430	
Avadanlıqlar	7 450		0	0	7 450	
Yığılmış amortizasiya-avadanlıqlar		1 639	0	1 278		2 917
Bina	25600		0	0	25 600	
Yığılmış amortizasiya		6 400	0	4 800		11 200
Qısamüddətli debitor borcu	1 760		0	0	1 760	
Qısamüddətli verilmiş avans	8 150		5 500		13 650	
Dəftərxana ləvazimatı	75		250	185	140	
Qısamüddətli gələcək dövrün xərcləri	0		1 500	600	900	

Nizanmamə kapitalı		7 880	0	0		7 880
Bölüşdürülməmiş mənfəət		3 800	1 150	12 887		15 537
Emissiya gəliri		5 000	0	0		5 000
Yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyat		1 000	200	0		800
		29 220	0	0		29 220
Uzunmüddətli kreditör borcları						
Qısamüddətli alınmış avans		4 326	0	0		4 326
Əmək haqqı öhdəliyi		4 800	4 000	1 100		1 900
Kommunal öhdəliklər		400	800	640		240
Qısamüddətli gələcək dövrün gəliri		0	1 700	3 000		1 300
Xidmətdən gəlir		25 980	27 680	1 700		
Yenidən qiymətləndirmə üzrə gəlir		0	200	200		
Əmək haqqı xərci	5 700		1 100	6 800		
Kommunal xərclər	540		640	1 180		
İcarə xərci	0		600	600		
Amortizasiya xərci	0		6 078	6 078		
Dəftərxana xərci	150		185	335		
Dividend	0		1 150	1 150		
Ümumi mənfəət			27 880	27 880		
Yekun	90445	90445	83 613	83 613	80 320	80 320

Flüor şirkətinin	
31 dekabr 2014-cü il tarixinə	
Mənfəət və zərərlər haqqında hesabatı	
(Xərclərin iqtisadi təsnifatına görə)	
	Cari il
GƏLİRLƏR:	
Xidmətdən gəlir	27 680
Digər gəlirlər	0
<i>Cəmi gəlirlər:</i>	27 680
XƏRCLƏR:	
Əmək haqqı xərci	6 800
Kommunal xərclər	1 180
İcarə xərci	600
Dəftərxana xərci	335
Amortizasiya xərci	6 078
Digər xərclər	0
<i>Cəmi xərclər:</i>	16143
ÜMUMİ MƏNFƏƏT	12 687
Yenidən qiymətləndirmə üzrə gəlir	200
Cəmi mənfəət	12 887

Flüor şirkətinin 31 dekabr 2014-cü il tarixinə Kapitalda dəyişiklik haqqında hesabatı					
	Nizamnamə (Səhmd.) kapitali	Bölüşdürülməmiş mənfəət (zərər)	Yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyat	Emissiya gəliri	Cəmi
İlin əvvəlinə qalıq	7 880	3 800	1 000	5 000	17 680
İl ərzində kapital qoyuluşu					
İl ərzində xalis mənfəətdə artım		12 887			12 887
İl ərzində elan edilmiş dividendlər		(1 150)			(1 150)
İl ərzində yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyatda azalma			(200)		(200)
İlin sonuna qalıq	7 880	15 537	800	5 000	29 217

**Flüor şirkətinin
31 dekabr 2014-cü il tarixinə
Balans (Maliyyə Vəziyyəti Haqqında) Hesabatı**

(manatla)

Aktivlər:

Qısamüddətli aktivlər:

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	30 820
Qısamüddətli debitor borclar	1 760
Ehtiyatlar	140
Sair qısamüddətli aktivlər..(13 650+900)	14 550
Cəmi qısamüddətli aktivlər.....	47 270

Uzunmüddətli aktivlər:

Torpaq, tikili və avadanlıqlar (7450+25600-2917-11200)	18 933
Qeyri-maddi aktivlər	0
Uzunmüddətli debitor borclar.....	0
Cəmi uzunmüddətli aktivlər	18 933

Cəmi

aktivlər

^03

Öhdəliklər

Qısamüddətli öhdəliklər

Qısamüddətli bank krediti	0
Qısamüddətli kreditor borcları (1 900+240).....	2 140
Sair qısamüddətli öhdəliklər (1 300+4 326)	5 626
Cəmi qısamüddətli öhdəliklər.....	7 766

Uzunmüddətli öhdəliklər:

Uzunmüddətli kreditor borcları	29 220
Sair uzunmüddətli öhdəliklər	0
Cəmi uzunmüddətli öhdəliklər	29 220

Cəmi öhdəliklər..... 36 986

Xalis aktivlər (kapital)	
Nizamnamə kapitalı.....	7 880
Bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər).....	15 537
Emissiya gəliri.....	5 000
Yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyat.....	800
Cəmi xalis aktivlər	29 217
Cəmi öhdəliklər və xalis aktivlər	66 203

Məsələ 4.2. Xlor MMC

“Xlor” MMC-nin 31 dekabr 2013-cü il tarixinə olan sınaq balansını aşağıdakı şəkildə verilmişdir.

Hesablar	Dt	Kt
Nəqliyyat vasitələri	33 000	
Yığılmış amortizasiya-Nəqliyyat vasitələri		6 600
Qısamüddətli debitor borcları	10 150	
Qısamüddətli verilmiş borclar	2 200	
Ofis ləvazimatı	2 420	
Kassa	6 870	
Bank hesabı	22 370	
Nizamnamə kapitalı		9 570
Bölüşdürülməmiş zərər	1 200	
Emissiya gəliri		6 400
Qısamüddətli gələcək dövrün gəlirləri		17 700
Qısamüddətli alınmış borclar		11 600
Qısamüddətli kreditor borcları		7 920
Xidmətdən gəlir		32 120
Faiz gəliri		5 880
Əmək haqqı xərcləri	11 700	
Kommunal xərclər	880	
İcarə xərci	5 500	
Dividend	1 500	
Yekun	97 790	97 790

İlin sonunda mühasib tərəfindən aşağıdakı əməliyyatların aparılması unudulub:

- 1) Qısamüddətli debitor borclarının 40%-i kassaya daxil olub ;
- 2) Alınmış borclar üzrə 5 000 AZN ödənilib. Bu vəsaitin 1 000 AZN-ni kassadan, qalan hissəsi isə bank hesabından həyata keçirilib;
- 3) Ofis ləvazimatlarının 60%-i istifadə olunubdur;
- 4) Nəqliyyat vasitələrinə 4 900 AZN amortizasiya hesablanıbdir;

- 5) İlin sonunda verilmiş borcların kassaya daxil olması məlum olub;
- 6) Kreditor borclarının 4 600 AZN hissəsi ödənilib. Bu borcun 1 500 AZN-i kassadan, qalan hissəsi bank hesabından verilmişdir;
- 7) Xidmət haqqı (17 700) əvvəlcədən əldə olunmuş işlərin 10 000 AZN dəyərindəki hissəsi müştəriyə təqdim edilmişdir.

Tələb olunur;

- 1) Düzəliş qeydlərini etmək;
- 2) Son maliyyə hesabatlarını tərtib etmək.

Məsələ 4.3. Brom MMC

“Brom” MMC 2014-cü ildə qurulub və burada il ərzində aşağıdakı əməliyyatlar baş vermişdir:

- 1) Təsisçilər bank hesabına 10 000 AZN kapital qoyuluşu etməklə işə başlayıblar;
- 2) 4 000 AZN dəyərindəki avadanlığın alınmasına bank hesabından 3 000 AZN xərclənmişdir ki, qalan borc da bir il ərzində ödəniləcəkdir. Avadanlığın faydalı istifadə müddəti 4 il, ləğv etmə dəyəri isə 160 AZN məbləğində qiymətləndirilmişdir;
- 3) Mis MMC-dən 2 500 AZN məbləğində borc alınaraq kassaya mədaxil edilmişdir. Borcun 8 ay ərzində ödənilməsi nəzərdə tutulubur;
- 4) Ofis ləvazimatının alınmasına kassadan 400 AZN xərclənmişdir;
- 5) Vergi və tutulmalar daxil olmaqla 6 000 AZN əmək haqqı hesablanmışdır. İlin sonuna kimi 3 500 AZN hissəsi bank hesabından ödənilibdir;
- 6) Aylıq ödənişi 300 AZN olan ofis icarəyə götürülərək 1 avqust 2014- cü ildə onun 10 aylıq haqqı bank hesabından əvvəlcədən ödənilmişdir;
- 7) Gümüş MMC-yə göstərilmiş 7 000 AZN dəyərindəki xidmətdən əldə olunan vəsait kassaya daxil edilmişdir;
- 8) Mis MMC-yə olan borc kassadan ödənilib. Əlavə olaraq Mis MMC- yə kassadan 2 000 AZN borc verilibdir;
- 9) Qızıl MMC ilə bir il ərzində xidmətin göstərilməsi üzrə 4 500 AZN dəyərində müqavilə imzalanmışdır. Müqaviləyə uyğun olaraq 3 000 AZN əvvəlcədən kassaya daxil olunmuşdur;

10) 1 dekabr 2014-cü ildə bir ayı 40 AZN olmaqla kassa hesabından 3 aylıq kommunal xərc əvvəlcədən ödənilmişdir.

İlin sonunda mühasib tərəfindən aşağıdakı qeydlərin aparılması unudulmuşdur:

1. Avadanlığa 8 aylıq amortizasiya hesablanıb;
2. İlin sonunda ofis ləvazimatlarının dəyəri 140 AZN olub;
3. İcarə haqqına düzəliş edilib;
4. Qızıl MMC-yə müqavilə üzrə göstəriləcək xidmətin 70%-i artıq təqdim edilib;
5. İstifadə olunmuş aylıq kommunal xərcin uçotu aparılıb.

Tələb olunur:

- 1) İl ərzində baş verən əməliyyatların uçotunu aparmaq;
- 2) Düzəliş qeydlərini etmək;
- 3) Köməkçi (müvəqqəti) hesabların bağlanması qeydlərini vermək;
- 4) Son maliyyə hesabatlarını tərtib etmək.

Məsələ 4.4. Yod MMC

“Yod” MMC-nin 30 sentyabr 2014-cü il tarixinə olan sınaq balansı aşağıdakı kimidir:

Hesablar	Dt	Kt
Avadanlıq	10 500	
Yığılmış amortizasiya-avadanlıq		1 890
Qısamüddətli debitor borcları	820	
Ofis ləvazimatı	70	
Kassa	2 100	
Bank hesabı	8 090	
Nizamnamə kapitalı		8 140
Bölüşdürülməmiş zərər	1 450	
Emissiya gəliri		470
Qısamüddətli kreditör borcları		4 800
Qısamüddətli gələcək dövrün gəlirləri		2 450
Xidmətdən gəlir		6 900
Əmək haqqı xərci	1 400	
Kommunal xərclər	120	
Dividend	100	
Yekun	24 650	24 650

4-cü rüb ərzində aşağıdakı əməliyyatlar baş verib:

1. Aylıq ödənişi* 15 AZN olan jurnala abunə olunaraq kassadan 1 illik abunə haqqı ödənilmişdir;
2. “Manqan” MMC ilə 10 000 AZN dəyərində nəqliyyat vasitəsinin alınması üzrə müqavilə imzalanaraq bank hesabından 6 500 AZN avans ödənilmişdir;
3. Rüb ərzində 8 000 AZN dəyərində xidmət göstərilib. Xidmət haqqının 45%-i kassaya daxil olub, qalan hissəsi isə il ərzində əldə olunacaqdır;
4. “Arqon” MMC tərəfindən 200 AZN dəyərində təmizlik xidməti göstərilib. Xidmət haqqının 120 AZN-i kassadan ödənilibdir ki, bunun da qalan hissəsi ilin sonuna kimi veriləcəkdir;

İlin sonunda mühasib tərəfindən aşağıdakı əməliyyatların aparılması unudulmuşdur:

1. Bank hesabından qısamüddətli kreditor borclarının 1 000 AZN hissəsi ödənilmişdir;
2. Xidmət haqqısı əvvəlcədən alınmış (2 450 AZN) işin 40%-i müştəriyə təhvil verilmişdir;
3. Bank hesabından Arqon MMC-yə olan borc qaytarılmışdır;
4. Manqan MMC tərəfindən təhvil verilmiş nəqliyyat vasitəsi üzrə yaranmış borc kassadan ödənilmişdir;
5. Əvvəlcədən ödənilmiş abunə haqqına 3 aylıq düzəliş edilmişdir;
6. Ofis ləməzimatları istifadə olunaraq ilin sonuna qalığı olmamışdır;
7. Avadanlığa 1 900 AZN amortizasiya hesablanmışdır.

Tələb olunur:

- 1) Rüb ərzində baş verən əməliyyatların uçotunu aparmaq;
- 2) Düzəliş qeydlərini etmək;
- 3) Köməkçi (müvəqqəti) hesabların bağlanması qeydlərini vermək;
- 4) Son maliyyə hesabatlarını tərtib etmək.

**Məsələ 4.5.
Astat MMC**

10 yanvar 2014-cü ildə qurulan “Astat” MMC-də il ərzində aşağıdakı əməliyyatlar baş vermişdir:

1. Təsisçilər bank hesabına 25 000 AZN kapital qoyuluşu etməklə işə başlayıblar;

- 2.5 illik lisenziyanın alınmasına bank hesabından 10 000 AZN ödənilmişdir;
3. Bankdan faizsiz şərtlərlə 5 000 AZN kredit götürülərək kassaya daxil edilmişdir. Kreditin 1 il ərzində qaytanılması nəzərdə tutulubdur;
4. Neon MMC ilə il ərzində xidmətin göstərilməsi üzrə 6 000 AZN dəyərində müqavilə imzalanıbdir. Müqaviləyə uyğun olaraq xidmət haqqı əvvəlcədən kassaya mədaxil edilibdir;
- 5.18 000 AZN dəyərində avtomobil alınmışdır. Avtomobilin dəyərinin 20%-i kassadan ödənilibdir ki, qalan hissəsi də növbəti aylarda ödəniləcəkdir. Avtomobilin faydalı istifadə müddəti 10 il, ləğv etmə dəyəri isə 3 000 AZN olaraq qiymətləndirilibdir;
6. Müəssisənin tanınması üçün reklam şirkəti ilə aylıq 120 AZN ödənilməsi şərti ilə müqavilə imzalanmış və kassadan 6 aylıq haqqı əvvəlcədən ödənilmişdir;
7. İl ərzində göstərilən xidmətin dəyəri 12 000 AZN olmuşdur. Bu fəaliyyətdən qazınan gəlirin 8 000 AZN-si bank hesabına daxil olubdur ki, qalan hissəsi də 1 il ərzində əldə olunacaqdır;
8. İl ərzində kommunal xərclərə 750 AZN vəsait hesablanmışdır.

ilin sonunda mühasib tərəfindən aşağıdakı qeydlərin aparılması unudulubdur:

1. Lisenziyaya illik amortizasiya hesablanıb;
2. Banka olan kreditin 4 000 AZN-i bank hesabından ödənilib;
3. Avtomobilə 8 aylıq amortizasiya hesablanıb;
4. Müqaviləyə uyğun olaraq Neon MMC-yə 4 000 AZN dəyərində xidmət təhvil verilib;
5. Reklam haqqına 4 aylıq düzəliş edilib;

Tələb olunur:

- 1) İl ərzində baş verən əməliyyatların uçotunu aparmaq;
- 2) Düzəliş qeydlərini etmək;
- 3) Köməkçi (müvəqqəti) hesabların bağlanması qeydlərini vermək;
- 4) Son maliyyə hesabatlarını tərtib etmək.

5

UZUNMÜDDƏTLİ MADDİ AKTİVLƏR
(ƏSAS VƏSAİTLƏR)Əhatə olunan
məsələlər:

- Məsələ 5.1. Adana şirkəti
Məsələ 5.1.-in həlli;
Məsələ 5.2. Nargin MMC;
Məsələ 5.2-nin həlli;
Məsələ 5.3. Samarium MMC
Məsələ 5.3-ün həlli;
Məsələ 5.4. Karvan MMC;
Məsələ 5.5. Şəfa firması;
Məsələ 5.6. Betta şirkəti;
Məsələ 5.7. Çestor şirkəti;
Məsələ 5.8. Evropium şirkəti.

Məsələ 5.1. Nümunə 1
Adana şirkəti

Adana şirkəti 1 yanvar 2018-ci ildə 30 000 manat dəyərində minik maşını alır və onun köhnəlməsini illik 30% olmaqla azalan qalıq metodu ilə hesablamaq qərarına gəlir. 2019-cu ilin 31 dekabrında şirkət avtomobili 22000 manat qiymətinə satır.

Tələb olunur:

- 1) Verilmiş əməliyyatların bütün müxabirələşmələrini əməliyyat jurnalında qeydiyyatını vermək;
- 2) Avtomobilin 31 dekabr 2019-cu il tarixində satılması əməliyyatı zamanı "Mənfəət və zərərlər haqqında hesabat" da göstəriləcək rəqəmi hesablamaq.

Məsələ 5.1-in həlli.
Adana

Tarix	Əməliyyatın məzmunu, hesablar	Dt	Kt
01.01.18	Nəqliyyat vasitələri	30 000	30 000
	Pul vəsaiti		
	<i>Nəqliyyat yəşitəsi əlTmr.</i>		

3-hT±1^ 21-T4./3	Amortizasiya xərci Yığılmış amortizasiya	9 000	9 000
	<i>Nəqliyyat vasitəsinə illik amortizasiya hesə' ləmr.</i>		
31.12.19	Amortizasiya xərci Yığılmış amortizasiya	6 300	6 300
	<i>Nəqliyyat vasitəsinə illik amortizasiya hesə ' ləmr.</i>		
31.12.19	Yığılmış amortizasiya Nəqliyyat vasitələri	15 300	15 300
	Pul vəsaiti	22 000	
	Nəqliyyat vasitələri		14700
	Nəqliyyat vasitələrinin satışından gəlir		7300
	<i>Nəqliyyat vasitəsi qəltq dəyəri ilə şətTTr.</i>		

2) Mənfəət və zərər haqqında hesabatda əks olunacaq rəqəm:

Nəqliyyat vasitələrinin satışından əldə olunan gəlir = 7300 TTA satışından

mənfəət

Hesablanma qaydası:

$$22000 - 14700 (30000 - 9000 - 6300) = \underline{\underline{7300}}$$

Məsələ 5.2. Nümunə 2 Nargin MMC

Nargin MMC-nin sərəncamında 12 000 AZN dəyərində avadanlıq vardır. Avadanlığın istismar müddəti 5 ilə bərabərdir. Amortizasiya düz xətt metodu ilə hesablanır. Birinci il üçün amortizasiya hesablandıqdan sonra, yəni 2-ci ilin əvvəlində avadanlığın yenidən qiymətləndirilməsi aparılmış və müəyyən olunmuşdur ki, onun dəyəri 15 500 AZN-dir. Son 4 il ərzində amortizasiya yeni dəyərdən hesablanmışdır.

Qeyd: Ləğvetmə dəyəri nəzərə alınmamışdır.

Tələb olunur:

Amortizasiya ilə bağlı hər il üçün müxabirləşmələri yazmaq və 5-ci ilin sonunda nəqliyyat vasitəsini aktivlərin sırasından silmək.

Məsələ 5.2-nin həlli Nargin MMC

1- ci il amortizasiya xərci = $12\ 000 : 5 = 2\ 400$

2- ci il yenidən qiymətləndirmədən artım = $15\ 500 - (12000 - 2400) = 5400$

2-ci, 3-cü, 4-cü və 5-i il amortizasiya xərci = $15\ 500 : 4 = 3\ 875$

Tarix	Əməliyyatın məzmunu, hesablar	Dt	Kt
1-ci il	Amortizasiya xərci	2 400	2 400
	Yığılmış amortizasiya		
	<i>AyüdüniTgü amortizəşiyü heşü ' lämr.</i>		
2-ci il	Yığılmış amortizasiya	2 400	2 400
	Avadanlıq	5 400	5 400
	Avadanlıq		
	Yenidən qiym-mə üzrə ehtiyat		
	<i>AyüdüniTg yenidən qiymətləndirilir.</i>		

2-ci il	Amortizasiya xərci	3 875	3 875
	Yığılmış amortizasiya		
	<i>AyüdüniTgü amortizəşiyü heşü ' lämr.</i>		
3-cü il	Amortizasiya xərci	3 875	3 875
	Yığılmış amortizasiya		
	<i>AyüdüniTgü amortizəşiyü heşü ' lämr.</i>		
4-cü il	Amortizasiya xərci	3 875	3 875
	Yığılmış amortizasiya		
	<i>AyüdüniTgü amortizəşiyü heşü ' lämr.</i>		
5-ci il	Amortizasiya xərci	3 875	3 875
	Yığılmış amortizasiya		
	<i>AyüdüniTgü amortizəşiyü heşü ' lämr.</i>		
5-ci il	Yığılmış amortizasiya Avadanlıq	15 500	15 500
	<i>AyüdüniTq aşş yəşüUlər şiyühTşTndün şilinir.</i>		

Məsələ 5.3. Nümunə 3 Samarium MMC

Samarium MMC-nin 01.01.2010-cu il tarixinə əsas vəsaitləri üzrə məlumatı aşağıdakı kimi olmuşdur:

	Bina	Maşın və avadanlıqlar (M/A)	Nəqliyyat vasitələri (N/V)	Cəmi
İlkin dəyər	11 000	4500	900	16 400
Yığılmış amortizasiya	1500	780	340	2620
Xalis Balans Dəyəri	9500	3720	560	13 780

2010-cu il ərzində əsas vəsaitlər üzrə **aşağıdakı** əlavə məlumatlar verilmişdir:

- 1) Yanvar ayında alış dəyəri 5 mln. manat olan yeni avadanlıq alınmışdır. Avadanlığın alınması ilə bağlı çəkilmiş digər xərclər aşağıdakı kimi olmuşdur:
 - a) Alış dəyəri - 5 000 000
 - b) Çatdırılma xərci - 1250 000
 - c) Quraşdırılma xərci - 550 000
 - d) Demontaj xərci - 275 000
 - e) Bir illik servis xidməti haqqı - 450 000
- 2) Uçot siyasətinə əsasən əsas vəsaitlər üzrə amortizasiya metodları və illik normaları aşağıdakı kimi müəyyən edilmişdir:

Binalar - düz xətt metodu ilə (2%)
 M/A - azalan qalıq metodu ilə (35%)
 NA/' - düz xətt metodu ilə (15%)

Tələb olunur:

- 1) Yuxarıda verilmiş qeydlər əsasında İl ərzində əsas vəsaitlərlə bağlı baş vermiş əməliyyatların mühasibat yazılışlarını vermək:
 - a) Daxilolmanın yazılışlarını vermək;
 - b) Hesablanmış amortizasiyanın yazılışlarını vermək.
- 2) 31 dekabr 2010-cu il tarixinə "Əsas vəsaitlərin hərəkəti cədvəli"ni hazırlamaq.

Məsələ 5.3-ün həlli. Samarium MMC

1) Əməliyyat jurnalı

min manatla (.000)

Tarix	Əməliyyatın məzmunu, hesablar	Dt	Kt
01-10	Avadanlıq	7075	
	Pul vəsaiti		7075
	<i>Nəqliyyat yaşıtəsi əlTmr.(5 000+1 250+550+275)</i>		
12-10	Amortizasiya xərci	220	
	Yığılmış amortizasiya-Bina		220
	<i>' inäyü ämortizäşiyü heşü 'lämr.(11 000*2%=220)</i>		
12-10	Amortizasiya xərci	3778	
	Yığılmış amortizasiya-M/A		3778
	<i>Mäşln yä äyüdänlTqlärü illik ämortizäşiyü heşü ' lämr.(4500+7075-780) *35%=3778</i>		
12-10	Amortizasiya xərci	135	
	Yığılmış amortizasiya-N/V		135
	<i>Nəqliyyät yaşıtəsinä illik ämortizäşiyü heşü ' lämr.(900*15%=135)</i>		

1) 31.12.10-cu il tarixinə Əsas vəsaitlərin hərəkəti cədvəli min manatla
(,000)

	Bina	Maşın və avadanlıqlar	Nəqliyyat vasitəsi	Kapitallaşdırılmış məsrəflər	Cəmi
İlin əvvəlinə ilkin dəyər	11 000	4 500	900		16 400
İl ərzində daxil olma		7075			7075
İl ərzində xaric olma					-
İlin sonuna ilkin dəyər	11 000	11 575	900		23475
İlin əvvəlinə yığılmış amortizasiya	1 500	780	340		2 620
İl ərzində hesablanmış amortizasiya	220	3778	135		4 133
İl ərzində xaric olma (silinmə)	-	-	-	-	-
İlin sonuna yığılmış amortizasiya	1 720	4 558	475	-	6753
Xalis Balans Dəyəri (XBD) ilin əvvəlinə	9 500	3 720	560	-	13 780
Xalis Balans Dəyəri (XBD) ilin sonuna	9 280	7 017	425	-	16 722

Məsələ 5.4. Karvan MMC

Karvan MMC 2015-ci ilin 1 yanvar tarixində hər biri 15000 manat olmaqla, nağd şəkildə iki ədəd dəzgah alır. Hər bir dəzgahın faydalı istifadə müddəti 5 il, ləğvetmə dəyəri isə 0 manat qiymətləndirilir və onların düz xətt metodu ilə amortizasiya olunması nəzərdə tutulur.

2017-ci il 31 mart tarixində dəzgahlardan biri 8000 manat qiymətinə satılır. Həmin il dekabrın 1-də isə digər dəzgah 2500 manat qiymətinə satılır.

Tələb olunur:

Yuxarıda verilənlərə əsasən, 2015 - 2017-ci illər ərzində əsas vəsaitlər (dəzgahlar) hesabında baş verənləri (hesablanmış amortizasiya və satış) mühasibat yazılışları ilə göstərin və dövrün sonuna dəzgahlarla bağlı mənfəət və zərərlər haqqında hesabatı daxil edilməli məbləği müəyyən edin.

Məsələ 5.5. Şəfa firması

Şəfa firmasının aldığı maşının qiyməti 17000 AZN, faydalı istifadə müddəti 5 ildir. Maşının istifadə müddəti bitdikdən sonra 2000 AZN-ə satılacağı gözlənilir. 5 il ərzində istifadə gücü aşağıdakı kimi qiymətləndirilir;

1-	ciil	250 gün
2-	ci il	200 gün
3-	cü il	150 gün
4-	cü il	120 gün
5-	ci il	80 gün

Tələb olunur:

5 il üzrə 4 metodla (düz xətt, azalan qalıq, funksional və illərin rəqəm cəmi) amortizasiya məbləğlərini hesablayın.

Qeyd: Azalan qalıq üzrə amortizasiya norması 35%-dir.

Məsələ 5.6. Betta şirkəti

1 yanvar 2013-cü il tarixində Betta şirkəti 150 000 \$-a torpaq sahəsi və 300 000 \$-a bina alıb. Bina 50 il ərzində amortizasiya olunacaqdır. 1 yanvar 2017-ci ildə torpaq sahəsi 430 000 \$ dəyərində, bina isə 450 000 \$ dəyərində yenidən qiymətləndirilmişdir.

Tələb olunur:

Verilənlərə əsasən, Betta şirkətinin 2013, 2014, 2015 və 2016-cı illər üzrə amortizasiya xərclərini və 1 yanvar 2017-ci il tarixinə yenidənqiyimət- ləndirmə ehtiyatı hesabında əks olunacaq məbləği hesablayın və əməliyyatlara uyğun müxabirləşmələri əməliyyat jurnalında verin.

Məsələ 5.7.**Çestor şirkəti**

Çestor şirkəti yeni ofis binasının tikintisinə aşağıdakı məbləğlərdə vəsait xərcləmişdir;

	mm manat
Torpaq sahəsinin alışı	1 300
Tikinti üçün mal-materiallar	2 900
Tikintidə çalışanların əmək haqqı məsrəfləri	3 100
Arxitektura və memarlıq məsrəfləri	48 362
Sahənin hazırlanması	162
Digər inzibati xərclər	
Mərkəzləşdirilmiş kondisioner sisteminin quraş-ması	560
Yanğından mühafizə sistemlərinin test edilməsi	15
Tikinti bitdikdən sonra aparılan təmizlik işləri	14

Tikinti işləri 01.03.2014 tarixində tam başa çatmış, lakin bina 01.07.2014-cü ildə istifadəyə verilmişdir. Binaanın faydalı istifadə müddəti 50 il müəyyənləşdirilmişdir. Amortizasiya düz xətt metodu ilə aparılır.

Tələb olunur:

Yuxarıda verilənlərə əsasən binanın ilkin dəyərini və 31 dekabr 2014-cü il tarixində bitən il üzrə amortizasiya xərclərini hesablayın.

Məsələ 5.8.**Evropium MMC**

Evropium MMC-nin 01.01.2011-ci il tarixinə əsas vəsaitləri üzrə məlumatı aşağıdakı kimi olmuşdur:

min manatla (,00Q)

	Bina	Maşın və avadanlıqlar (M/A)	Nəqliyyat vasitələri (N/V)	Cəmi
İlkin dəyər	5500	2250	450	8200
Yığılmış amortizasiya	750	390	170	1310
Xalis Balans Dəyəri	4750	1860	280	6890

2011-ci il ərzində əsas vəsaitlər üzrə **aşağıdakı** əlavə məlumatlar verilmişdir:

- 2) İlkin dəyəri 10 min manata avadanlıq alınmışdır. Avadanlığın alınmasına çəkilmiş xərclər aşağıdakı kimi olmuşdur:
 - f) İlkin dəyəri - 10 000
 - g) Çatdırılma xərci - 2500
 - h) Quraşdırılma xərci - 1100
 - i) Demontaj xərci - 550
 - j) Avadanlığa bir il müddətində göstəriləcək servis xidməti haqqının dəyəri - 900
- 3) İl ərzində Podratçı təşkilata 2 ədəd bina tikdirilmişdir. İlin sonunda 2.9 mln. manat dəyərində 1 ədəd bina tam tikilərək istismara təhvil verilmiş, 1.9 mln. manat dəyərində olan binanın tikintisi isə hələ tam başa çatdırılmamışdır;
- 4) İlkin dəyəri 15 000 manat olan avtomobil silinibdir. Silinmiş avtomobilin yığılmış amortizasiyası 14000 manat olmuşdur;
- 5) Uçot siyasətinə əsasən əsas vəsaitlər silinən ildə onlara amortizasiya hesablanır. Amortizasiya metodları və illik normaları aşağıdakı kimi müəyyən edilmişdir:
 - Binalar - düz xətt metodu ilə (2%)
 - M/A - azalan qalıq metodu ilə (35%)
 - NA[^] - düz xətt metodu ilə (15%)

Tələb olunur:

- 1) Yuxarıda verilmiş qeydlər əsasında il ərzində əsas vəsaitlərlə bağlı baş vermiş əməliyyatların mühasibat yazılışlarını vermək:
 - c) Daxilolmaların və silinmələrin yazılışlarını vermək;
 - d) Hesablanmış amortizasiyanın yazılışlarını vermək.
- 2) Müvafiq yazılışlardan sonra ilin əvvəlinə və sonuna əsas vəsaitlərin XBD-ni müqayisəli şəkildə göstərən “Əsas Fondların Hesabatı” formasını tərtib etmək.

QEYRİ-MADDİ AKTİVLƏR

PATE/ı/r

>UTH0R5H)P

© I?ITILECTÜAL,..f

tr

PROPERTY,™

LICEI^ SIKIG PFOTECTIOU ^*

Əhatə olunan məsələlər:

Məsələ 6.1. Rito şirkəti Məsələ 6.1.-in həlli; Məsələ 6.2. Lava MMC; Məsələ 6.2-nin həlli; Məsələ 6.3. Qobustan şirkəti; Məsələ 6.4. Qlobal Soft; Məsələ 6.5. Reyban şirkəti; Məsələ 6.6. Samir MMC; Məsələ 6.7. Turan MMC; Məsələ 6.8. Qoca MMC.

Məsələ 6.1. Nümunə 1 Rito şirkəti

1 yanvar 2014-cü ildə Rito şirkəti 24 000 manata lisenziya alır və onu Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda qeyri-maddi aktivlər bölməsində əks etdirir. Aktivin faydalı istifadə müddəti 3 ildir.

Tələb olunur:

Rito şirkəti üçün lisenziyanın alışı, 2014, 2015 və 2016-cı illər üzrə amortizasiya xərclərinin ikili yazılışım əməliyyat jurnalında qeyd etmək.

Məsələ 6.1-in həlli. Rito

Lisenziyanın illik amortizasiyası = $24\ 000 / 3 = 8\ 000$

Əməliyyat jurnalı

Tarix	Əməliyyatın məzmunu, hesablar	Dt	Kt
01.01.14	Qeyri-maddi aktiv (lisenziya) Pul vəsaiti	24 000	24 000
	3 illik lisenziya əlTşTnn dəyəri ödənilir.		

31.12.14	Amortizasiya xərci Yığılmış amortizasiya-lisenziya	8 000	8 000
	<i>Lisenzia 1- 'i il Üzrə illik amortizasiya heşə ' länTr.</i>		
31.12.15	Amortizasiya xərci Yığılmış amortizasiya-lisenziya	8 000	8 000
	<i>Lisenzia 2- 'i il Üzrə illik amortizasiya heşə ' länr.</i>		
31.12.16	Amortizasiya xərci Yığılmış amortizasiya-lisenziya	8 000	8 000
	<i>Lisenzia 3- 'U il Üzrə illik amortizasiya heşə ' länr.</i>		
31.12.16	Yığılmış amortizasiya-lisenziya Qeyri-maddi aktiv (lisenziya)	8 000	8 000
	<i>Lisenzia 3- 'Ü ilin şonündə 'älänşün silinir.</i>		

Məsələ 6.2. Nümunə 2 Lava MMC

Lava MMC-nin 1 yanvar 2016-ci il tarixinə təcrübə-konstruktor işləri üzrə kapitallaşdırılmış məsrəflər hesabının qalığı 25 mln. manatdır. Həmin tarixdə şirkət yeni layihənin tətqiqatı mərhələsinə başlayır. Bu mərhələ 2016-cı ilin 30 aprel tarixinə qədər davam edir və ona sərf olunan vəsait 2.1 mln. manat təşkil edir. 30 aprel tarixindən sonrakı dövrdə təcrübə mərhələsinə sərf olunan vəsait hər ay 900 min manat təşkil etmişdir. 1 avqust 2016-ci ildə Lava şirkətinin menecerləri təcrübə mərhələsini uğurlu hesab edirlər və layihənin mənfəətli olacağını proqnozlaşdırırlar. 31 dekabr 2016-ci il tarixində layihə hələ təcrübə mərhələsindədir.

Təcrübə-konstruktor işləri üzrə kapitallaşdırılmış məsrəflər 20%-lik düzxətli metodla amortizasiya olunur.

Tələb olunur:

Yuxarıda verilənləri nəzərə alaraq, 31 dekabr 2016-ci il tarixində bitən il üzrə Mənfəət və zərər hesabatında çıxarışı hazırlayın.

Məsələ 6.2 - nin həlli. Lava MMC

Mənfəət və zərər haqqında hesabatdan çıxarışı hazırlamaq üçün biz ilk növbədə dövr üzrə qazanılmış gəlirləri və çəkilməmiş xərcləri hesablamalıyıq. Diqqət etmək lazımdır ki, kapitallaşdırılmış məsrəflər Mənfəət və zərər haqqında hesabatda (MZHH) əks olunmayacaqdır.

Məlumdur ki,

- 1) Tədqiqat xərcləri MZHH-da birbaşa xərc kimi uçota alınır;
- 2) Təcrübə mərhələsində olan layihə amortizasiya olunmur; Amortizasiya yalnız bitmiş və ya istifadədə olan layihələrə hesablanır;
- 3) Layihə barədə müsbət rəy alan tarixə qədərki bütün təcrübə məsrəfləri MZHFI-da xərclərdə əksini tapır.

Buradan, MZHH-da:	manat
Gəlirlər:	0,00
Xərclər:	
- Tədqiqat xərcləri	2 100 000
- Təcrübə xərcləri (May-İyul, 900x3)	2 700 000
- Amortizasiya xərcləri (20mln x 20%)	4 000 000
Cəmi xərclər	8 800 000

Məsələ 6.3.

Qobustan şirkəti

Qobustan şirkətinin 31 dekabr 2019-cu ilə olan ilkin sınaq balansından çıxarışı aşağıdakı kimi verilmişdir:

	Dt	Kt
	min man	min man
Qeyri - maddi aktivlər	30	
Qeyri-maddi aktivlərin yığılmış amortizasiyası (1 yanvar 2019-cu il tarixinə)		9

Şirkət qeyri-maddi aktivləri 10 il faydalı istifadə müddəti olmaqla düz xətt metodu ilə amortizasiya edir. 1 iyul 2019-cu il tarixində başqa bir şirkət bu aktivini 15 min manata Qobustan şirkətindən almaq istədiyini bildirmişdir. Elə həmin tarixdə Qobustan şirkətinin ekspertləri qeyri-maddi aktivin 3 il faydalı istifadə müddətinin qaldığı haqqında rəy bildirmişdilər.

Tələb olunur:

- a) Qeyri maddi aktivin qiymətdən düşməsi üzrə ilin sonuna düzəliş yazılışlarını vermək.
- b) Qeyri-maddi aktivin 2019-cu ilin sonuna qalığı dəyərini hesablamaq.

Məsələ 6.4. Qlobal Soft

Qlobal Soft şirkəti 2016-cı il ərzində bir sıra proqram təminatı məhsulları istehsal etmişdir. Məhsulların istehsalına çəkilmiş məsrəflər aşağıdakı kimidir:

‘A’	10 000 manat	‘C’	7 000 manat
‘B’	20 000 manat	‘D’	14 500 manat

- Qlobal Soft şirkəti “B” məhsulu istisna olmaqla qalan məhsullara yaxşı tələbat olacağını gözləyir;
“C” məhsulu üzrə işlər resursların çatışmazlığı səbəbindən müvəqqəti dayandırılmışdır;
“A” məhsulu 1 oktyabr 2016-cı ildə tamamlanmış və istifadəyə verilmişdir;
- “D” məhsulunun əvəzəmə dəyəri 13000 manat təşkil edir. Məhsul üzrə işlər hələlik tamamlanmamışdır.

Qeyri-maddi aktivlər üzrə amortizasiya 5 illik istifadə müddəti və düzxətli metodla apanhr.

Tələb olunur:

- a) Şirkətin 2016-cı ilin yekunları üzrə “Mənfəət və zərər haqqında hesabat”ından və “Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın”dan çıxarışları verin.
- b) 2016-cı il üzrə əməli işətlərə uyğun müxabirləşmələri göstərin.

Məsələ 6.5. Reyban şirkəti

Reyban şirkətinin bəzi hesablarından çıxarışlar verilmişdir:

	<u>min manatla</u>
1 yanvar 2015-ci il tarixinə kapitallaşdırılmış təcrübə məsrəfləri	270
İl üzrə tətqiqat və təcrübə xərcləri	244

270 min manatlıq kapitallaşdırılmış məsrəflər aşağıdakılardan ibarətdir:

Layihənin adı	Statusu	Dəyəri (min manat)
N layihəsi	Tamamlanmış	92
M layihəsi	Tamamlanmamış	178
Cəmi		270

244 min manatlıq tətqiqat və təcrübə məsrə ibarətdir:

Eləri isə aşağıdakılardan

Tətqiqat xərcləri	134
Mühasibat Uçotu standartlarına görə Qeyri- maddi aktivin kapitallaşması şərtlərinə cavab verən məsrəflər (M layihəsi üzrə)	110

2015-ci il ərzində qeyri-maddi aktivlərə 20 min manat amortizasiya hesablanmışdır.

Tələb olunur:

a) Reyhan şirkətinin 2015-ci ilin 31 dekabr tarixində bitən il üzrə Mənfəət və Zərər Haqqında Hesabatından çıxarışı hazırlamaq;

b) Reyhan şirkətinin 2015-ci ilin 31 dekabr tarixinə Maliyyə Vəziyyəti Haqqında Hesabatdan çıxarışı hazırlamaq.

Məsələ 6.6. Samir MMC

“Samir” MMC, bazarda yaxşı işgüzar nüfuz qazanmış “Qalib” MMC- nin 100% payına sahib olmaq istəyir. “Qalib” MMC-nin Balans hesabatı aşağıdakı kimidir:

Aktivlər: 260000 AZN

Öhdəliklər: 71000 AZN

Xüsusi kapital 89000 AZN

Əlavə qeyd: “Samir”-in tələb olunan məbləği yalnız iki ildən sonra ödəməyə hazır olduğu bildirilir. “Qalib” öz xalis aktivlərini iki ildən sonra pulunu almaq şərtlə 350000 AZN-dən aşağı satmayacağımda israrlıdır.

Tələb olunur: Ölkədəki inflyasiya faizinin 10% olduğunu nəzərə alaraq, udulma zamanı “Samiri”-in mühasibi 2 il ərzində hansı ikili yazılışları verməlidir?

Məsələ 6.7. Turan MMC

“Daşbulaq” MMC 05.10.2015-ci ildə iqtisadi böhranla əlaqədar öz fəaliyyətini dayandırır. Müəssisənin təsisçiləri öz hissələrini satışı çıxarırlar.

“Daşbulaq” MMC-nin hesabatlarının audit edilməsi zamanı onun aktivlərinin balans dəyəri və ədalətli dəyərinin aşağıdakı kimi olması məlum olur:

	Balans dəyəri	Ədalətli dəyər
Aktivlər:	100 000 AZN 70	140 000 AZN
Öhdəliklər:	000 AZN 30	60 000 AZN
Xüsusi kapital	000 AZN	80 000 AZN

Bazarda yaxşı nüfuza malik olan “Turan” MMC “Daşbulaq” MMC-nin hissələrini satın almaq arzusunu bildirir. “Turan” MMC-nin təsisçiləri 2015-ci ilin oktyabr ayında Daşbulağın hissələrini satın almaq üçün 150 000 AZN təklif edirlər. Lakin təsisçilər bu qiymətə razı olmurlar. 2016-cı ilin mart ayına qədər Daşbulağın təsisçiləri başqa bir sərfəli təkliflər almadığını gördükdə, təkrar Turan MMC ilə razılaşmaq qərarına gəlirlər. Ancaq bu zaman Turan MMC-nin təsisçiləri artıq əvvəlki qiyməti deyil, cəmi 70 000 AZN təklif edə bildiyini söyləyirlər.

Əlavə qeydlər: Satınalma tarixlərinə “Turan” MMC-nin Balans hesabatının ədalətli dəyərlə aşağıdakı kimi olması təsəvvür edilir:

Aktivlər:	400 000 AZN
Öhdəliklər:	150 000 AZN
Xüsusi kapital	250 000 AZN

Tələb olunur:

a) Əgər Turan MMC Daşbulağı 2015-ci ilin oktyabr ayında satın almaq qərarına gəlsəydi qudvil nə qədər olardı?

b) Əgər Daşbulaq 2016-cı ilin martında satın alınsaydı, o zaman qudvil nə qədər olardı?

c) Hər iki dövr üzrə Satınalmadan sonrra Turan MMC-nin ehtimal olunan aktiv və passivlərinin nə qədər olmasını hesablayın.

Məsələ 6.8. Qoca MMC

“Haçaqaya” MMC-nin təsisçilərindən biri 10.10.2015-ci il tarixində öz 30%-lik hissəsini satmaq qərarına gəlir.

Haçaqayanın balans hesabatında xalis aktivlərinin ədalətli dəyərinin aşağıdakı kimi olması məlum olur:

	Ədalətli dəyər
Aktivlər:	70 000 AZN
Öhdəliklər:	30 000 AZN
Xüsusi kapital	40 000 AZN

“Qoca” MMC satışa çıxarılan hissənin alınması üçün 15 000 AZN təklif edir.

Əlavə qeydlər: Satınalma tarixlərinə “Qoca” MMC-nin Balans hesabatı aşağıdakı kimi olmuşdur:

Aktivlər:	200 000 AZN
Öhdəliklər:	75 000 AZN
Xüsusi kapital	125 000 AZN

Tələb olunur:

A) Satınalma zamanı “Qoca” MMC-nin konsolidə olunmuş balansında görünməli olan qudvili hesablamaq;

B) Satınalmadan sonra “Qoca” MMC-nin aktiv və passivlərinin məbləğini göstərmək;

C) “Qoca” MMC-nin konsolidə edilmiş hesabatlarında nəzarət edilməyin payı (NEP) nə qədər olacaq?

7

TİCARƏT ƏMƏLİYYATLARI VƏ TİCARƏT EHTİYATLARI (MALLAR)

Əhatə olunan məsələlər:

- Məsələ 7.1. Astor şirkəti;
- Məsələ 7.1-in həlli;
- Məsələ 7.2. Damla MMC;
- Məsələ 7.2.-nin həlli;
- Məsələ 7.3. Supermarket;
- Məsələ 7.4. Minimarket;
- Məsələ 7.5. Rodium MMC;
- Məsələ 7.6. Texnesium şirkəti.

Məsələ 7.1. Nümunə

1 Astor şirkəti

Astor ticarət müəssisəsinin 31 dekabr 2015-ci il tarixində bitən il üzrə apardığı əməliyyatlar üzrə uçot qeydlərindən çıxarışlar verilmişdir (manatla);

1. Dövrün əvvəlinə satış üçün nəzərdə tutulan malların dəyəri - 6500;
2. Dövr ərzində satmaq üçün alınmış malların qiyməti - 10760;
3. Alışla bağlı əvəzləşdirilməyən vergilər - 1600;
4. Müəssisənin işçi heyətinin daşınması üçün çəkilmiş nəqliyyat xərcləri -650;
5. Ofis avadanlıqlarının amortizasiya xərcləri - 590;
6. Ümumi mənfəət marjası - 45%;
7. Ekspeditorların əmək haqqı xərcləri - 2200;
8. İnzibati heyətin əmək haqqı xərcləri - 1800;
9. Malların anbara gətirilməsi üçün nəqliyyat şirkətinə ödəmələr - 600;
10. Dövrün sonuna satılmamış malların qalığı - 210;
11. Mənfəət vergisi (vergiyə qədərki mənfəətə görə) - 20%.

Tələb olunur:

Yuxarıda verilmiş əməliyyatların əsasında Astor şirkətinin Mənfəət zərərlər haqqında hesabatını (xərclərin funksional təsnifatı əsasında) tərtib etmək.

Məsələ 7.1 - in həlli.

Astər şirkəti

Astər şirkətinin 31 dekabr 2015-ci il tarixində bitən il üzrə
Mənfəət və zərərlər haqqında hesabatı
(xərclərin funksional metodu ilə)

Manat

Satış (19290/55%)	35000
SMMD (6500+ 10760+ 1600 + 600-210)	-19290
Ümumi mənfəət (35000- 19290)	15710
İnzibati xərclər (650 + 590 + 1800)	-3040
Kommersiya xərcləri	-2200
Əməliyyat mənfəəti (15710-3040 - 2200)	10470
Vergiyə qədərki mənfəət	10470
Mənfəət vergisi (10470 x 20%)	-2094
Dövr üzrə xalis mənfəət	8376

Məsələ 7.2. Nümunə

2 Damla şirkəti

Yeni qurulmuş Damla ticarət şirkətinin 2016-cı ilin I rübü üzrə əməliyyatları verilmişdir;

Əməliyyat 1	Şirkət 200 manat kapital qoyuluşu ilə işə başlayır;
Əməliyyat 2	İlk olaraq topdansatışla məşğul olan firmadan 15 000 manatlıq malı kreditlə alır. Kredit şərtinə görə 3 ay ərzində borc qaytarılırsa 5% güzəşt edilir və əlavə olaraq kreditlə 25 000 manatlıq mal götürmək hüququ verilir;
Əməliyyat 3	Alman malların mağazalara paylanması üçün kreditlə avtomobil alır (dəyəri 14 000 manat);
Əməliyyat 4	Birinci ayda nisyə olaraq 9000 manat dəyərində malları mağazalara paylayır. Ümumi alacaqların miqdarı 17 000 manat təşkil edir. Kredit şərti: 2 ay ərzində 10% güzəştə;
Əməliyyat 5	Birinci ayın sonunda nağd satışların cəmi 8500 manat olmuş və satılmayan malların dəyəri isə 1500 manat təşkil etmişdir;
Əməliyyat 6	2-ci ay ərzində şirkət debitorlardan yalnız 10 000 manat pul toplaya bilir ki, bunun da müqabilində öz güzəştini tətbiq edir;

Əməliyyat 7	Şirkət 3-cü ayın əvvəlində mallar üzrə borcunu qaytararaq 5%-lik güzəştə əldə edir ki, nəticədə əlavə 25 000 manatlıq kreditə əmtəə götürür;
Əməliyyat 8	3-cü ayın sonunda avtomobil üzrə borcunun 2500 manatını qaytarmaqla yanaşı 500 manatlıq sahibkar çıxarışı da edir.

Tələb olunur:

- 1) Əməliyyat jurnalında uçot aparmaqla 1-ci rübün sonuna sınaq balansım tərtib etmək
- 2) 2016-cı ilin 1-ci rübü üzrə MZHH, KDHH və MVHH-ni tərtib etmək

Məsələ 7.2-nin həlli. Damla şirkəti

Damla şirkətinin 2016-cı ilin 1-ci rübü üzrə Əməliyyat jurnalı			
Əməl. JVə-Sİ (tarixi)	Hesablar və əməliyyatın məzmunu	Dt	Kt
I	Pul vəsaiti	200	200
	Nizamnamə kapitalı		
	<i>Təsis filər Mpitəl goyülüsü edi ' lər.</i>		
II	Mallar	15 000	15 000
	Kreditor borc		
	<i>15 000 mənätTg müllär krecfitlə äTmr.</i>		
III	Nəqliyyat vasitəsi (avtomobil) Kreditor borcu	14 000	14 000
	<i>Kreditlə üytomo' il ülmür.</i>		
IV	SMMD	9 000	9 000
	Mallar		
	Debitor borcu	17 000	17 000
Satış (Satışdan gəlir)			
	<i>9000 mənätTg müllär 17 000 mənätü nisyə mägüzälərə paylanr.</i>		
V	SMMD	4 500	4 500
	Mallar		
	Pul vəsaiti	8 500	8 500
Satış (Satışdan gəlir)			
	<i>4500 mənätTg müllär 8500 mənätü nəgd şätTTr.</i>		

VI	Pul vəsaiti Təqdim edilmiş satış güzəşti Debitor borclar <i>De ' it or ' or'lür Üzrə müştərilərdən yaşait toplürm yayülmz ' ü mə'lağa görə güzəşt tət'iq ölinür.</i>	10 000 1 111	11 111
VII (1)	Kreditor borcu Pul vəsaiti Alış güzəşti <i>Tə'hizüt'Jyü olän 'or' qäytürTlür yə güzəşt hüqüqü äldä ölinür.</i>	15 000	14 250 750
VII (2)	Mallar Kreditor borcu <i>Tə'hizüt'Jdün äläyә mällär kreditlä ölinür.</i>	25 000	25 000
VIII(I)	Kreditor borcu Pul vəsaiti <i>Tə'lüzüt'Jdün äläyә mällär h-editlä äITnür.</i>	2 500	2 500
VIII (2)	Sahibkar çıxarışı Pul vəsaiti <i>Tə'hizüt'Jdün äläyә mällär kreditlä äITnür.</i>	500	500

T-Hesablar:

Aktivlər		Öhdəliklər		Kapital	
İ.q.		İ.q.		İ.q.	
dövriyyə	dövriyyə	dövriyyə	dövriyyə	dövriyyə	dövriyyə
S.q. Debet	Kredit	Debet	S.q. Kredit	Debet	S.q. Kredit
+			+	-	+
I Pul vəsaiti I		i Kreditor borcu 		II Nizamnamə kapitalı 	
0			0		0
(1)200	14250 (7)	(7) 15000	15000 (2)		200(1)
(5) 8500	2500 (9)	(9) 2500	14000 (3)		
(6) 10 000	500(10)		25000 (8)		
18 700	17 250	17 500	54 000	0	200
1450			36 500		200
I Mallar 		I Digər öhdəliklər 		I Satışdan gəlir 	
0	9000 (4)		0		17000 (4)
(2) 15000	4500 (5)				8500 (5)
(8) 25000					
40 000	13 500				25 500
26 500					25 500

Nəqliyyat vasitəsi

0
(3) 14000
14 000
14 000

Debitor borcu

0
(4) 17 000 11 111 [6]
17 000 11 111
5 889

SMMD

(4) 9000
(5) 4500
13 500
13 500

Satış güzəşti	
(6) 1 111	
1 111	0
1 111	

Alış güzəşti	
	750 (7)
0	750
	750

Dividend

(10) 500	
500	0
500	

Damla şirkətinin 31 mart 2016-cı il tarixinə İlkin sınaq balansı

Hesablar	Əvvəl qalıq		Dövriyyə		Sonqabq	
	Dt	Kt	Dt	Kt	Dt	Kt
Pul vəsaitləri	0		18700	17250	1450	
Debitor borcu	0		17000	11111	5889	
Ehtiyatlar	0		40000	13500	26500	
Nəqliyyat vasitələri	0		14000	0	14000	
Nizamnamə kapitalı		0	0	200		200
Kreditor borcu		0	17500	54000		36500
Satışdan gəlirlər		0	0	25500		25500
Alış güzəşti		0	0	750		750
Satış güzəşti	0		1111	0	1111	
SMMD	0		13500	0	13500	
Dividend	0		500	0	500	
Yekun	0	0	122311	122311	62950	62950

Damla şirkətinin 31 dekabr 2016-cı ilin sonuna Mənfəət və zərərlər haqqında hesabatı (xərclərin funksional təsnifatına əsasən)	
	25 500
- Satılan malın maya dəyəri =	(13 500)
Ümumi mənfəət.....	12 000
Digər gəlirlər:	
Ticarədən gəlirlər	0
Maliyyə gəlirləri	0
Ahş güzəştləri	750
Cəmi digər gəlirlər.....	750
Əməliyyat xərcləri:	
Satış xərcləri	0
İnzibati xərclər	0
Cəmi əməliyyat xərcləri.....	0
Digər xərclər.....	(1111)
Xalis mənfəət.....	11639

Damla ş 31 mart 201(Kapitalda şirkətinin)-ci il tarixinə C haqqında dəyişikli hesabati					
	Nizamnamə (səhmdar) kapitalı	Bölüşdürül məmiş mənfəət	Ehtiyat kapitalı	Emissiya gəliri	Cəmi
İlin əvvəlinə qalıq	-	-			-
İl ərzində kapital qoyuluşu	200				200
İl ərzində xalis mənfəətdə artma		11639			11639
İl ərzində elan edilmiş dividendlər		-500			-500
İlin sonuna qalıq	200	11139			11339

**Damla şirkətinin
31 mart 2016-cı il tarixinə
Balans (Maliyyə vəziyyəti haqqında) hesabatı**

(manatla)

Aktivlər:

Qısamüddətli aktivlər:

Pul vəsaitləri və onlann ekvivalentləri	1450
Qısamüddətli debitor borclar	5889
Ehtiyatlar	26500
Sair qısamüddətli aktivlər	0
<u>Cəmi qısamüddətli aktivlər</u>	33839

Uzunmüddətli aktivlər:	
Torpaq, tikili və avadanlıqlar	14000
Qeyri-maddi aktivlər	0
Uzunmüddətli debitor borclar	0
Cəmi uzunmüddətli aktivlər	14 000
Cəmi aktivlər	47 839
Öhdəliklər	
Qısamüddətli öhdəliklər	
Qısamüddətli bank krediti	0
Qısamüddətli kreditor borcları	36500
Sair qısamüddətli öhdəliklər	0
Cəmi qısamüddətli öhdəliklər	36 500
Uzunmüddətli öhdəliklər:	
Uzunmüddətli kreditor borcları	0
Sair uzunmüddətli öhdəliklər	0
Cəmi uzunmüddətli öhdəliklər	0
Cəmi öhdəliklər	36 500
Xalis aktivlər (kapital)	
Nizamnamə kapitalı	200
Bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər)	11 139
Cəmi xalis aktivlər	11339
Cəmi öhdəliklər və xalis aktivlər	47 839

Məsələ 7.3. Supermarket

Ərzaq mallarının satışı ilə məşğul olan Supermarketin cari dövrə ehtiyatı

arla bağlı balansı verilmiş	ir.
Satış	50.000
İlkin qalıq	15 000
Alış	25 000
Son ehtiyatlar	5 000
İnzibati və satış xərcləri	2 500

Tələb olunur:

Supermarketin ümumi və xalis gəlirini (mənfəətini) hesablamaq.

Məsələ 7.4. Minimarket

Minimarketin Yanvar ayında ehtiyatlarla bağlı gündəlik kitabı aşağıdakı kimi olmuşdur:

Satış	75.000
Alış	35.000
Qaytarılmış satış	2500
Qaytarılan alış	500

Bundan əlavə məlum olmuşdur ki, ehtiyatların ilkin balansı 6000 və son balansı 7000-dir.

Tələb olunur:

Dövrün sonuna ümumi (məcmu) mənfəəti hesablayın.

Məsələ 7.5.**Rodium şirkəti**

Yenicə fəaliyyətə başlayan Rodium şirkətinin 2015-ci il ərzində baş vermiş əməliyyatları aşağıdakı kimidir;

1. Rodium şirkəti öz fəaliyyətinə başlamaq üçün biznesə ilkin kapital şəklində 1000 manat nağd pul qoyur;
2. Şirkət 400 manat nağd pul ödəməklə avtomobil alır;
3. Şirkət 200 manat nağd pul ödəməklə müxtəlif mallar alır;
4. Şirkət 3-cü gün aldığı bütün malları 300 manat nağd pula satır;
5. Şirkət nisyə 400 manat məbləğində mal alır;
6. Şirkət 5-ci gün aldığı malların yarısını nisyə 250 manata satır;
7. Şirkət öz ticarət kreditörünə 200 manat nağd pul ödəyir;
8. Şirkət öz ticarət debitorundan 100 manat nağd pul alır;
9. Şirkətin rəhbəri şirkətin hesabından 75 manat nağd pul çıxarır;
10. Şirkət icarə haqqı üzrə 40 manat nağd pul ödəyir;
11. Şirkət bankdan 600 manat kredit alır və iki il ərzində onun ödənilməsini öhdəsinə götürür;
12. Şirkət 35 manat sığorta haqqı ödəyir.

Tələb edilir:

1. Əməliyyatları jurnalda uçota almaq;
2. Rodium şirkətinin sınaq balansı və maliyyə hesabatlarını (MVHH, MZHH, KDHH) hazırlamaq.

Məsələ 7.6.**Texnesium şirkəti**

Ticarətlə məşğul olan Texnesium şirkətinin ilin əvvəlinə hesablarının qalığı aşağıdakı kimi olmuşdur;

Aktivlər:	Passivlər:
Pul vəsaitləri - 4000 Mallar - 2400 Uzunmüddətli debitor borcu - 500 Avtomobil - 14000 Yığılmış amortizasiya - (1500) Qeyri maddi aktivlər - 400 Yığılmış amortizasiya - (150) Cəmi - 19650	Uzunmüddətli kreditör borcu - 2500 Uzunmüddətli bank krediti - 1500 Nizamnamə kapitalı - 500 Bölüşdürülməmiş mənfəət - 15150 Cəmi - 19650

Birinci rüb ərzində Şirkətin aşağıdakı əməliyyatları baş vermişdir:

Əməliyyat I Topdansatışla məşğul olan firmadan birinci ay 30 000 manatlıq malı kreditlə alır. Kredit şərti: 3 aya ərzində bəre qaytarılarsa / 7% güzəşt edilir və əlavə 50 000 manatlıq kreditə mal götürmə

Əməliyyat 2	Alman malların mağazalara paylanması üçün kreditlə əlavə avtomobil alır (dəyəri 16 000 manat).
Əməliyyat 3	Birinci ayda əvvəlki dövrdən qalmış malların 80%-ni 3500 manata nağd pula satır. Bundan başqa 18000 manat dəyərində malları niyə mağazalar paylayır. Ümumi alacaqların miqdan 27 000 manat təşkil edir. Kredit şərti: 2 aya ərzində / 8% güzəştə.
Əməliyyat 4	Birinci ayın sonunda digər nağd satışların məbləği 18500 manat olmaqla, satılmayan mallar dəyəri isə 3500 manat təşkil etmişdir.
Əməliyyat 5	2-ci ay ərzində isə şirkət debitorlardan yalnız 20 000 manat pul toplaya bilir və bu pul məbləğinə görə də öz güzəştini tətbiq edir.
Əməliyyat 6	Əlavə malın tez götürülməsi üçün şirkət 3-cü ayın əvvəlində mallar üzrə borcunu qaytararaq 5%-lik güzəştə əldə edir və əlavə 50 000 manatlıq kreditə mal götürür.
Əməliyyat 7	3-cü ayın sonunda Avtomobil üzrə borcunun 5500 manatını qaytarır, həmçinin 900 manat dividend götürülür, həmçinin debitorun borcun qalan hissəsini alaraq güzəşt tətbiq edir.

Əlavə qeydlər: Uçot siyasətinə görə Qeyri-maddi aktivlər (QMA) üzrə illik amortizasiya norması 10% “düz xətt” metodu, maşın avadanlıqlara isə 25% “düz xətt” metodu seçilmişdir.

Tələb olunur:

- 1) Əməliyyatları jurnala qeyd etməklə 3-cü ayın sonuna sınaq balansını tərtib etmək;
- 2) Eyni zamanda 3 aylıq amortizasiya yazılışlarını və son yazılışları vermək;
- 3) 3-cü ayın sonuna MZHH-1, KDHH-1 və Balansı tərtib etmək.

8 TİCARƏT EHTİYATLARININ MAYA DƏYƏRİNİN HESABLANMASI METODLARI

FIFO	I h h A'		
LİFO			
AVERAGE	frf 1 4		
Specific	^{mmmm} -L	^B "▶ Ä •MİM	^ -h
Standard	■ 1	BaH!^	B BB DD

Əhatə olunan məsələlər:
 Məsələ 8.1. Zəfər market;
 Məsələ 8.1-in həlli;
 Məsələ 8.2. Kayzer şirkəti;
 Məsələ 8.3. Şah MMC;
 Məsələ 8.4. Total şirkəti;
 Məsələ 8.5. Qalay MMC.

Məsələ 8.1. Nümunə Zəfər market

“Zəfər” marketdə ərzaq mallarının satışı həyata keçirilir. Marketin bir çeşid əmtəyə görə dövr üzrə alış və satışları aşağıdakı şəkildə verilmişdir.

Tarix	Alış/Satış	Miqdar (ədəd)	Manat	Məbləğ (manat)
01 mart	İlkin qalıq	20	0.10	2.0
02 mart	Alış	30	0.11	3.30
03 mart	Alış	40	0.13	5.20
05 mart	Satış	66	0.20	13.20

Tələb olunur:

05 mart tarixinə FİFO-nu, Orta maya dəyəri metodu ilə SMMD-ni və qalıq ehtiyatların dəyərini hesablamaq.

Məsələ 8.1-in həlli

Zəfər market

5 mart tarixinə

1. FIFO (İlk mədaxil, ilk məxaric) metodu ilə:

$$\text{SMMD (manat)} = 2010.10 + 30 \times 0.11 + 16 \times 0.13 = 7.38$$

$$\text{Qalıq ehtiyatlar (manat)} = 24 \times 0.13 = 3.12$$

2. AvCo (Orta dəyər) metodu ilə:

$$\text{SMMD (manat)} \quad \underline{2.00 + 3.30 + 5.20} \times 66 \ 90 \quad 7.70$$

$$\text{Qalıq ehtiyatlar (manat)} \quad \underline{2.00 + 3.30 + 5.20} \times 24 \ 90 \quad 2.80$$

Məsələ 8.2.

Kayzer şirkəti

Kayzer şirkətinin mallar üzrə alış və satışları aşağıdakı formada verilmişdir:

Oktyabr: Alışlar, hər biri 9.80 manat olmaqla 15 ədəd

Noyabr: Satışlar, hər biri 30 manat olmaqla, 10 ədəd

Dekabr: Alışlar, hər biri 12.50 manat olmaqla, 5 ədəd

Satışlar, hər biri 31 manat olmaqla, 5 ədəd

Şirkətin 1 oktyabr tarixinə mallar üzrə ilkin qalığı hər biri 7,60 manat olmaqla, 15 ədəd idi.

Tələb olunur:

AvCo (Orta dəyər) üsulundan istifadə edərək, dekabr ayının sonuna qalıq ehtiyatlarının dəyərini hesablayın.

Məsələ 8.3. **Şah MMC**

Şah MMC aşağıda göstərilən cədvəldəki alışı həyata keçirmişdir. İlin sonunda qalıqların sayı 200 ədəddir ki, bunun da əvvəlki partiyalardan 6-sı zədələnmişdir. Zədələnmiş əmtələrin bir ədədi 10 manat olaraq qiymətləndirilmişdir. Blackstone Co müəssisəsi qalıqları FIFO sistemi ilə hesablayır.

Tarix	Sayı	Qiymət (bir ədəd) manatla	Cəmi Manatla
21.01.2018	100	12.00	1200.00
30.04.2018	300	12.50	3750.00
31.07.2018	40	12.80	512.00
01.09.2018	60	13.00	780.00
11.11.2018	80	13.50	1080

Tələb olunur:

Verilən şərtlər əsasında 31.12.2018 tarixində qalıqların dəyərini müəyyən etmək.

Məsələ 8.4. **Total şirkəti**

Total şirkətinin avqust ayı ərzində alışı və satışı aşağıdakı kimi olmuşdur;

Tarix	Alış/ satış	Miqdar (ədəd)	Manat	Məbləğ (manat)
01 avqust	Alış	35	15	525
20 avqust	Alış	30	16	480
22 avqust	Alış	40	17	680
25 mart	Satış	75	30	2250

Ayın sonuna ümumi mənfəətin (məcmu mənfəətin) 1066,30 manat olduğu məlumdur.

Lakin, Total şirkətinin ofisinin köçməsi zamanı ehtiyatların ilkin qalıqları ilə bağlı bəzi sənədləri itirilmişdir. Amma, o da dəqiq məlumdur ki.

1 avqust tarixində göstərilən mallar üzrə qalıq 10 ədəd olmuşdur. Malların dəyəri barədə isə məlumat yoxdur. Şirkət satışların maya dəyərini və son ehtiyatların dəyərini AvCo (Orta dəyər) metodu ilə hesablayır.

Tələb olunur:

- 1 avqust tarixinə ilkin ehtiyatların dəyərini hesablayın.
- 31 avqust tarixinə son ehtiyatların dəyərini hesablayın

Məsələ 8.5. Qalay MMC

Qalay MMC-nin sentyabr ayı ərzində alışları və satışları aşağıdakı kimi olmuşdur:

Tarix	Alış/ satış	Miqdar (ədəd)	Manat	Məbləğ (manat)
01.09.2011	İlkin qalıq	100	10	1000
02.09.2011	Alış	50	12	600
03.09.2011	Satış	70	15	1050
04.09.2011	Alış	60	11	660
05.09.2011	Satış	50	16	800
06.09.2011	Alış	80	15	1200
07.09.2011	Satış	100	20	2000

Tələb olunur:

- 07.09.2011 tarixinə FIFO metodunu tətbiq etməklə qalıq ehtiyatların dəyərini hesablamaq;
- 07.09.2011 tarixinə LIFO metodunu tətbiq etməklə qalıq ehtiyatların dəyərini hesablamaq;
- 07.09.2011 tarixinə AvCo metodunu tətbiq etməklə qalıq ehtiyatların dəyərini hesablamaq;

9 DEBITOR BORCLARI, ÜMİDSİZ BORCLAR VƏ SAİR DEBİTOR XARAKTERLİ AKTİVLƏR

Əhatə olunan məsələlər:

Məsələ 9.1. Helium MMC

Məsələ 9.1-in həlli

Məsələ 9.2. Osmium MMC,

Məsələ 9.3. Ksenon MMC;

Məsələ 9.4. Radon MMC;

Məsələ 9.5. Kripton MMC;

Məsələ 9.6. Neon MMC;

Məsələ 9.7. Arqon MMC

Məsələ 9.1 Nümunə Helium MMC

MMC-nin 30 sentyabr 2014-cü il tarixinə sınaq balansı

“Helium”

verilib:

Hesablar	Dt	Kt
Kassa	11 000	
Bank hesabı	30 600	
Lisenziya	5 500	
Yığılmış amortizasiya-lisenziya		2 200
Avadanlıq	11 350	
Yığılmış amortizasiya-avadanlıq		3 750
Uzunmüddətli debitor borcları	7 800	
Qısamüddətli debitor borcları	10 500	
Şübhəli borclar üzrə ehtiyat		400
Qısamüddətli verilmiş borclar	3 200	
Qısamüddətli verilmiş avans	1 200	
Təhtəlhesab məbləğlər	700	
Nizamnamə kapitalı		10 800
Bölüşdürülməmiş mənfəət		35 450

Qısamüddətli kreditor borcları		8 550
Sair qısamüddətli kreditor borcları		750
Xidmətdən gəlir		30 000
Əmək haqqı xərci	7 400	
Kommunal xərclər	650	
İcarə xərci	1 800	
Dividend	200	
Yekun	91 900	91 900

IV rübdə aşağıdakı əməliyyatlar baş vermişdir:

- 1) Aylıq ödənişi 150 AZN olan ofis icarəyə götürərək 1 illik kirə haqqı əvvəlcədən kassa hesabından ödənilmişdir. İlin sonunda 3 aylıq icarə xərci uçota alınmışdır;
- 2) Müəssisə tərəfindən 6 700 AZN dəyərində xidmət göstərilmişdir. Xidmət haqqının 5 000 manatı bank hesabına daxil olub ki, onun da qalan hissəsinin 1 il ərzində ödənilməsi nəzərdə tutulmuşdur;
- 3) Müəssisə müştərinin iflası səbəbindən qısamüddətli debitor borclarının 500 AZN hissəsini ümitsiz borc kimi silmiş və 1 200 manatını isə şübhəli borc kimi qiymətləndirmişdir;
- 4) Əvvəlki dövrlərdə verdiyi avans əsasında müəssisəyə 800 AZN dəyərində ofis ləvazimatı daxil olmuşdur;
- 5) Təhtəlhəساب şəxs ezamiyyətdən qayıtdıqdan sonra mühasibathğa 450 AZN dəyərində çek təqdim etmişdir;
- 6) Rüb ərzində müəssisəyə kommunal xərclərlə bağlı 250 AZN dəyərində bildiriş daxil olmuşdur. İlin sonuna kimi köhnə borclar da daxil olmaqla bank hesabından 600 AZN məbləğində kommunal ödəmələr həyata keçirilmişdir;
- 7) Müəssisə tərəfindən verilmiş borcların 2 200 AZN hissəsi kassa hesabına daxil olmuşdur;
- 8) İlin sonunda rübün əvvəlinə olan şübhəli borclar üzrə ehtiyat, kassa hesabına daxil edilmişdir;
- 9) Qısamüddətli kreditor borclarının 6 000 AZN hissəsi ödənilmişdir. Bu borcun 2 000 manatı kassa hesabından, 4 000 AZN hissəsi isə bank hesabından həyata keçirilmişdir;
- 10) Lisenziya 20% olmaqla düz xətt metodu ilə, avadanlıq isə 15% olmaqla azalan qalıq metodu ilə amortizasiya olunmuşdur.

Tələb olunur:

- 1) Rüb ərzində baş verən əməliyyatların uçotunu aparmaq;
- 2) Son maliyyə hesabatlarını tərtib etmək.

Məsələ 9.1-in həlli (Helium)

1. "Helium" MMC-nin 31 dekabr 2014-cü il üzrə Əməliyyatların qeydiyyatı jurnalı			
Əməl. JVfi-si (tarixi)	Hesablar və əməliyyatın məzmunu	Dt	Kt
1.1	Qısamüddətli gələcək dövrün xərcləri Kassa <i>12 aylıq i ar ə haqqT əyyəl ədən ödənilir .</i>	1 800	1 800
1.2	İcarə xərci Qısamüddətli gələcək dövrün xərcləri <i>3 ayıTg i ' ärə zər ' i ü' otä ülnü'.</i>	450	450
2.1	Bank hesabı Qısamüddətli debitor borcu Xidmətdən gəlir <i>6 700 AZN dəyərində xidmət göstərili ' yə 5 000 AZN düzil olü '.</i>	5 000 1 700	6 700
3.1	Ümüdsiz borclar üzrə xərc Qısamüddətli debitor borcu <i>500 AZN de ' itor ' or'ü tmüdsiz ' or' kimi şilini '.</i>	500	500
3.2	Ümüdsiz borclar üzrə xərc Şübhəli borclar üzrə ehtiyat <i>1 200 AZN de' itor ' or'ü şti' həli ' or ' kimi giymətləndirili '.</i>	1 200	1 200
4.1	Ofis ləvazimatı Qısamüddətli verilmiş avans <i>Yerilmiş äyänşə görə ofis layüzimütT düzil</i>	800	800
5.1	Ezamiyyə xərci Təhtəlhesab şəxs <i>450 AZN ezämiyyə zər'i ü' otä ülnü'.</i>	450	450
6.1	Kommunal xərclər Sair qısamüddətli kreditor bordan <i>250 AZN kommünäl zər' heşü ' länT'.</i>	250	250
6.2	Sair qısamüddətli kreditor borcları Bank hesabı <i>Komminül zər'lərin 600 AZN hissəsi ödənilir '.</i>	600	600

7.1	Kassa	2 200	2 200
	Qısamüddətli verilmiş borclar <i>Yerilmiş 'or'ların 2 200 AZN hissəsi dəzil olu'.</i>		
8.1	Şübhəli borclar üzrə ehtiyat Ümidsiz borclar üzrə xərc	400	400
	<i>400 AZN sü 'həli 'or'lür Üzrə ehtiyüt ü'^otdün şilini'.</i>		
8.2	Kassa	400	400
	Qısamüddətli debitor borcu <i>400 AZN sü 'həli 'or'lür üzrə ehtiyüt düzil olü'.</i>		
9.1	Qısamüddətli kreditor borcları Kassa Bank hesabı	6 000	2 000 4 000
	<i>6 000 AZN qTşämüddstli kreditor 'or'lürü ödönüli'.</i>		
10.1	Amortizasiya xərci Yığılmış amortizasiya-lisenziya	1 100	1 100
	<i>Lışenziyüü 1 100 AZN ümortizüşiyü heşü 'lünT'.</i>		
10.2	Amortizasiya xərci Yığılmış amortizasiya-avadanlıq	1 140	1 140
	<i>AyüdänlTgü 1 140 AZN ümortizüşiyü heşü 'lünV'.</i>		

**2. "Heiium" MMC-nin 2014-cü ilin sonuna köməkçi hesabların
bağlanması üzrə Əməliyyat jurnalına qeydlər**

Əməl. JVe-si (tarixi)	Hesablar və əməliyyatın məzmunu	Dt	Kt
B1	Xidmətdən gəlir Ümumi mənfəət	36 700	36 700
	<i>Gəlir mənfəətə üid edilir</i>		
B2	Ümumi mənfəət Əmək haqqı xərci	7 400	7 400
	<i>Əmək hāqqı zər'i mənfəətə şilinir</i>		
B3	Ümumi Mənfəət Kommunal xərclər	1 000	1 000
	<i>Kommünäl zər' mənfəətə şilinir</i>		
B4	Ümumi mənfəət İcarə xərci	2 250	2 250
	<i>I' ürä zər'i mənfəətə şilinir</i>		
B5	Ümumi mənfəət Ezamiyyə xərci	450	450
	<i>Ezämüyyä zər'i mənfəətə şilinir</i>		

B6	Ümumi mənfəət Ümidsiz borclar üzrə xərc	1 300	1 300
	<i>Ümidsiz 'or'lür üzrə zər' mənfəətə silinir</i>		
B7	Ümumi mənfəət Amortizasiya xərci	2 240	2 240
	<i>Amortizasiyü zər'i mənfəətə silinir</i>		
B8	Ümumi mənfəət Bölüşdürülməmiş (xalis) mənfəət	22 060	22 060
	<i>Omümü mənfəət 'ölüşdürülməmiş mənfəətə üid edilir</i>		
B9	Bölüşdürülməmiş mənfəət Dividend	200	200
	<i>Dividend 'ölüşdürülməmiş mənfəətə silinir</i>		

T-Hesablar:

Aktivlər		öhdəliklər		Kalital	
		İ.q.		İ.q.	
dövriyyə	dövriyyə	dövriyyə	dövriyyə	dövriyyə	dövriyyə
S.q.	S.q.	S.q.	S.q.	S.q.	S.q.
Debet	Kredit	Debet	Kredit	Debet	Kredit
+			+		+
Kassa		Qısamüddətli kreditor borcları		Nizamnamə kapitalı	
11 000			8 550		10 800
(7.1) 2200	1800 (1.1)	(9.1) 6000		0	0
(8.2) 400	2000 (9.1)				
2 600	3 800	6 000	0	0	0
9 800			2 550		10 800
Bank hesabı		Sair qısamüddətli kreditor borcları		Bölüşdürülməmiş mənfəət	
30 600			750		35 450
(2.1) 5000	4000 (9.1)	(6.2) 600	250	200	22 160
	600 (6.2)		(6.1)		
5 000	4 600	600	250	200	22 160
31 000			400		57 410
Lisenziva				1 Xidmətdən gəlir	
5 500	0			(81) 36700	30 000
0					6700(2.1)
0	0			36 700	36 700
5 500					0

Yığılmış amortizasiya-lisenziya	
	2 200
	1100(10.1)
0	1 100
	3 300

i Avadanlıq	
11350	
0	0
0	0
11 350	

Yığılmış amortizasiya-avadanlıq	
	3 750
	1140(10.2)
0	1 140
	4 890

Uzunmüddətli debitor borcları	
7 800	
0	0
0	0
7 800	

Ofis ləvazimatı	
0	
(4.1) 800	0
800	0
800	

Qısamüddətli debitor borcları	
10 500	
(2.1) 1700	500 (3.1) 400 (8.2)
1 700	900
11 300	

Şübhəli borclar üzrə ehtiyat	
	400
(8.1) 400	1200 (3.2)
400	1 200
	1 200

Əmək haqqı xərci	
7 400	7 400(B2)
7 400	7 400
0	

1 Kommunal xərclər	
650	900(B3)
250	
900	900
0	

İcarə xərci	
1 800	2 250(B4)
450	
2 250	2 250
0	

Ezamiyyə xərci	
450	450(B5)
450	450
0	

Ümidsiz borclar üzrə xərc	
(3.1) 500	400(8.1)
(3.2) 1200	1 300(B6)
1 700	1 700
0	

Amortizasiya xərci	
(10.1)1100	2 240(B7)
(10.2)1140	
2 240	2 240
	0

Dividend	
200	200(B9)
200	200
0	

Qısamüddətli verilmiş	
3 200	
	2200(7.1)

0	2 200
---	-------

1 000

Qısamüddətli verilmiş avans	
1 200	

0	800 (4.1)
0	800

400

Qısamüddətli gələcək dövrün xərcləri	
0	

(1.1) 1800	450(1.2)
1 800	450

1350

I Təhtəhesab

700	
0	450 (5.1)
0	450

250

Ümumi mənfəət	
(B2) 7400	36 700(B1)
(B3) 900	
(B4) 2250	
(B5) 450	
(B6) 1300	
(B7) 2240	
(B8)22160	
36 700	36 700
	0

“Helium” MMC-nin 31 dekabr 2014-cü il tarixinə Sınaq balansı						
Hesablar	Əvvələ qalıq		Dövriyyə		Son qalıq	
	Dt	Kt	Dt	Kt	Dt	Kt
Kassa	11000		2600	3800	9800	
Bank hesabı	30600		5000	4600	31000	
Ehtiyatlar	0		800	0	800	
Qısamüddətli debitor borcu	10500		1700	900	11300	
Şübhəli borclar üzrə ehtiyat		400	400	1200		1200
Qısamüddətli verilmiş borc	3200		0	2200	1000	
Qısamüddətli verilmiş avans	1200		0	800	400	
Qısamüddətli gələcək dövrün xərcləri	0		1800	450	1350	
Təhtəhesab məbləğlər	700		0	450	250	
Lisənziya	5500		0	0	5500	

Yığılmış amortizasiya-lisenziya		2200	0	1100		3300
Avadanlıqlar	11350		0	0	11350	
Yığılmış amortizasiya-avadanlıqlar		3750	0	1140		4890
Uzunmüddətli debitor borcu	7800		0	0	7800	
Nizamnamə kapitalı		10800	0	0		10800
Bölüşdürülməmiş mənfəət (zərər)		35 450	200	22 160		57 410
Qısamüddətli kreditör borcu		8550	6000	0		2550
Sair qısamüddətli kreditör borcları		750	600	250		400
Xidmətdən gəlir		30000	36 700	6700		0
Əmək haqqı xərci	7400		0	7 400	0	
Kommunal xərclər	650		250	900	0	
İcarə xərci	1800		450	2 250	0	
Ezamiyyə xərci	0		450	450	0	
Ümüdsiz borclar üzrə xərc	0		1700	1 700	0	
Amortizasiya xərci	0		2240	2240	0	
Dividend	200		0	200	0	
Ümumi mənfəət		0	36 700	36 700		0
Yekun	9 900	91900	97 590	97 590	80550	80 550

“Helium” MMC-nin 31 dekabr 2014-cü il tarixinə Mənfəət və zərərlər haqqında hesabatı (Xərclərin iqtisadi təsnifatına görə)		
	Cari il	Əvvəlki il
GƏLİRLƏR:		
Xidmətdən gəlir	36 700	27 210
Digər gəlirlər	0	1 240
<i>Cəmi gəlirlər:</i>	36 700	28 450
XƏRCLƏR:		
Əmək haqqı xərci	7 400	8 720
Kommunal xərclər	900	680
İcarə xərci	2 250	2 000
Material xərci	0	780
Ezamiyyə xərci	450	0
Ümüdsiz borclar üzrə xərc	1 300	600
Amortizasiya xərci	2 240	2 080
Digər xərclər	0	0
<i>Cəmi xərclər:</i>	14 540	14 860
ÜMUMİ MƏNFƏƏT (ZƏRƏR)	22 160	13 590

“Helium” 31 dekabr 201 Kapitalda MMC-nin 4-cü il tarixinə i. haqqında dəyişikli		hesabatı			
	Nizamnamə (səhmdar) kapitalı	Bölüşdürül mənmiş mənfəət (zərər)	Yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyat	Emissiya gəliri	Cəmi
İlin əvvəlinə qalıq	10 800	35 450	0	0	46 250
İl ərzində kapital qoyuluşu					
İl ərzində xalis mənfəətdə artma		22 160			22 160
İl ərzində elan edilmiş dividendlər		(200)			(200)
İl ərzində yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyatda artma (azalma)			0		0
İlin sonuna qalıq	10 800	57 410	0	0	68 210

“Helium” MMC-nin 31 dekabr 201X tarixinə Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatı			
		Manat	
Balansın maddələri:	Qeydlər	Cari il	Əvvəlki il
AKTİVLƏR			
Uzunmüddətli aktivlər:			
Qeyri-maddi aktivlər		2 200	3 300
Torpaq, tikili və avadanlıq və digər uzunmüddətli aktivlər		6 460	7 600
Daşınmaz əmlaka investisiyalar		0	0
Bioloji aktivlər		0	0
Təbii sərvətlər		0	0
İştirak payı metodu ilə uçota alınmış investisiyalar		0	0
Təxirə salınmış vergi aktivləri		0	0
Uzunmüddətli debitor borclar		7 800	6 350
Sair uzunmüddətli maliyyə aktivləri		0	0
Sair uzunmüddətli aktivlər		0	0
Cəmi uzunmüddətli aktivlər.....		16 460	17 250
Qısamüddətli aktivlər:			
Ehtiyatlar		800	0
Qısamüddətli debitor borclar		10 100	11 000
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri		40 800	35 200
Sair qısamüddətli maliyyə aktivləri		1 000	1 460
Sair qısamüddətli aktivlər		2 000	1 250
Cəmi qısamüddətli aktivlər		54 700	48 910
Cəmi aktivlər		71 160	66 160

KAPİTAL:			
Ödənilmiş nominal (nizamnamə) kapital		10 800	10 800
Emissiya gəliri		0	0
Geri alınmış kapital (səhmlər)		0	0
Kapital ehtiyatları		0	0
Bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər)		57 410	35 450
Cəmi Kapital.....		68 210	46 250
ÖHDƏLİKLƏR:			
Uzunmüddətli öhdəliklər:			
Uzunmüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər		0	0
Uzunmüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər		0	0
Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri.....		0	0
Uzunmüddətli kreditör borcları		0	0
Sair uzunmüddətli öhdəliklər		0	0
Cəmi uzunmüddətli öhdəliklər.....		0	0
Qısamüddətli öhdəliklər:			
Qısamüddətli bank kreditləri		0	300
Qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər.....		0	30
Vergi və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər		0	150
Qısamüddətli kreditör borcları		2 550	19 430
Sair qısamüddətli öhdəliklər		400	0
Cəmi qısamüddətli öhdəliklər		2950	19 910
Cəmi öhdəliklər		2 950	19 910
Cəmi kapital və öhdəliklər.....		71 160	66 160

Məsələ 9.2.

Osmium MMC

2014-cü ildə “Osmium” MMC “Hassium” MMC-dən nisyə 50 000 AZN dəyərində avadanlıqları satın almışdır. Həmçinin, həmin ildə “Osmium” MMC “Hassium” MMC-yə 20 000 AZN dəyərində nisyə mühasibat xidmətləri göstərmişdir.

Tələb olunur:

- 1) Hər iki müəssisə tərəfindən baş verən əməliyyatların qeydiyyatını aparmaqla kontra yazılışları (borcların qarşılıqlı silinməsinə) vermək;
- 2) Osmium MMC-nin Balans hesabatından çıxarışını göstərmək.

Məsələ 9.3. Palladium MMC

1 yanvar 2018-ci il tarixində şirkətin 20 000 \$ şübhəli borcları üzrə ehtiyatı vardır. 31 dekabr 2018-ci ildə cəmi debitor bordan 630 000 \$ olmuşdur.

Qərara alınmış ki, 45 000 \$ dəyərində olan ümitsiz borclar birbaşa silinsin və debitor borcları üzrə ehtiyata əvvəlki təcrübə əsasında qalıq debitor borclarının 5%-i qədər düzəliş edilsin.

Tələb olunur:

1) Debitor borcları ilə bağlı qərara alınmış prosesin mühasibat yazılışlarını vermək;

2) Cəmi silinmiş ümitsiz borclar və debitor borcları üzrə ehtiyatın hərəkətinə görə 31 dekabr 2018-ci il tarixində bitən il üçün şirkətin mənfəət və zərərlər haqqında hesabatında hansı məbləğ daxil edilməsini müəyyən etmək.

Məsələ 9.4. Ksenon MMC

“Ksenon” MMC-nin 01 yanvar 2013-cü il tarixinə debitor borclarının yekunu 437 000 AZN, şübhəli borcları üzrə ehtiyat hesabının qalığı isə 18400 AZN olmuşdur. 31 dekabr 2013-cü ildə isə debitor borclarının ümumi məbləği 530 000 AZN olmuşdur.

İlin sonunda qərara alınmışdır ki, müəssisənin 22 000 AZN dəyərində olan alacaqları birbaşa silmə metodu ilə ümitsiz xərclərə silinsin və həmçinin şübhəli borclar üzrə ehtiyat məbləğinə qalıq debitor borclarının 5%-nə çatdırılması üzrə düzəliş verilsin.

Tələb olunur:

1) Baş verən əməliyyatların jurnalda uçotunu apararaq;

2) 31 dekabr 2013-cü il tarixinə şirkətin mənfəət və zərər haqqında hesabatında əks olunmalı ümitsiz borclar üzrə xərci hesablamaq və həmçinin maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda göstərməli debitor borcları və şübhəli borclar üzrə ehtiyat məbləğini müəyyən etmək.

Məsələ 9.5. Radon MMC

10.01.2014-cü ildə fəalli^yətə başlamış “Radon” MMC-də il ərzində aşağıdakı əməliyyatlar baş vermişdir:

- 1) Təsisçilər 12 000 AZN dəyərində avadanlıq və 5 000 AZN məbləğində pul vəsaiti ilə işə başlamışdılar. Pul vəsaiti bank hesabına qoyulmuşdur;
- 2) İl ərzində müəssisə tərəfindən 25 000 AZN dəyərində göstərilmiş xidmətdən əldə olunan gəlirin 20 000 AZN-si bank hesabına daxil olmuş, qalan hissəsinin isə 1 il ərzində mədaxil edilməsi nəzərdə tutulmuşdur. İlin sonunda debitor borclarının 2%-i şübhəli borc kimi qiymətləndirilmişdir;
- 3) “Borium” MMC-dən 30000 AZN dəyərində aldığı bina üçün 5000 manat bank hesabından ödəniş etmiş və qalan borcun 1 il ərzində ödənilməsi üzrə razılığa gəlinmişdir. İlin sonunda “Borium” MMC binanın satış dəyərinə 3% endirim edir;
- 4) Müəssisə tərəfindən bir il ərzində göstərilməsi nəzərdə tutulan xidmət üçün 7 000 manat vəsait əvvəlcədən kassa hesabına mədaxil olunmuşdur. İlin sonuna kimi bu öhdəlik üzrə 5000 AZN dəyərindəki xidmət müştəriyə təhvil verilmişdir;
- 5) İl ərzində vergi və tutulmalar daxil olmaqla 8 500 AZN məbləğində əmək haqqı hesablanmışdır. Əmək haqqının bir hissəsi bank hesabından ödənilib və ilin sonunda ümumilikdə 1 500 manatlıq öhdəliyin qaldığı məlum olmuşdur;
- 6) “Rodium” MMC-yə illik 5% olmaqla bankdan bir illiyinə 3 000 AZN borc verilmişdir;
- 7) İl ərzində kassa hesabından nağd ödənilməklə 870 AZN dəyərində ofis ləvazimatı alınmış və ilin sonuna kimi bunun 70%-i istifadə olunmuşdur;
- 8) İl ərzində 1 600 AZN məbləğində kommunal xərclər hesablanmış və ilin sonuna kimi bu borcun 1 200 manatı kassadan ödənilmişdir;
- 9) Dövr ərzində “Rodium” MMC aldığı borcun 2 000 AZN hissəsini ödəmişdir. Bu məbləğin 1 900 AZN-ni əsas borc üzrə, qalan hissəsi isə faiz borcu üzrə bank hesaba mədaxil edilmişdir;
- 10) İlin sonunda azalan qalıq metodu ilə avadanlıqlara 20%, binaya isə 5% amortizasiya hesablanmışdır;

Tələb olunur:

- 1) İl ərzində baş verən əməliyyatların uçotunu aparmaq;
- 2) 31 dekabr 2014-cü il tarixinə maliyyə hesabatlarını tərtib etmək.

Məsələ 9.6.**Kripton MMC**

“Kripton” MMC kompüter avadanlıqlarının satışını həyata keçirən müəssisədir. Aşağıdakı cədvəldə müəssisənin 31.12.2013-cü il tarixinə olan düzəliş edilmiş son sınaq balansı verilmişdir.

Hesablar	Dt	Kt
Kassa	12 000	
Bank hesabı	21 500	
Bina	90 000	
Yığılmış amortizasiya-bina		37 860
Avadanlıqlar	31 400	
Yığılmış amortizasiya-avadanlıqlar		14 720
Uzunmüddətli debitor borcu	50 450	
Ofis ləvazimatı	4 200	
Mallar	80 000	
Qısamüddətli debitor borcu	7 400	
Şübhəli borclar üzrə ehtiyat		5 880
Qısamüddətli verilmiş avans	6 300	
Nizamnamə kapitalı		48 300
Bölüşdürülməmiş mənfəət		94 830
Uzunmüddətli kreditör borcu		67 640
Qısamüddətli kreditör borcu		12 600
Əmək haqqı öhdəliyi		15 700
Qısamüddətli gələcək dövrün gəlirləri		5 400
Sair qısamüddətli kreditör boreları (kommunal öhdəliklər)		320
Yekun	303 250	303 250

2014-cü ildə aşağıdakı əməliyyatlar baş vermişdir:

- 1) İl ərzində 30 500 AZN dəyərində əmtəə alınmışdır. Həmin malların dəyərinin 10 200 AZN hissəsi bank hesabından ödənilmiş, qalanının isə 1 il ərzində verilməsi nəzərdə tutulmuşdur;
- 2) İl ərzində kommunal xərclərlə bağlı 2 400 AZN məbləğində bildiriş daxil olmuş və bank hesabından 2 570 AZN ödənilmişdir;

3. Dəyəri 41 300 AZN olan əmtəələr il ərzində 64 800 manata satılmışdır. Satışdan əldəolunan gəlirin 25 000 AZN hissəsi bank hesabına daxil olmuş, qalanının isə 1 il ərzində mədaxil edilməsi nəzərdə tutulmuşdur;
4. Uzunmüddətli kreditor borclarının 27 000 manatı qısamüddətli kreditor borcu kimi uçota alınmışdır. İl ərzində 20 600 AZN borc bank hesabından ödənilmişdir;
5. Vergi və tutulmalar da daxil olmaqla il ərzində işçilərə 10 000 manat məbləğində əmək haqqı hesablanmışdır. İlin sonuna kimi əmək haqqının 7 000 manatı kassadan, 13 000 AZN-si isə bank hesabından ödənilmişdir;
6. İl ərzində ofis ləvazimatının alınmasına kassadan 1 000 AZN xərclənmişdir. İlin sonuna ofis ləvazimatlarının qalıq dəyəri 700 AZN olmuşdur;
7. İl ərzində debitorlardan 42 000 AZN dəyərində alacaq toplanaraq bank hesabına mədaxil olmuşdur. Həmçinin, əvvəlki illərdə birbaşa silmə metodu ilə ümitsiz borca silinmiş 3 000 AZN alacaq gözlənilmədən kassa hesabına mədaxil edilmişdir. İlin sonunda şübhəli borclar üzrə ehtiyat qalıq debitor borclarının 4%-i miqdarında qiymətləndirilmişdir;
8. İlin sonunda azalan qalıq metodu ilə binaya 2%, avadanlıqlara isə 15% amortizasiya hesablanmışdır.

Tələb olunur:

- 1) İl ərzində baş verən əməliyyatların uçotunu aparmaq;
- 2) Son maliyyə hesabatlarını tərtib etmək.

Məsələ 9.7.**Neon MMC**

“Neon” MMC-nin 30 noyabr 2014-cü il tarixinə olan debitor borcları ilə bağlı məlumatları aşağıdakı kimidir:

Hesablar	Dt	Kt
Uzunmüddətli debitor borcları:		
“Şimal” MMC	15 200	
“Cənub” MMC	10 430	
Qısamüddətli debitor borcları:		
“Şərq” MMC	1 500	
“Qərb” MMC	4 700	
“Kompas” MMC	3 050	
Yekun	34 880	

2014-cü ilin dekabr ayında debitor borcları ilə bağlı aşağıdakı əməliyyatlar baş vermişdir:

- 10 dekabr “Kompas” MMC-nin borclarınının 15%-i ehtiyat metodla qiymətləndirilmişdir;
- 14 dekabr “Şimal” MMC iflasa uğradığı üçün borelarnın 4 500 AZN hissəsi birbaşa metodla silinmişdir;
- 22 dekabr “Cənub” MMC-nin borelarnın 5 000 manatı qısamüddətli borc kimi uçota alınmış və ilin sonuna kimi 2 000 AZN hissəsi daxil olmuşdur;
- 25 dekabr “Qərb” MMC-yə 200 AZN güzəşt edilmiş və şirkət qalan borclarını ödəmişdir;
- 28 dekabr “Şərq” MMC ilin sonuna kimi bütün borclarını ödəyir və əlavə olaraq “Neon” MMC-dən 4 400 AZN dəyərində nisyə xidmət alır. “Şərq” MMC bu xidmətə görə borcun 1 500 AZN hissəsi 1 il ərzində, qalan hissəsinin isə növbəti illərdə ödənilməsinə razılaşdırmışdır;

Tələb olunur:

- 1) Baş verən əməliyyatların uçotunu aparmaq;
- 2) İlin sonunda hər bir müştərinin borcunu müəşən etməklə debitor borcları ilə bağlı məlumatları hazırlamaq.

Məsələ 9.8. Arqon MMC

“Arqon” MMC-nin 01 yanvar 2014-cü il tarixinə debitor borcları ilə bağlı məlumatları aşağıdakı kimi olub:

Hesablar	Dt	Kt
Uzunmüddətli debitor borcları:		
“Merkuri” MMC	35 400	
“Venera” MMC	87 950	
“Uran” MMC	54 800	
“Neptun” MMC	25 000	
Qısamüddətli debitor borcları:		
“Yupiter” MMC	6 000	
“Venera” MMC	10 500	
“Merkuri” MMC	7 400	
“Saturn” MMC	2 000	
“Neptun” MMC	7 300	

Şübhəli debitor borcları üzrə ehtiyatlar:		
“Venera” MMC		4 700
“Satum” MMC		2 000
“Neptun” MMC		3 100
Yekun	236 350	9 800

2014-cü ildə debitor borcları ilə bağlı aşağıdakı əməliyyatlar baş vermişdir:

Əməliyyat 1 “Uran” MMC-nin borclarının 15 000 AZN hissəsi qısamüddətli borc kimi uçota alınmış və ilin sonuna kimi 10 300 manatı daxil olmuşdur;

Əməliyyat 2 “Satum” MMC tərəfindən bütün borclar ödənilmişdir. İl ərzində bu müəssisəyə 5 000 AZN dəyərində xidmət göstərilmişdir ki, bunun da haqqı 1 il ərzində ödəniləcəkdir;

Əməliyyat 3 “Venera” MMC tərəfindən 10 500 AZN borc ödənilmişdir. İlin sonunda bu müəssisənin uzunmüddətli borclarının 23 000 AZN hissəsi qısamüddətli borc kimi uçota alınmış və şübhəli borclar üzrə ehtiyatı 3 000 AZN qiymətləndirilmişdir;

Əməliyyat 4 “Merkuri” MMC iflas olduğu üçün uzunmüddətli borclarının 4 000 AZN hissəsi birbaşa metodla silinmişdir. İlin sonunda bu müəssisənin borclarının 5%-i şübhəli borc kimi qiymətləndirilmişdir;

Əməliyyat 5 “Pluton” MMC-yə 15 000 AZN dəyərində xidmət göstərilmişdir. İlin sonuna kimi xidmət haqqının 9 000 AZN-si daxil olmuş və qalan hissəsinin də 1 il ərzində ödənilməsi ilə bağlı razılıq əldə olunmuşdur;

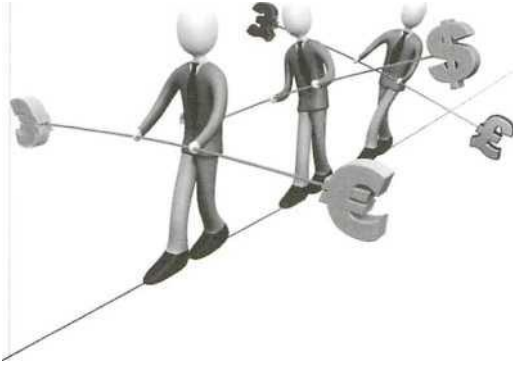
Əməliyyat 6 “Neptun” MMC tərəfindən 2 500 AZN borc ödənilmişdir. İlin sonunda bu müəssisənin şübhəli borclar üzrə ehtiyatı 4 100 AZN olaraq qiymətləndirilmişdir;

Əməliyyat 7 “Yupiter” MMC tərəfindən 3 200 AZN borc ödənilmişdir. İlin sonunda debitor borclarının 2%-i şübhəli borc kimi qiymətləndirilmişdir.

Tələb olunur:

- 1) Baş verən əməliyyatların uçotunu aparmaq;
- 2) İlin sonunda hər bir müştərinin borcunu müəyyən etməklə debitor borclar ilə bağlı məlumatları hazırlamaq.

10 VALYUTA MƏZƏNNƏLƏRİ

Əhatə olunan məsələlər:

- Məsələ 10.1. Fermium MMC;
 Məsələ 10.1-in həlli;
 Məsələ 10.2. Kükürd MMC;
 Məsələ 10.3. SelenMMC;
 Məsələ 10.4. Karbon şirkəti;
 Məsələ 10.5. Skandium şirkəti;
 Məsələ 10.6. Germanium MMC;
 Məsələ 10.7. Gümüş MMC;
 Məsələ 10.8. Molibden şirkəti;
 Məsələ 10.9. Nobelium şirkəti;
 Məsələ 10.10. Rutenium şirkəti.

Məsələ 10.1. Nümunə 1 Fermium MMC

“Fermium” MMC-nin valyuta ilə bağlı əməliyyatları aşağıdakı kimi olmuşdur:

- 05.11.2014- cü ildə müəssisə 5000 \$ alır. $1\$ = 0.78$ manat məzənnə ilə;
 15.11.2014- cü ildə isə 3000\$ manata mübadilə edilir. $1\$ = 0.80$ manat məzənnə ilə;
 31.12.2014- cü ildə rəsmi məzənnə $1\$ = 0.85$ manat olmuşdur.

Tələb olunur:

- 05.11.2014-cü il tarixinə valyuta alışının mühasibat yazılışını vermək;
- 15.11.2014-cü il tarixinə valyuta satışı zamanı məzənnə fərqinə görə müxabirələşməni yazmaq;
- 31 dekabr 2014-cü il tarixinə spot məzənnə çıxararaq mühasibat yazılışını aparmaq.

Məsələ 10.1-in həlli

- 05.11.2014-cü ildə valyuta alışı:
1-ci addım: $5000\$ \times 0.78 = 3900$ AZN

2-ci addım: Mühasibat yazılışı:

Dt valyuta \$ (223-2)	3900	
Kt manat (223-1)		3900

b) 15.11.2014-cü ildə val30ita satışı:

- 1- ci addım: $3000\$ \times 0.78 = 2340$ AZN
- 2- ci addım: $3000\$ \times 0.80 = 2400$ AZN
- 3- cü addım: Mühasibat yazılışı:

Dt manat (223-1)	2400	
Kt valyuta \$(223-2)		2340
Kt məzənnə gəliri (631-8)		60

c) 31.12.2014-cü ildə valyuta üzrə spot məzənnə:

- 1- ci addım: $2000\$ \times 0.78 = 1560$ AZN
- 2- ci addım: $2000\$ \times 0.85 = 1700$ AZN
- 3- cü addım: $1700 - 1560 = 140$ AZN

Mühasibat yazılışı:

Dt Valyuta \$ (223-2)	140	
Kt Məzənnə üzrə gəlir (631-8)		140

Məsələ 10.2. Nümunə 2

Kükürd MMC

“Kükürd” MMC-nin valyuta ilə xaricdən mal alışı əməliyyatları aşağıdakı kimi olmuşdur:

- > 05.12.2014-cü ildə müəssisə 10 000 € dəyərində malları nisyə alır. $1 \text{ €} = 1.1$ manat məzənnə ilə;
- > 15.12.2014-cü ildə malların dəyərini 70%-i ödənilmişdir. $1 \text{ €} = 1$ manat məzənnə əsasında;
- > 31.12.2014-cü ildə $1 \text{ €} = 1.25$ manat olmuşdur;

Tələb olunur:

- a) 05.12.2014-cü il tarixinə valyuta ilə mal alışının mühasibat yazılışını vermək;
- b) 15.12.2014-cü il tarixinə məzənnə fərqinə görə müxabirələşməni yazmaq;
- c) 31.12.2014-cü il tarixinə valyuta üzrə borcun qiymətləndirilməsini (spot məzənnə) aparmaqla məzənnə fərqinə görə mühasibat yazılışını vermək.

Məsələ 10.2-nin həlli (Kükürd)

- a) 05.12.2014-cü ildə mal alışı:

1- ci addım: $10\ 000\text{€} \times 1.1 = 11000\ \text{AZN}$

2- ci addım: Mühasibat yazılışı:

Dt Mallar (205)	11000	
	Kt Kreditor borcu (531)	11000

- b) 15.12.2014-cü ildə malların dəyərini bir hissəsinin ödənişi. $1\ \text{€} = 1\ \text{manat}$ məzənnə ilə:

1- ci addım: $7000\text{€} \times 1.1 = 7700\ \text{AZN}$

2- ci addım: $7000\text{\$} \times 1.0 = 7000\ \text{AZN}$

3- cü addım: Mühasibat yazılışı:

Dt kreditor borcu (531)	7700	
	Kt valyuta €(223-3)	7000
	Kt məzənnəsi üzrə gəliri (631 -8)	700

- c) 31.12.2014-cü il tarixinə valyuta üzrə borcun qiymətləndirilməsini (spot məzənnə) aparmaq:

1- ci addım: $3000\text{€} \times 1.10 = 3300\ \text{AZN}$

2- ci addım: $3000\text{\$} \times 1.25 = 3750\ \text{AZN}$

3- cü addım: $3300 - 3750 = -450\ \text{AZN}$

Mühasibat yazılışı:

Dt məzənnəsi üzrə zərər (731 -8)	450	
	Kt kreditor borcu (531)	450

Məsələ 10.3.

Selen MMC

“Selen” MMC-nin valyuta ilə bağlı əməliyyatları aşağıdakı kimi olmuşdur:

- 15.06.2012-ci ildə müəssisə 1000\$ alır. 1 \$ = 0.75 manat məzənnəsi əsasında;
- 25.06.2012-ci ildə təkrar olaraq 2500\$ alır. 1 \$ = 0.76 manat məzənnə ilə;
- Müəssisə 30.06.2012-ci il tarixdə manata ehtiyacı olduğu üçün 1500 ABŞ dollarını milli valyutaya dəyişir. 1 \$ = 0.78 manat məzənnə ilə;

Tələb olunur:

- a) Valyuta alışırları ilə bağlı mühasibat yazılışlarını vermək;
- b) 30.06.2012-ci il tarixinə məzənnə fərqinə görə müxabirələşməni yazmaq.

Qeyd: müəssisənin uçot siyasətində valyuta ilə bağlı FİFO metodunu əsas götürməklə.

Məsələ 10.4.

Karbon şirkəti

Karbon şirkətinin valyuta ilə bağlı əməliyyatları aşağıdakı kimi olmuşdur:

Şirkət tərəfindən 30.04.2013-cü il tarixində xarici müəssisəyə 4000 avroluq xidmət göstərilmişdir. Xidmətin göstərilmə tarixinə rəsmi məzənnə 1 Avro = 0.98 AZN olmuşdur. Ödəniş 2 mərhələ üzrə həyata keçirilmişdir:

- 05.05.2013-cü ildə 1500 avro. 1 avro = 1.05;
- 30.05.2013-cü il tarixində 1500 avro. 1 avro = 1.10;
- 31.12.2013-cü il tarixinə 1 avro = 0.95;

Tələb olunur:

- a) Xidmətin göstərilməsi tarixinə məzənnəyə uyğun mühasibat yazılışını vermək;
- b) Ödəniş tarixlərinə uyğun mühasibat yazılışlarını vermək;
- c) İlin sonuna spot məzənnə çıxarmaqla Balans və MZHH-dən çıxarışları vermək.

Məsələ 10.5. **Skandium şirkəti**

Skandium şirkətinin valyuta ilə avadanlıq alışı əməliyyatları aşağıdakı kimi olmuşdur:

- 05.02.2013-cü il tarixində avadanlıq alınmışdır. Avadanlığın qiyməti 150000 ABŞ dolları məbləğində olmuşdur. Alış zamanı rəsmi məzənnə $1\$ = 0.76$ AZN olmuşdur;
- 30.04.2013-cü ildə 70 000 dollar məbləğində birinci ödəniş olmuşdur. $1\$ = 0.77$ AZN məzənnəsi əsasında;
- 05.05.2013-cü ildə 80000 dollar ödənərək borc tamamilə bağlanmışdır. Bu tarixə rəsmi məzənnə $1\$ = 0.78$ AZN olmuşdur.

Tələb olunur:

- 1) Şirkətin avadanlıq alışı və ödənişləri ilə bağlı bütün mühasibat yazılışlarını vermək;
- 2) 05.05.2013-cü il tarixinə Balansı və Mənfəət və Zərərlər haqqında hesabatdan çıxarış vermək.

Məsələ 10.6. **Germanium MMC**

Gennanium şirkətinin xarici valyuta ilə həyata keçirilmiş əməliyyatları aşağıdakı kimi olmuşdur:

- Şirkət 30.03.2013-cü il tarixində Avstriya şirkətinə 6000 avro dəyərində xidmət göstərmişdir. 1 Avro = 1.01 AZN məzənnəsi əsasında;
- Göstərilmiş xidmətə görə 05.04.2013-cü ildə 4000 avro ödəniş edilmişdir. 1 avro = 1.03 AZN şəklində olmuşdur;
- Bundan sonra 30.04.2013-cü il tarixində isə 1500 avro ödəniş edilmişdir. 1 avro = 1.05 AZN məzənnəsi əsasında;
- 31.12.2013-cü il tarixinə rəsmi məzənnə 1 avro = 1.11 AZN şəklində olmuşdur;

Tələb olunur:

- 1) Alış və ödəniş tarixləri üzrə mühasibat yazılışlarını vermək;
- 2) İlin sonuna spot məzənnə çıxarmaq;
- 3) İlin sonuna Balansı və Mənfəət və Zərərlər Haqqında Hesabatdan çıxarış vermək.

Məsələ 10.7. Gümüş MMC

Gümüş MMC-nin valyuta ilə mal-material alışı əməliyyatları aşağıdakı kimi olmuşdur:

- 30.03.2013-cü ildə 25000 ABŞ dollar məbləğində olan mal-material alınmışdır. Həmin dövrə rəsmi məzənnə 1 dollar = 0.77 manat olmuşdur;
- 1-ci ödəniş: 30.03.2013-cü il tarixinə: 7000 dollar olmuşdur. 1 dollar = 0.77 manat məzənnəsi əsasında;
- 2-ei ödəniş: 15.04. 2013-cü il tarixində: 6000 dollar olmuşdur. 1 dollar = 0.78 manat məzənnəsi ilə;

Qeyd: 30.04.2013-cü il tarixinə rəsmi məzənnə 1 dollar = 0.80 manat olduğunu nəzərə almaq;

Tələb olunur:

- 1) Mal-material alışı və ödənişi tarixlərinə mühasibat yazılışlarını vermək;
- 2) 30.04.2013-cü il tarixinə Balans və MZ haqqında hesabatdan çıxarış vermək.

Məsələ 10.8. Molibden şirkəti

Molibden şirkəti 1 oktyabr 2015-ci il tarixində QAİM-ə qiyməti 900.000 AVRO olan ehtiyatları almışdır. Müqavilədə nəzərdə tutulduğu kimi alınmış ehtiyatlara görə ödəniş aşağıdakı cədvəle uyğun aparılmışdır:

Tarix	Ödəniş məbləği	Həmin tarixə valyuta məzənnəsi
30 noyabr 2015	300,000 €	1.62 €=1 AZN
25 dekabr 2015	300,000 €	1.64 €=1 AZN
31 yanvar 2016	300,000 €	1.56 €=1 AZN

Qeyd etmək ki, şirkət qanunvericiliyə uyğun olaraq maliyyə hesabatlarını milli valyuta olan AZN ilə göstərməlidir. 1 oktyabr 2015-ci il tarixinə rəsmi məzənnə 1.60 € = 1 AZN, 31 dekabr tarixinə isə 1.74 €=1 AZN şəklində olmuşdur.

Tələb olunur:

- a) Müəssisənin əməliyyat jurnalında yalnız bu ödənişlərlə əlaqədar müxabirləşmələri göstənmək;
- b) 31 dekabr 2015-ci il tarixinə kreditor borcu ilə əlaqədar spot məzənnə çıxarmaq;
- c) 31 dekabr 2015-ci il tarixinə Müəssisənin Malı⁵ə Vəziyyəti Haqqında Hesabatından (MVHH) və Mənfəət və Zərərlər Haqqında Hesabatından (MZHH) aşağıdakı çıxarışları təqdim edin:
 - i. Mal-material ehtiyatı (MVHH);
 - ii. Kreditor borcu (MVHH);
 - iii. Məzənnə fərqləri üzrə gəlir/zərər (MZHH)

**Məsələ 10.9.
Neodium MMC**

Yerli şirkət olan Neodium MMC xarici ticarətlə məşğul olur. Müəssisə 2014-cü ilin dekabrında Türkiyədən Dollarla 10 000 dollarlıq mal alışı üçün avans ödəyir. Həmin tarixə 1 dollar=0.78 AZN olur. Lakin Türkiyə şirkəti həmin malları 2015-ci ilin mart ayında təhvil verə bilir. Təhvil-təslim zamanı 1 dollar=1,07 AZN olmuşdur.

Tələb olunur:

- a) Mallarla bağlı avans ödənişi və təhvil-təslim zamanı müvafiq yazılışları verməklə Balans hesabatı və MZHH-dən çıxarışları göstərmək;

**Məsələ 10.10.
Nobelium şirkəti**

Azərbaycanda yerləşən Nobelium şirkəti 06 noyabr 2014-cü ildə İngiltərədə yerləşən Trank MMC-dən qaimə qiyməti 65.000 £ olan ehtiyatların alınması üçün avans ödənişi etmişdir. Avans ödənişi zamanı rəsmi valyuta məzənnəsi 1 £ = 1,30 AZN olmuşdur. Trank şirkəti malları 31 dekabr 2014-cü il tarixinə qədər təhvil verməyi planlaşdırsa da Nobelium şirkəti tərəfindən malların qəbulunda problem yarandığından bu mümkün olmamışdır. Bu səbəbdən Nobelium şirkəti malların İngiltərədə saxlanması üçün 2015-ci ilin fevral ayında əlavə olaraq 24.300 £ saxlama haqqı da ödəmişdir. Bu tarixə valyuta məzənnəsi 1£ = 1.65 AZN şəklində olmuşdur.

Nəhayət mallar 2015-ci ilin iyul ayının 31-də təhvil alınmışdır. Malların təhvil verilməsi zamanı $1 \text{ £} = 1,60 \text{ AZN}$ olmuşdur.

Qeyd: Müqaviləyə əsasən alışla bağlı avans ödənişi tarixindən sonra mallarla bağlı bütün risk və mükafatlar Nobelium tərəfə keçmişdir. 31 dekabr 2014-cü il tarixinə $1 \text{ £} = 1,21 \text{ AZN}$ olması təsbit edilmişdir.

Tələb olunur:

a) Avans ödənişi və malların təhvil-təslimi tarixinə qədər bütün müxabirələşmələri yazmaq və valyuta məzənnəsi üzrə fərqi hesablayıb uçotunu aparmaq;

b) 31 dekabr 2014-cü il tarixinə və 31 iyul 2015-ci il tarixinə MVHH- dən və MZHH-dən çıxanşları vermək.

Məsələ 10.11.

Rutenium şirkəti

Rutenium şirkəti təmir xərclərini ödəmək üçün xüsusi vəsaiti olmadığına görə borc vəsaiti axtarmağa başlayır. Ölkədə inflyasiya və manatın məzənnəsinin düşməsi ehtimalı olduğu üçün heç kəs manatla borc vermir. Ona görə də şirkət xarici valyuta ilə borc alma axtarışına çıxır. Nəhayət Rutenium şirkəti dost təşkilat olan Palladium MMC-dən 15.09.2015-ci il tarixində 6000 \$ borc pul alaraq kassaya mədaxil edir.

Borcun alındığı tarixə valyuta məzənnəsi $1 \$ = 1.0476 \text{ AZN}$ olmuşdur.

Şirkət təmir işlərinə başlayaraq bununla bağlı xərcləri ödəmək üçün aldığı borcu hissə-hissə manata çevirib ustalar və tikinti malları satan şəxslər qarşısındakı öhdəliklərini ödəmək məcburiyyətində qalır.

Rutenium şirkəti ilkin olaraq 18.09.2015 tarixində müəssisəsinin baş mühasibinə (təhtəlhəsab şəxsə) vəl3nıtanı manata çevirmək üçün kassadan 1200\$ verir. Mühasib qeyd olunan gündə həmin vəsaiti bankda manata mübadilə edərək kassaya təhvil vermişdir. Çevirmə zamanı valyuta məzənnəsi $1 \$ = 1.0420 \text{ AZN}$ olmuşdur.

30.11.2015 tarixində təhtəlhəsab şəxsə manata çevirmək üçün əlavə 1500 \$ kassadan verilir. Həmin gün valyuta məzənnəsi $1 \$ = 1.0496 \text{ AZN}$ olmuşdur. Bu dövr ərzində müəssisənin təmir xərclərini qarşılamaq üçün kassadan 2145 AZN ödənməmişdir.

Tələb olunur:

1) Kassa hesabı və təhtəlhəsabşəxs hesabında valyuta əməliyyatları ilə bağlı mühasibat yazılışlarını vermək;

2) 31.11.2015-ci il tarixinə məzənnə fərqi hesablaşmaqla Balans və müəssisənin mənfəət və ya zərərlər haqqında hesabatdan çıxarış vermək.

11 QIYMƏTLƏNDİRİLMİŞ ÖHDƏLİKLƏR

••1 Əhatə olunan məsələlər:

\\N Məsələ 11.1. Titan telekom;

\\ \\ \\

Məsələ 11.1 -in həlli;

Məsələ 11.2. Rəngsaz şirkəti;

1 Məsələ 11.3. Günəş telekom;

Məsələ 11.4. Xrom MMC;

Məsələ 11.5. Ferrium sığorta şirkəti.

Məsələ 11.1. Nümunə Titan telekom

Titan telekom mobil telefonların pərakəndə satışı ilə məşğul olan mağazadır. Mağaza satdığı telefonların bir hissəsinə yazılı zəmanət verir. Zəmanət şərtinə görə 6 ay ərzində telefonlarda hər hansı texniki nasazlıq yaranarsa, mağaza həmin telefonların təmirini öz üzərinə götürür.

2014-cü ilin 1 iyul tarixindən etibarən başlanan zəmanət kampaniyası çərçivəsində satılan mobil telefonların ümumi sayı 80 ədəd olmaqla, zəmanətli satışlardan cəmi 32.000 manat pul vəsaiti daxil olmuşdur. Satılmış hər bir telefonun alış qiyməti 250 manatdır. Keçmiş təcrübə göstərir ki, satılan hər 10 ədəd mobil telefonun 1-də texniki problem aşkarlanır. Hər bir nasaz telefonun təmirinə isə 35 manat vəsait sərf olunacağı proqnozlaşdırılır.

2014-cü ilin 31 dekabr tarixinə qədər nasazlıq aşkar olunmuş mobil telefonların sayı 9 ədəd və onların hər birinə çəkilən təmir xərclərinin miqdarı isə 33 manat təşkil etmişdir.

Tələb olunur:

- 31 dekabr 2014-cü il tarixi üçün bitən il üzrə zəmanət xərclərini hesablamaq;
- Satış, zəmanət öhdəlikləri (qiymətləndirilmiş öhdəlik) və ödənişlərlə bağlı bütün müxabirləşmələri əməliyyat jurnalında vermək.

Məsələ 11.1-in həlli Titan

- a) 31 dekabr 2014-cü il tarixinə bitən il üzrə zəmanət xərcləri:
Satılmış telefonların ümumi sayı	80
Zəmanət hadisəsi ehtimal olunanların sayı (80/10)	8
Hesablanmış zəmanət xərci, manatla (8 x35)	280
- b) Satışın ümumi dəyərini 32.000 manat,
SMMD-nin (250 x 80) 20.000 manat olduğunu nəzərə alaraq.

JVo	Əməliyyatın məzmunu, hesablar	Dt	Kt
1.	Pul vəsaiti	32 000	
	Satış		32 000
	SMMD	20 000	
	Mallar		20 000
	<i>20000 mənülTg mällär 32000 mənütä nügđ şütUTr</i>		
2.	Zəmanət xərcləri (bax: a)	280	
	Zəmanət öhdəlikləri		280
	<i>Zəmanət xər'ləri yə zəmanət öhdəliyi heşü ' lämr</i>		

Ödənilmiş zəmanət xərcləri = 9 x 33 manat = 297 manat Göründüyü kimi, zəmanət xərcləri hesablandığından 17 manat (297 - 280) ödənilməli olur. Deməli, əlavə xərclər yaranır. Bu zaman müxabirləşmə.

M	Əməliyyatın məzmunu, hesablar	Dt	Kt
3.	Zəmanət öhdəliyi	280	
	Əlavə xərclər	17	
	Pul vəsaiti		297
	<i>Zəmanət xər'lər i nügđ şəkildə ödənilir.</i>		

Məsələ 11.2. Rəngsaz şirkəti

Rəngsaz şirkəti boya məhsullarının pərakəndə satışı ilə məşğul olur. Rəngsaz şirkəti tərəfindən 2015-ci il ərzində satılan yeni "Red" markalı boyanın istifadəsindən dəri xəstəliyinə tutulduğunu iddia edən bir müştəri şirkəti məhkəməyə vermiş və dəymiş zərərə görə 12.000 manat məbləğində

maddi təzminat tələb etmişdir. Məhkəmə prosesinə hələ başlanmasa da, şirkətin hüquqşünasları müştəriyə ödənilməli təzminatın məbləğinin 7500 manatdan çox olmayacağı qənaətindədirlər. İlin sonuna kimi məhkəmə hələ heç bir qərar çıxarmamışdır.

Tələb olunur:

a) Verilən şərtlərə uyğun olaraq, 31 dekabr 2015-ci il tarixinə bitən il üzrə Məlfiyyə Vəziyyəti Haqqında Hesabatda və Mənfəət və Zərərlər Haqqında Hesabatda əks etdirilməli olan rəqəmləri hesablayın və əməliyyat üzrə müxabirləşməni əməliyyat jurnalında verin.

Məsələ 11.3. Günəş telekom

“Günəş telekom” mağazası mobil telefon satışı ilə məşğul olur. 2015-ci il üçün mağazanın mövcud hesablarının balansı aşağıdakı kimi olmuşdur:

<i>Aktivlər =</i>	<i>Öhdəliklər +</i>	<i>Xüsusi kapital</i>
<i>Kəşşə-nOOÄZN Ehtiyütlər -1800 ÄZN</i>	<i>0</i>	<i>Nizəmnəmə kəpitälT- 20 ÄZN 'ölüşdürülməmiş mənfəə - 2980 ÄZN</i>

2016-cı il ərzində mağazada aşağıdakı əməliyyatlar baş vermişdir:

1. Maya dəyəri 1500 manat olan telefonlar nağd olaraq 3500 manata satılmışdır;
2. Satılmış bütün mallara görə müştəriyə ümumilikdə 900 manatlıq zəmanət kağızı təqdim olunmuşdur;
3. Zəmanət müddətində satılmış malların bəziləri xarab çıxdığı üçün geri qaytarmış və təmir olunaraq müştəriyə geri verilmişdir. Zəmanətlə bağlı çəkilən xərclərin cəmi 650 manat təşkil etmişdir;

Tələb olunur:

- a) Baş vermiş əməliyyatların jurnalda qeydiyyatını aparmaq;
- b) Günəş telekomun 2016-cı ilin sonuna yekun sınaq balansını çıxarmaq.

Məsələ 11.4. Xrom MMC

Xrom şirkəti reklam sahəsində xidmət göstərən bir müəssisədir. Müəssisənin istehlakçıların hüquqlarını qoruyan təşkilatla hüquqi mübahisəsi yaranmış və məhkəmə 3 il ərzində aşağıdakı mərhələlər üzrə davam etmişdir:

31 dekabr 2015-ci ildə:

Şirkət hüquqi mübahisəni uduzaraq qərardan appelyasiya şikayəti vermişdir. Lakin, şirkətin müvəffəqiyyət şansı görünmür. Məhkəmə qərarı əsasında gələcək cərimə ödənişinin məbləği 150 000 AZN təxmin edilmişdir.

31 dekabr 2016-cı il:

Məhkəmə ilə bu məsələ hələ də həll olunmamışdır. Təxmin edilən gələcək cərimə ödənişi 200 000 AZN-dir.

31 dekabr 2017-ci il

Nəhayət məhkəmənin qərarı çıxır və şirkət ona kəsilmiş 185 000 manatlıq cəriməni ödəyir.

Tələb olunur:

- a) Verilən şərtlərə uyğun olaraq, 3 il ərzindəki müxabirələşmələri vermək;
- b) 31 dekabr 2017-ci il tarixinə bitən il üzrə Maliyyə Vəziyyəti Haqqında Hesabatda və Mənfəət və Zərərlər Haqqında Hesabatda əks etdirilməli olan rəqəmləri hesablamaq.

Məsələ 11.5.**Ferrium**

Ferrium Sığorta öz müştərilərinin məhsullarını İngiltərənin “Supersığorta” şirkətində təkrar sığortalayan yerli müəssisədir. Əgər sığorta hadisəsi baş verərsə Supersığorta dəymiş zərərin yarısını ödəməyə hazırdır.

Ferrium sığorta 2015-ci ildə Turan MMC-nin ofis binasını sığortalamış və bununla bağlı əməliyyatlar aşağıdakı kimi olmuşdur:

Binanın bazar dəyəri 100 000 AZN;

İllik sığorta məbləği 1 500 AZN;

Sığorta hadisəsi zamanı müştəriyə ödəniləcək maksimum məbləğ 60000 AZN;

2015-ci ilin avqust ayında elektrik naqillərində baş verən qısa qapanma nəticəsində Turan MMC-nin ofis binası yanır və otaqlar tamamilə yararsız hala düşür.

Tələb olunur: a) Sığortalama zamanı Ferriumun maliyyə hesabatlarındakı qeydiyyatını göstərmək (müxabirələşməni yazmaq);

b) Sığorta hadisəsinin baş verdiyi təqdirdə Ferrium sığorta şirkətinin ödənişinin mühasibat yazılışını və mənfəət və zərər hesabatmdakı rəqəmləri vermək.

KREDİTOR BORCLARI, AVANS ÖDƏNİŞLƏRİ VƏ SAİR KREDİTOR XARAKTERLİ ÖHDƏLİKLƏR

Əhatə olunan məsələlər:

Məsələ 12.1. Hidrogen şirkəti;

Məsələ 12.1-in həlli;

Məsələ 12.2. Oksigen şirkəti.

Məsələ 12.1. Nümunə Hidrogen

“Hidrogen” şirkəti 01 yanvar 2012-ci ildən fəaliyyətə başlamış və onun 30 iyun 2014-cü il tarixinə olan ilkin qalıqları verilib:

Hesablar	Dt	Kt
Kassa	4 500	
Bank hesabı	11 600	
Avadanlıq	11 350	
Yığılmış amortizasiya-avadanlıq		3 750
Uzunmüddətli debitor borcları	10 500	
Mallar	2 000	
Qısamüddətli debitor borcları	7 500	
Nizamnamə kapitalı		7 920
Bölüşdürülməmiş mənfəət		15 450
Uzunmüddətli kreditor borcları		10 000
Qısamüddətli kreditor borcları		7 500
Qısamüddətli gələcək dövrün gəlirləri		630
Satışdan gəlir		10 700

SMMD	5 700	
Əmək haqqı xərci	2 300	
Kommunal xərclər	350	
Dividend	150	
Yekun	55 950	55 950

2014-cü ilin ikinci yarısında aşağıdakı əməliyyatlar baş verib:

1) Bankdan illik 15% olmaqla 6 aylığına 10 000 manat məbləğində kredit götürülərək bank hesabına mədəxil edilib;

2) İl ərzində 7 000 AZN dəyərində olan mallar 18 000 AZN-ə satılıb. Satışdan əldə olunan gəlirin 11 000 AZN-ni il ərzində, qalan hissəsi isə iki ildən sonra əldə olunacaq;

3) İl ərzində malların satılması üçün Kripton MMC ilə 5 000 AZN dəyərində müqavilə imzalanıb. Müqaviləyə uyğun olaraq satılacaq malların dəyəri əvvəlcədən bank hesabına daxil olmuşdur;

4) İl ərzində satmaq üçün 16 000 AZN dəyərində əmtəə alınmışdır. Bu sənəd üzrə ödənişin 12 000 AZN-ni il ərzində, qalan hissəsi isə iki ildən sonra veriləcəkdir;

5) Radon MMC ilə malların satılması üçün 6 000 AZN dəyərində müqavilə imzalanıb. Müqaviləyə uyğun olaraq 4 000 AZN məbləğində avans alınaraq kassaya mədəxil edilmişdir. Malların il ərzində təhvil verilməsi nəzərdə tutulub;

6) İlin sonunda uzunmüddətli debitor borclarının 5 500 AZN-ni qısamüddətli debitor borcu kimi uçota alınmışdır. İlin sonuna kimi qısamüddətli debitor borclarının 9 000 AZN-ni bank hesabına daxil olmuşdur;

7) Kripton MMC ilə bağlanmış müqaviləyə uyğun olaraq ona 4 000 manatlıq əmtəə satılmışdır. Satılmış malların dəyəri 2 500 AZN olmuşdur;

8) İlin sonunda uzunmüddətli kreditör borclarının 9 500 AZN-ni qısamüddətli kreditör borcu kimi uçota alınıb. Bank hesabından il ərzində kreditör borclarının 18 600 AZN-ni ödənilmişdir;

9) Radon MMC ilə bağlanmış müqavilə əsasında maya dəyəri 3 500 manat olan mallar ona 6 000 manata satılmışdır. Əldə olunan vəsait bank hesabına mədəxil edilmişdir;

10) Bank hesabından kredit götürülmüş banka 8 300 manat ödənilmişdir. Bu məbləğin 7 000 AZN-ni əsas borc üzrə, qalan hissəsi isə faiz borcu üzrə ödənilmişdir;

11) Avadanlıqlara illik 25% olmaqla azalan qalıq metodu ilə amortizasiya hesablanmışdır.

Tələb olunur:

- 1) Dövr ərzində baş verən əməliyyatların uçotunu aparmaq;
- 2) Son maliyyə hesabatlarını tərtib etmək.

Məsələ 12.1-in həlli

1. Hidrogen şirkətinin 31 dekabr 2014-cü Əməliyyatların qeydiyyatı jurnalı Ü İ üzrə 1			
Əməl. JV»-si (tarixi)	Hesablar və əməliyyatın məzmunu	Dt	Kt
1.1	Bank hesabı	10 000	10 000
	Qısamüddətli bank krediti <i>«ənkdan ältl äylTq kredit ^ötürülü ».</i>		
1.2	Faiz xərci	1 500	1 500
	Faizlər üzrə qısamüddətli kreditor borcu <i>Altı äylTq faiz zər'inin ü'^otü äpärTIT'.</i>		
2.1	SMMD	7 000	7 000
	Mallar <i>ŞätTlä 'äq mallärm dsyəri äyyäl'ädän ältm'.</i>		
2.2	Qısamüddətli debitor borcu Uzunmüddətli debitor borcu Satışdan gəlir	11 000 7 000	18 000
	<i>Şäfişdän gəlirin ü',otü äpärIT'.</i>		
3.1	Bank hesabı	5 000	5 000
	Qısamüddətli gələcək dövrün gəlirləri <i>ŞätTlä 'äq mallärm dsyəri äyyäl'ädän ältm'.</i>		
4.1	Mallar	16 000	12 000 4 000
	Qısamüddətli kreditor borcu Uzunmüddətli kreditor borcu <i>Kreditə mallär ällnV.</i>		
5.1	Kassa	4 000	4 000
	Qısamüddətli alınmış avans <i>ŞätTlä 'äq mallär Ü',ÜN äyänş ältm'.</i>		

6.1	Qısamüddətli debitor borcu	5 500	5 500
	Uzunmüddətli debitor borcu		
<i>De 'itor 'or 'lärnä düzəliş edili '.</i>			
6.2	Bank hesabı	9 000	9 000
	Qısamüddətli debitor borcu		
<i>De'itor 'or'larTmn 'ir hissəsi düzil olü'.</i>			
7.1	SMMD	2 500	2 500
	Mallar		
<i>ŞätılmTs mällärin mäyü deyəri üfotä ältür.</i>			
12	Qısamüddətli gələcək dövrün gəlirləri Satışdan gəlir	4 000	4 000
<i>Dəyəri əyyəl 'ədən äimrriş mällär şätüT'.</i>			
8.1	Uzunmüddətli kreditor borcu	9 500	9 500
	Qısamüddətli kreditor borcu		
<i>Kreditor 'or 'lärmä düzəliş edili ' ■</i>			
8.2	Qısamüddətli kreditor borcu Bank hesabı	18 600	18 600
<i>Kreditor 'or'idrinin 'ir hissəsi ödəndi'■</i>			
9.1	SMMD	3 500	3 500
	Mallar		
<i>Şätülän mällärin dəyəri üfotä älini'.</i>			
9.2	Bank hesabı	2 000 4 000	6 000
	Qısamüddətli alınmış avans Satışdan gəlir		
<i>'ir hissəsi äyänş älinmiş müqäviləyə görə mällär şätüli'.</i>			
10.1	Qısamüddətli bank krediti Bank hesabı	7 000	7 000
<i>'änkä olän əşüş 'or'ün 'ir hissəsi ödəndi'.</i>			
10.2	Faizlər üzrə qısamüddətli kreditor borcu Bank hesabı	1 300	1 300
<i>'änkä olän füz 'or 'ünün 'ir hissəsi ödəndi'.</i>			
11.1	Amortizasiya xərci	1 900	1 900
	Yığılmış amortizasiya-avadanlıq		
<i>illik amortizəsiya zər'i heşə 'lani' .</i>			

2. Hidrogen şirkətinin 2014-cü ilin sonuna köməkçi hesabların bağlanması üzrə Əməliyyat jurnalına qeydlər			
Əməl. JV0-Sİ (tarixi)	Hesablar və əməliyyatın məzmunu	Dt	Kt
B1	Satışdan gəlir Ümumi mənfəət	38 700	38 700
	<i>Gəlir mənfəətə üid edilir.</i>		
B2	Ümumi mənfəət SMMD	24 750	18 700
	Əmək haqqı xərci		2 300
	Kommunal xərclər		350
	Amortizasiya xərci Faiz xərci		1 900 1 500
	<i>Zər'lər mənfəətə silinir.</i>		
B3	Ümumi mənfəət Bölüşdürülməmiş (xalis) mənfəət	13 950	13 950
	<i>Ümumi mənfəət ' ölüştürülməmiş mənfəətə üid edilir.</i>		
B4	Bölüşdürülməmiş mənfəət Dividend	150	150
	<i>Dividend ' ölüştürülməmiş mənfəətdə silinir.</i>		

T-Hesablar:

Aktivlər		Öhdəliklər		Kapital	
I.q.		I.q.		I S.q.	
dövriyyə	dövriyyə	dövriyyə	dövriyyə	Debet	Kredit
S.q. Debet +	Kredit "	Debet	S.q. Kredit +		
Kassa		Uzunmüddətli kreditor borcları		Nizamnamə kapitalı 7	
4 500			10 000		920
(5.1)4000	0	(8.1)9 500	4000(4.1)		0
4 000	0	9 500	4 000		
8 500			4 500		7 920

Bank hesabı	
11 600	
(5.1)10000	18600(8.2)
(3.1) 5 000	7000(10.1)
(6.2) 9 000	1300(10.2)
(9.2) 2000	
26 000	26 900
10 700	

Qısamüddətli kreditör borcları	
	7 500
18600(8.2)	12000(4.1)
	9 500(8.1)
18 600	21 500
	10 400

Bölüşdürülməmiş mənfəət	
(B4) 150	15 450
	13950 (B3)
150	13 950
	29 250

Avadanlıq	
11 350	0
0	
0	0
11 350	

Qısamüddətli gələcək dövrün gəlirləri	
	630
(7.2) 4 000	5 000 (3.1)
4 000	5 000
	1 630

Satışdan gəlir	
(B1)38 700	10 700
	18000(2.2)
	4000(7.2)
	6000(9.2)
38 700	38 700
	0

Yığılmış amortizasiya-Avadanlıq	
	3 750
	1900(11.1)
0	1 900
	5 650

Qısamüddətli alınmış avans	
	0
4 000 (9.2)	4000 (5.1)
4 000	4 000
	0

SMMD	
5 700	18 700(B2)
(2.1) 7 000	
(7.1) 2 500	
(9.1) 3 500	
18 700	18 700
0	

Uzunmüddətli debitor borcları	
10 500	
(2.2) 7000	5 500(6.1)
7 000	5 500
12 000	

Qısamüddətli Bank krediti	
	0
7000(10.1)	10000(1.1)
7 000	10 000
	3 000

Əmək haqqı xərci	
2 300	2 300(B2)
2 300	2 300
0	

Mallar	
2 000	7 000 (2.1)
(4.1)16000	2 500 (7.1)
	3 500 (9.1)
16 000	13 000
5 000	

Faizlər üzrə qısamüddətli kreditör borcu	
	0
1 300(10.2)	1500(1.2)
1 300	1 500
	200

Kommunal xərclər	
350	350(B2)
350	350
0	

Qısamüddətli debitor borcu	
7 500	
(2.2) 11000	9 000
(6.1) 5 500	
16 500	9 000
15 000	

Amortizasiya xərci	
1 900(11.1)	1 900(62)
1 900	1 900
0	
II Faiz xərci	
(1.2) 1 500	1500(62)
1 500	1 500
0	
Dividend	
150	150(64)
150	150
0	
Ümumi mənfəət	
(62) 24750	38 700(61)
(63) 13950	
38 700	38 700

10

Hidrogen şirkətinin 31 dekabr 2014-cü il tarixinə Sınaq balansı						
Hesablar	Əvvələ qabq		Dövriyyə		Son qahq	
	Dt	Kt	Dt	Kt	Dt	Kt
Kassa	4 500		4000	0	8 500	
Bank hesabı	11600		26000	26900	10 700	
Avadanlıqlar	11350		0	0	11 350	
Yığılmış amortizasiya-avadanlıqlar		3750		1 900		5 650
Uzunmüddətli debitor borcu	10500		7 000	5 500	12 000	
Mallar	2 000		16000	13000	5 000	
Qısamüddətli debitor borcu	7 500		16500	9000	15 000	
Nizamnamə kapitalı		7 920	0	0		7 920
Bölüşdürülməmiş mənfəət		15450	150	13 950		29 250
Uzunmüddətli kreditor borcu		10 000	9 500	4 000		4 500
Qısamüddətli bank krediti		0	7 000	10000		3 000
Qısamüddətli kreditor borcu		7 500	18600	21500		10 400
Faizlər üzrə qısamüddətli kreditor borcları		0	1 300	1 500		200

Qısamüddətli gələcək dövrün gəlirləri		630	4 000	5 000		1 630
Qısamüddətli alınmış avans		0	4 000	4 000		0
Satışdan gəlir		10 700	38 700	28000		
SMMD	5 700		13000	18 700		
Əmək haqqı xərci	2 300			2 300		
Kommunal xərclər	350			350		
Amortizasiya xərci	0		1 900	1 900		
Faiz xərci	0		1 500	1 500		
Dividend	150		0	150		
Ümumi mənfəət		0	38 700	38 700		
Yekun	55950	55950	207850	207850	62550	62550

Hidrogen şirkətinin 31 dekabr 2014-ci ilin sonuna Mənfəət və zərərlər haqqında hesabatı (xərclərin funksional təsnifatına əsasən)

	<i>38 700</i>
- Satılan malın maya dəyəri =	(18 700)
Ümumi mənfəət.....	20 000
Digər gəlirlər:	
İcarədən gəlirlər	0
Maliyyə gəlirləri	0
Alış güzəştləri	0
Cəmi digər gəlirlər.....	0
Əməliyyat xərcləri:	
Satış xərcləri	0
İnzibati xərclər...(2300+350+1900)	4 550
Maliyyə xərcləri.....	1 500
Cəmi əməliyyat xərcləri.....	(6 050)
Digər xərclər.....	0
Xalis mənfəət..... (20 000-6 050)	13 950

Hidrogen şirkətinin 31 dekabr 2014-ci il tarixi Kapitalda dəyişiklik haqqında			nə hesabatı		
	Nizamnamə (Səhmdar) Kapitalı	Bölüşdürülməmiş mənfəət	Ehtiyat kapitalı	Emissiya gəliri	Cəmi
İlin əvvəlinə qalıq	7 920	15 450	0	0	23 370
İl ərzində kapital qoyuluşu	0	-	-	-	0
İl ərzində xalis mənfəətdə artma		13 950			13 950
İl ərzində elan edilmiş dividendlər		(150)			(150)
İlin sonuna qalıq	7 920	29 250	0	0	37 170

Hidrogen şirkətinin 31 dekabr 2014-cü il tarixinə Balans (Maliyyə Vəziyyəti Haqqında) Hesabatı	
	məbləğ (manatla)
Aktivlər:	
Qısamüddətli aktivlər:	
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri.....	19 200
Qısamüddətli debitor borclar.....	15 000
Ehtiyatlar.....	5 000
Sair qısamüddətli aktivlər.....	0
Cəmi qısamüddətli aktivlər.....	39 200
Uzunmüddətli aktivlər:	
Torpaq, Tikili və Avadanlıqlar...(11350-5650)....	5 700
Qeyri-maddi aktivlər.....	0
Uzunmüddətli debitor borclar.....	12 000
Cəmi uzunmüddətli aktivlər.....	17 700
Cəmi aktivlər.....	56 900
Öhdəliklər	
Qısamüddətli öhdəliklər:	
Qısamüddətli bank krediti.....	. 3 000
Qısamüddətli kreditor borcları (10 400+200) 10 600
Sair qısamüddətli öhdəliklər.....	. 1 630
Cəmi qısamüddətli öhdəliklər.....	15 230
Uzunmüddətli öhdəliklər:	
Uzunmüddətli kreditor borcları.....	...4 500
Sair uzunmüddətli öhdəliklər.....	...0
Cəmi uzunmüddətli öhdəliklər.....	4 500
Cəmi öhdəliklər.....	19 730
Xalis aktivlər (Kapital)	
Nizamnamə kapitalı.....	... 7 920
Bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər)...	... 29 250
Cəmi xalis aktivlər.....	37 170
Cəmi öhdəliklər və xalis aktivlər.....	56 900

Məsələ 12.2.

Oksigen şirkəti

2010-ci ildən fəaliyyətə başlamış “Oksigen” şirkətinin 01 aprel 2014- cü il tarixinə aşağıdakı hesablar üzrə ilkin qalıqları verilmişdir;

Hesablar	Dt	Kt
Kassa	5 000	
Bank hesabı	10 600	
Nəqliyyat vasitəsi	15 650	
Yığılmış amortizasiya-nəqliyyat vasitəsi		4 800
Mallar	3 000	
Qısamüddətli debitor borcları	2 500	
Təhtəhesab məbləğlər	300	
Nizamnamə kapitalı		11 550
Bölüşdürülməmiş zərər	2 000	
Uzunmüddətli kreditör borcları		14 700
Qısamüddətli kreditör borcları		8 550
İcarə öhdəliyi		300
Satışdan gəlir		6 800
SMMD	4 200	
Əmək haqqı xərci	2 750	
Kommunal xərclər	450	
Dividend	250	
Yekun	46 700	46 700

2014-cü ilin ikinci yarısında aşağıdakı əməliyyatlar baş verib:

- 1) Satış üçün 5 400 AZN dəyərində mallar alınıb. Alınmış malların dəyərinin 30%-i bank hesabından ödənilmiş, qalan hissəsi bir il ərzində ödəniləcəkdir;
- 2) Bor MMC-dən illik faiz dərəcəsi 4% olmaqla 3 500 AZN məbləğində borc alınmışdır. Borc vəsaiti bank hesabına mədaxil edilmişdir. Borcun il ərzində ödənilməsi nəzərdə tutulub;
- 3) Təhtəhesab şəxs tərəfindən 300 AZN dəyərində ofis ləvazimatı alınıb;
- 4) Maya dəyəri 7 000 AZN olan əmtəə 11 600 AZN-ə satılmışdır. Satışdan əldə olunan gəlirin 60%-i bank hesabına köçürülmüş, qalan hissəsi isə növbəti aylarda daxil olacaqdır;

- 5) Baş mühasibə kassadan 120 AZN verilməklə ezamiyyətə göndərilmişdir;
- 6) Dövr ərzində 1 200 AZN icarə haqqı hesablanıb. İlin sonuna kimi 1 300 AZN icarə haqqı kassadan ödənilmişdir;
- 7) Uzunmüddətli kreditor borclarının 5 400 AZN-ni qısamüddətli kreditor borcu kimi uçota alınmışdır. İlin sonuna kimi kreditor borclarının 7 500 AZN-ni bank hesabından ödənilmişdir;
- 8) Baş mühasib səfərdən qayıtdıqdan sonra ezamiyyətə xərcləri ilə əlaqədar mühasibəyə 250 AZN dəyərində çek təqdim etmişdir;
- 9) İlin sonunda bank hesabından “Bor” MMC-yə olan borcun 3 200 AZN-i ödənilmişdir. Bu məbləğin 3 100 AZN-ni əsas borc üzrə, qalan hissəsi isə faiz borcu üzrə ödənilmişdir;
- 10) İllik 25% olmaqla nəqliyyat vasitəsinə azalan qalıq metodu ilə amortizasiya hesablanıb.

Tələb olunur:

1. Dövr ərzində baş verən əməliyyatların uçotunu aparmaq;
2. Son maliyyə hesabatlarını tərtib etmək.

VERGİLƏR

Əhatə olunan məsələlər:

Məsələ 13.1. Memar MMC

Məsələ 13.1-in həlli;

Məsələ 13.2. Azəri Konsaltinq;

Məsələ 13.2-nin həlli;

Məsələ 13.3. Merkuri;

Məsələ 13.4. Serium MMC;

Məsələ 13.5. Muğan MMC;

Məsələ 13.6. İmirMMC;

Məsələ 13.7. Lantan MMC.

Məsələ 13.1. Nümunə 1 Memar MMC

Tikinti şirkəti olaraq fəaliyyət göstərən Memar MMC ƏDV ödəyicisidir. Şirkət 2015-ci ilin yanvar ayında öz istifadəsi üçün anbar tikintisinə başlayaraq mart ayının sonuna kimi onu istifadəyə verməyi nəzərdə tutmuşdur.

Tikinti ilə bağlı yanvar ayı üzrə məsrəflər aşağıdakı cədvəldə verilmişdir:

	manat
Mal-material (ƏDV daxil)	70 800
Əmək haqqı	38 000
	17 700
Tikinti ilə bağlı digər xidmət haqları (ƏDV daxil)	
Cəmi	126 500

Bundan başqa:

- Memar MMC-nin 1 yanvar 2015-ci il tarixinə dövlət büdcəsinə ƏDV üzrə 2 600 manat muzzdlu işlə əlaqədar Ödəmə Mənbəyində Vergi üzrə 4 450 manat borcu olduğu məlumdur;

- 2015-ci ilin birinci ayında heç bir layihədən gəlir əldə edilməmişdir. ƏDV depozit hesabının qalığı sıfır bərabərdir;

- İnzibati heyətin əmək haqqı xərcləri 9 500 manat təşkil etmişdir; İşçilərin aylıq əmək haqları 300 - 1500 manat aralığında dəyişir;

- Təchizatçılarla olan bütün əməliyyatlar köçürmə yolu ilə həyata keçirilmişdir.
Əmək haqqı öhdəliklərinin ödənişi növbəti aya saxlanılmışdır.

Tələb olunur:

- a) Memar MMC-nin yanvar ayı üzrə yuxarıda verilən məlumatlar əsasında mühasibat qeydlərini aparmaq.
b) Memar MMC-nin yanvar ayının sonunda dövlət büdcəsi ilə hesablaşmalarını göstərin.

Məsələ 13.1-in həlli. Memar MMC

- a) Yanvar ayı üzrə əməliyyatlar;

Dt. Kapitallaşdırılmış məsrəflər (70 800 / 1.18) Dt.		
Əvəzləşdirilən ƏDV		60 000 10 800
Kt. Kreditor borclar Dt. Kreditor borclar		70 800
Kt. Bank hesabı	70 800	
		70 800
<hr/>		
Dt. Kapitallaşdırılmış məsrəflər		38 000
Kt. Əmək haqqı öhdəlikləri Dt. Əmək haqqı		38 000
öhdəlikləri		6 460
Kt. Vergi öhdəlikləri (38 000 x 14%) Kt.		5 320 1 140
DSMF öhdəlikləri (38 000 x 3%)		
<hr/>		
Dt. Kapitallaşdırılmış məsrəflər (17 700/ 1.18) Dt.		15 000 2 700
Əvəzləşdirilən ƏDV		17 700
Kt. Kreditor borclar Dt. Kreditor borclar		17 700
Kt. Bank hesabı		17 700
<hr/>		

- b) Dövlət büdcəsi ilə hesablaşma:

Dt. Vergi öhdəlikləri (2 600 + 4 450 + 5 320) Kt.	12 370
Əvəzləşdirilən ƏDV	12 370

Beləliklə, yanvar ayı üzrə əməliyyatlardan Memar şirkətinin büdcədən alacağı təvəzləşdirilən ƏDV) = 10 800 + 2 700 - 12 370 = **1 130**

Məsələ 13.2. Nümunə 2

Azəri Konsaltinq

2013-cü ildə sadələşdirilmiş vergi ödəyicisi kimi qeydiyyatdan keçmiş Azəri Konsaltinq MMC 2014-cü ilin yanvar ayından etibarən mənfəət vergisi ödəyicisi kimi qeydiyyatdadır. Şirkətin 2014-cü il üzrə Mənfəət Vergisi Bəyannaməsi aşağıdakı məlumatlar əsasında hazırlanmışdır:

1. Şirkətin balansında olan hesablama texnikasının 2014-cü ilin əvvəlinə ilkin dəyəri 19 800 manat, yığılmış amortizasiyası isə 3960 manat olmuşdur. Əsas vəsaitlərin 5 illik amortizasiyası maliyyə uçotunda düz xətt metodu ilə hesablanır. 2014-cü il ərzində əsas vəsaitlər üzrə alış, satış və ya silinmə olmamışdır;
2. Şirkət fiziki şəxsdən icarəyə götürdüyü ofisə görə aylıq 1763 manat xalis icarə haqqı ödəyir;
3. May ayında ƏDV ödəyicisi olan şirkətdən 8000 manatlıq (ƏDV xaric) dəftərxana ləvazimatları alınmış və il ərzində istifadə edilmişdir;
4. İl ərzində işçilərə hesablanmış əmək haqqı xərcləri 138 400 manat təşkil etmişdir. Bu məbləğə mizdlü işlə əlaqədar Ödəmə Mənbəyində Vergi və Məcburi Dövlət Sosial Sığorta haqları (3%) daxildir. Ezamiyyə xərcləri il ərzində 22 600 manat olsa da, bu. Nazirlər Kabineti tərəfindən təyin edilmiş normativlərdən 260 manat artıqdır;
5. Şirkət 2014-cü ilin sentyabr ayında özünün 1 yaşını qeyd etmiş və ad günü ilə bağlı məsərəflər ƏDV daxil 5310 manat təşkil etmişdir;
6. Şirkətə avqust ayı üzrə DSMF ödənişlərini gecikdirdiyinə görə 2 manat 96 qəpik penya hesablanmışdır;
7. İl ərzində şirkətin vergiyə cəlb olunan əməliyyatları ƏDV xaric 292 000 manat olmuşdur;

Tələb olunur:

- a) Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinə əsasən Azəri Konsaltinq şirkətinin 2014-cü il üzrə mənfəət vergisini hesablayın;
- b) Təxirə salınmış vergi ilə bağlı müxabirləşmələri göstərin.

Məsələ 13.2-nin həlli. Azəri Konsaltinq

a) 1. Əvvəlcə şirkətin 2014-cü il üzrə Mənfəət və Zərər Hesabatını hazırlayaq:

Azəri Konsaltinq MMC-nin 2014-cü il üzrə MZHH;

	manat
Gəlirlər	292 000
Xərclər:	
Amortizasiya xərcləri (19800 / 5)	3 960 138,60 24
Əmlak vergisi ((19800 - 3960) + (19800 - 3960 x 2))/2 x 1%	600 168 848 22
İcarə xərci (1763 / 86% x 12)	600 5 310 2,96
Əmək haqqı xərcləri (138 400 x 1,22)	225 459,56
Ezamiyyə xərcləri Tədbirlər	
Digər xərclər (Penya və cərimə)	
Cəmi xərclər	
İl üzrə mənfəət	66 540,44
Mənfəət vergisi (66540,44 x 20%)	13 308,09

2. İndi isə AR Vergi Məcəlləsinə uyğun olaraq Mənfəət Vergisi Bəyannaməsinə hazırlayaq.

Azəri Konsaltinq MMC-nin 2014-cü il üzrə Mənfəət Vergisi Bəyannaməsi

	Manat
Gəlirlər	292 000
Xərclər:	
Amortizasiya xərcləri ((19800 - 25%) x 25%) Əmlak vergisi (Hesablama 1)	
İcarə xərci (1763 / 86% x 12)	
Əmək haqqı xərcləri (138 400 x 1,22) Ezamiyyə xərcləri (22 600 - 260)	3 712,50 129,94 24 600 168 848 22 340
Cəmi xərclər	219 630,44
İl üzrə mənfəət	72 369,56
Mənfəət vergisi (72369,56 x 20%)	14 473,91

Hesablama 1.

$$\begin{aligned} \text{Əmlak vergisi} &= ((19800-25\%) + (19800 - 25\% - 25\%)) / 2 \times 1\% = \\ &= (14\,850 + 11\,137,50) / 2 \times 1\% = 129,94 \end{aligned}$$

b) Təxirə salınmış vergi üzrə;

Dt.	Mənfəət vergisi xərci	13 308,09
Dt.	Təxirə salınmış vergi aktivləri	1165,82
	Kt. Mənfəət vergisi öhdəliyi	14 473,91

Məsələ 13.3.**Merkuri**

Merkuri fiziki şəxs Hacıyev Faiq Sabir oğluna məxsus kiçik istehsal müəssisəsidir. Müəssisənin, yəni, fiziki şəxsin 2015-ci ilin I rübü üzrə gəlirləri aylar üzrə aşağıdakı kimidir;

Yanvar	8 600 manat
Fevral	7 320 manat
Mart	7 950 manat

F. Hacıyevin işçilərinin vəzifələri və aylıq hesablanmış əmək haqları isə aşağıdakı kimidir (manatla);

	Yanvar	Fevral	Mart
Usta	490,00	490,00	530,00
Fəhlə	240,00	240,00	280,00
Administrator	290,00	290,00	290,00

Bundan əlavə müəssisə təmizlik xidməti üzrə digər fiziki şəxslə xidmət müqaviləsi bağlayaraq, ona aylıq 160 manat ödəniş edir.

Müəssisənin yerləşdiyi obyektin sahibi adi vətəndaşdır və ona hər ay 600 manat icarə haqqı ödənilir.

Tələb olunur:

Fiziki şəxs Faiq Məmmədovun sadələşdirilmiş vergi ödəyicisi olduğunu nəzərə alaraq, 2015-ci ilin 1-ci rübü üzrə hansı növ vergi hesablatları verməli olduğunu müəyyənləşdirin və rüb üzrə vergi öhdəliklərini hesablayın.

Məsələ 13.4.

Serium MMC

Ticarətlə məşğul olan Serium MMC şirkəti sadələşdirilmiş vergi ödəyi- cisidir. 2012-ci ilin 3-cü rübü üzrə dövrün əvvəlinə satış üçün nəzərdə tutulmuş malların miqdarı 600AZN, dövr üzrə alışlar 6000AZN, dövrün sonuna qalıq isə 1200AZN təşkil edir. Həmin dövr üzrə satışların ümumi dəyəri 20 000AZN olmuşdur. Müəssisə bu gəlirlərin 80%-ni Bakı şəhərində qalanını isə digər şəhər və rayonlarda qazanmışdır. Rayonlar üzrə satışların hamısı, Bakı üzrə isə yalnız 10 000 AZN hissəsi nağd şəkildə həyata keçirilmişdir.

Tələb olunur:

a) Serium MMC-nin yuxarıda göstərilən 3-cü rüb üzrə əməliyyatlarının Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinə uyğun vergisini hesablamaq və əməliyyat jurnalı üzrə müxabirləşmələrini vermək.

Məsələ 13.5.

Muğan MMC

Muğan MMC ilkin dəyəri 5 000 manat olan avtomobilə 2 il ərzində 2 300 manat köhnəlmə hesablamışdır. 2-ci ilin sonunda avtomobilin əsaslı təmirinə müəssisə 500 manat xərcləmişdir. Həmçinin cəmiyyətə məxsus binanın ilkin dəyəri 45 000 AZN, yıqılmış amortizasiyası isə 16 000 AZN təşkil etmişdir. Hesabat dövrünün sonunda firma binanın əsaslı təmirinə 5 000 manat pul xərcləyir.

Tələb olunur:

1) Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinin tələblərinə uyğun olaraq Muğan MMC-yə məxsus avtomobilin və binanın təmir xərcləri ilə bağlı mühasibat yazılışlarını vermək;

2) Müvafiq yazılışlardan sonra ilin sonuna nəqliyyat vasitəsinin və binanın qalıq dəyərini hesablamaq və əsas vəsaitlər üzrə cədvəldə göstərmək.

Məsələ 13.6.

İmir MMC

İmir MMC hesabat dövründə balans dəyəri 43.600 manat, amortizasiyası 17.800 manat olan qurğunu ƏDV ilə birlikdə 35.000 manata satmış və pulunu kassaya mədaxil etmişdir.

Müəssisə həmçinin ƏDV ilə birlikdə 900 manatlıq kompüter avadanlığını alaraq pulunun 50%-ni bank hesabından ödəmişdir.

Bundan başqa balans dəyəri 16.000 manat, amortizasiyası 7.000 manat olan nəqliyyat vasitəsini qalıq dəyərində ƏDV tətbiq etməklə satmış və pulunu bank hesabına mədaxil etmişdir.

Tələb olunur:

1) Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinin tələblərinə uyğun olaraq əmliyyatların mühasibat yazılışlarını vermək;

2) Müvafiq yazılışlardan sonra İmir müəssisəsinin əsasə vəsaitlər üzrə cədvəlini tərtib etmək.

Məsələ 13.7.

Lantan şirkəti

Lantan şirkəti avadanlıqların satışı ilə məşğul olan ticarət müəssisəsidir. Şirkətin 31 İyul 2015-ci il üzrə sınaq balansı aşağıdakı kimi olmuşdur:

Hesablar	Dt	Kt
Pul vəsaitləri	1500	
Debitor borcları	2000	
Şübhəli borclar üzrə ehtiyat		300
İnvestisiyalar	3500	
Gələcək dövrün xərcləri	400	
Ehtiyatlar	6000	
Uzunmüddətli aktivlər	8000	
Yığılmış amortizasiya		800
Qeyri-maddi aktivlər	1200	
Yığılmış amortizasiya		600
Səhmdar kapitalı		9000
Keçmiş illər üzrə bölüşdürülməmiş mənfəət		5000

Kreditor borcu		500
Gələcək dövrün gəlirləri		300
Satış		8900
SMMD	2500	
Verilmiş güzəştlər	250	
İnzibati xərclər	150	
Satış xərcləri	100	
Alınmış güzəştlər		200
Yekun	25 600	25 600

2015-cı ilin növbəti aylarında baş vermiş əməliyyatlar və hadisələr aşağıdakı qeydlərdə verilmişdir:

Qeyd 1: Avqust ayında müəssisə Neodium şirkəti ilə 5000 manatlıq müqavilə bağlamışdır. Müqaviləyə görə Neodium şirkətinə 2016-cı ildə 10 ədəd kompüter təhvil verilməlidir.

Qeyd 2 : Fürsət Muradov adlı müştəri (debitor borcu 100) dünyasını dəyişdiyi üçün onun borcu birbaşa silinmişdir. Qalib Turabov adlı müştəri isə öz borcunu (200) vaxtında qaytardığı üçün 10% güzəşt hüququ əldə etmişdir. Şirkətin debitor borcları üzrə siyasətinə görə şübhəli borclar üzrə ehtiyat qalıq debitorların 10%-i miqdarında olmalıdır.

Qeyd 3: İşçilərə əmək haqqı hesablanır (2800 manat) və ilin sonuna qədər ödənilir. Gəlir vergisi 315 manat, DSMF (3%) 84 manat, DSMF 22% isə 616 manat təşkil edir.

Qeyd 4 : Müəssisə kreditlə satmaq üçün Titan MMC-dən 5 000 manat (ƏDV daxil) dəyərində avadanlıqlar almışdır. Həmin avadanlığın satışından müəssisəyə 30 000 (ƏDV xaric) manat pul vəsaiti daxil olmuşdur. Qalıq malların dəyəri isə 1500 manat olaraq qiymətləndirilmişdir.

Qeyd 5: Təchizatçılara olan əvvəlki qalıq borcun hamısı qaytarılaraq əvəzində 15% güzəşt hüququ əldə edilmişdir. Həmçinin əvəzləşdirmə hüququ əldə etmək üçün Titan MMC-yə olan borc da tamamilə ödənməmişdir.

Qeyd 6 : İdarə heyəti keçən ilin bölüşdürülməmiş mənfəəti hesabına nizammamə kapitalını 50% artırmaq qərarına gəlir.

Qeyd 7 : Uzunmüddətli maddi aktivlərə 280 manat amortizasiya hesablanmışdır. Bundan başqa dəyəri 500 manat (amortizasiya 401) olan avadanlıq silinmişdir. Qalan uzunmüddətli aktivlər üzrə qiymətləndirmə aparılmış və nəticədə əsas vəsaitlərinin dəyəri 10% artmış, qeyri-maddi aktivlərin dəyəri isə 30% azalmışdır.

Qeyd 8 : Bankdan 1000 manat kredit götürülmüşdür. Kredit üzrə hesablanmış faiz 90 manat təşkil etmişdir.

Qeyd 9: Şirkət qoyduğu investisiyaya görə 1500 manat dividend əldə etmişdir. Dövr ərzində səhmdarlara ödəmək üçün 900 manat dividend elan edilmiş, vergi çıxıldıqdan sonra qalan hissənin 40%-i verilmişdir. Dividendə görə ödəmə mənbəyindən hesablanmış gəlir vergisinin də yarısı ödənməmişdir.

Qeyd 10: ƏDV əvəzləşdirilərək qalan hissəsi dövlətə köçürülmüşdür. Mənfəət vergisi hesablanaraq yarısı ödənməmişdir.

Tələb olunur:

- 1) Qeydlərdə verilmiş hadisələrin Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinə uyğun hesablamalarını və əməliyyat jurnalında uçotunu aparmaq;
- 2) 31.12.2015-ci il tarixinə son Balans və MZHH-ni tərtib etmək.

14 ƏMƏK HAQQI VƏ İŞÇİLƏRLƏ BAĞLI SAİR ÖDƏNİŞLƏR

Əhatə olunan məsələlər:

- Məsələ 14.1. Litium MMC
 Məsələ 14.1-in həlli;
 Məsələ 14.2. Natrium MMC;
 Məsələ 14.3. Kalium MMC;
 Məsələ 14.4. Rubidium MMC;
 Seziyum MMC;
 Fransium MMC.

Məsələ 14.1. Nümunə Litium MMC

“Litium” MMC-nin 2016-cı ilin iyun ayı üzrə işçilərinə hesablanmış əmək haqqı və digər ödənişlərlə bağlı məlumatları aşağıdakı şəkildə verilib:

Sıra JV-si	Vəzifələr	Əmək haqqı	Maddi yardım	Məzuni- yyat	Müavi nət	Müka fat	Cəmi
1	Direktor	3 000					3 000
2	Baş mühasib	2 250					2 250
3	Maliyyəçi	1 150					1 150
4	Sex rəisi	950					950
5	Hüquqşünas	800		758			1 558
6	İqtisadçı	680	2 800				3 480
7	Texnoloq	250				200	450
8	Xəzinədar	-		218			218
9	Psixoloq	225					225
10	Ekspeditor	-			155		155
	Cəmi	9 305	2 800	976	155	200	13 436

Qeydlər:

1. Direktor I qrup müharibə əlili və məcburi köçkündür;
2. Baş mühasib məcburi köçkündür;
3. Maliyyəçinin əmək haqqısından 300 AZN aliment ödənilib;

4. Sex rəisi II qrup mülkü əlildir və himayəsində 18 yaşmadək 4 nəfər var;
5. Hüquqşünasa istifadə etmədiyi əmək məzuniyyəti üçün 758 AZN məzuniyyət haqqı ödənilib;
6. İqtisadçı tələbədir və təhsil haqqını ödəmək üçün lazımi sənədlərlə rəhbərliyə müraciət edib. Müəssisə tərəfindən dövlət universitetinin hesabına 2 800 AZN köçürülüb;
7. Texnoloqa istehsalda göstərdiyi fəaliyyətə görə 200 AZN mükafat verilib;
8. Xəzinədar məzuniyyətə çıxıb və məzuniyyət haqqı ödənilib;
9. Psixoloqun övladı 1990-cı il 20 yanvar hadisəsində həlak olub;
10. Ekspeditor xəstəlik vərəqəsini müəssisəyə təqdim edib və ona 155 AZN müavinət hesablanıb;

Tələb olunur:

- 1) 2016-cı il tarixinə qüvvədə olan AR Vergi Məcəlləsinə əsasən vergi və sosial ödənişlər də daxil olmaqla iyun ayı üzrə əmək haqqı və sair ödənişlərin hesablanması və ödənilməsi üzrə müxabirləşmə- ləri yazmaq;
- 2) Hesablama-ödəmə cədvəlini tərtib etmək.

Məsələ 14.1-in həlli

Aşağıda hər bir işçi üzrə 14%-gəlir vergisinin və 3%-sosial sığorta haqqının tutulması, həmçinin 22%-məcburi sosial sığorta haqqının hesablanması göstərilib:

- 1) Direktorun əmək haqqısından (3 000) tutulmalar, 22%-MDSS haqqının hesablanması və direktora ödəniləcək məbləğ:
 $14\% \text{ gəlir vergisi} = 350 + ((3000 - 400) - 2500) \times 25\% = 350 + 25 = 375$ (Vergi Məcəlləsi maddə. 102.2.4, 102.4.5 və 102.7.)
 $3\% \text{ sosial sığorta haqqı} = 3000 \times 3\% = 90$
 $22\% \text{ məcburi sosial sığorta haqqı} = 3000 \times 22\% = 660$
 Direktora ödəniləcək əmək haqqı = $3000 - 375 - 90 = 2\ 535$

- 2) Baş mühasibin əmək haqqısından (2 250) tutulmalar, 22%-MDSS haqqının hesablanması və baş mühasibə ödəniləcək məbləğ
14% gəlir vergisi= $(2250-100-136) \times 14\% = 281,96$ (Vergi Məcəlləsi maddə 102.4.5. və 102.1.6)
3% sosial sığorta haqqı= $2250 \times 3\% = 67,50$
22% məcburi sosial sığorta haqqı= $2250 \times 22\% = 495$
Baş mühasibə ödəniləcək əmək haqqı= $2250-281,96-67,50 = 1\ 900,54$
- 3) Maliyyəçinin əmək haqqısından (1 150) tutulmalar, 22%-MDSS haqqının hesablanması və maliyyəçiyə ödəniləcək məbləğ:
14% gəlir vergisi= $(1\ 150-136) \times 14\% = 141,96$ 3% sosial sığorta haqqı= $1\ 150 \times 3\% = 34,50$ 22% məcburi sosial sığorta haqqı= $1\ 150 \times 22\% = 253$ Tutulan aliment=300
Maliyyəçiyə ödəniləcək əmək haqqı= $1\ 150-141,96-34,50-300 = 673,54$
- 4) Sex rəisinin əmək haqqısından (950) tutulmalar, 22%-MDSS haqqının hesablanması və sex rəisinə ödəniləcək məbləğ:
14% gəlir vergisi= $(950-136-200-50) \times 14\% = 78,96$ (Vergi Məcəlləsi maddə. 102.1.6., 102.3., 102.5., və 102.7.)
3% sosial sığorta haqqı= $950 \times 3\% = 28,50$
22% məcburi sosial sığorta haqqı= $950 \times 22\% = 209$
Sex rəisinə ödəniləcək əmək haqqı= $950-78,96-28,50 = 842,54$
- 5) Hüquqşünasın əmək haqqısından (1558) tutulmalar, 22%-MDSS haqqının hesablanması və hüquqşünasa ödəniləcək məbləğ:
14% gəlir vergisi= $(1558-136) \times 14\% = 199,08$ 3% sosial sığorta haqqı= $1558 \times 3\% = 46,74$ 22% məcburi sosial sığorta haqqı= $1558 \times 22\% = 342,76$ Hüquqşünasa ödəniləcək əmək haqqı= $1558-199,08-46,74 = 1312,18$
- 6) İqtisadçının əmək haqqısından (680) tutulmalar, 22%-MDSS haqqının hesablanması və iqtisadçıya ödəniləcək məbləğ:
14% gəlir vergisi= $(680-136+2800-1000) \times 14\% = 328,16$ (Vergi Məcəlləsi maddə 102.1.3.1. və 102.1.6)
3% sosial sığorta haqqı= $(680+2800) \times 3\% = 104,40$
22% məcburi sosial sığorta haqqı= $(680-i-2800) \times 22\% = 765,60$
İqtisadçıya ödəniləcək əmək haqqı= $680-328,16-104,40 = 247,44$

142.

MÜHASİBATLIĞA DAİR MƏSƏLƏLƏR TOPLUSU (real nümunələr əsasında)

- 7) Texnoloqun əmək haqqısından (450) tutulmalar, 22%-MDSS haqqının hesablanması və texnoloqa ödəniləcək məbləğ:
14% gəlir vergisi= $(250+200-136) \times 14\% = 43,96$ (Vergi Məcəlləsi maddə 102.1.6)
3% sosial sığorta haqqı= $450 \times 3\% = 13,50$
22% məcburi sosial sığorta haqqı= $450 \times 22\% = 99$
Texnoloqa ödəniləcək əmək haqqı= $450 - 43,96 - 13,50 = 392,54$
- 8) Xəzinədara hesablanmış məzuniyyət haqqından (218) tutulmalar, 22%-MDSS haqqının hesablanması və xəzinədara ödəniləcək məbləğ:
14% gəlir vergisi= $(218 - 136) \times 14\% = 11,48$ 3% sosial sığorta haqqı= $218 \times 3\% = 6,54$ 22% məcburi sosial sığorta haqqı= $218 \times 22\% = 47,96$ Xəzinədara ödəniləcək əmək haqqı= $218 - 11,48 - 6,54 = 199,98$
- 9) Psixoloqun əmək haqqısından (225) tutulmalar, 22%-MDSS haqqının hesablanması və psixoloqa ödəniləcək məbləğ:
14% gəlir vergisi= $(225 - 136 - 100) \times 14\% = 0$ (Vergi Məcəlləsi: maddə 102.1.6 və 102.4.2.)
3% sosial sığorta haqqı= $225 \times 3\% = 6,75$
22% məcburi sosial sığorta haqqı= $225 \times 22\% = 49,50$
Psixoloqa ödəniləcək əmək haqqı= $225 - 6,75 = 218,25$
- 10) Ekspeditora xəstəlik vərəqəsinə uyğun olaraq hesablanmış müavinətdən (155) tutulmalar, 22%-MDSS haqqının hesablanması və ekspeditora ödəniləcək məbləğ:
14% gəlir vergisi= $(155 - 136) \times 14\% = 2,66$
3% sosial sığorta haqqı=0 (Sosial Sığorta haqqında Qanun: maddə 15) 22% məcburi sosial sığorta haqqı=0 (Sosial Sığorta Haqqında Qanun: maddə 15)
Ekspeditora ödəniləcək müavinət= $155 - 2,66 = 152,34$

Müxabirləşmələr:

Tarix	Əməliyyatın məzmunu, hesablar	Dt	Kt
1.	Əmək haqqı xərci Əmək haqqı öhdəliyi 14% vergi öhdəliyi 3% sosial sığorta öhdəliyi	13 436	11 574,35 1 463,22 398,43
	<i>Əmək haqqı yə tütülmələr heşə' ləm'.</i>		
2.	Əmək haqqı öhdəliyi Aliment öhdəliyi	300	300
	<i>Iş'Jnin (məliyyə'J) əmək haqqışTndən əliment tütülü'.</i>		
3.	Əmək haqqı xərci 22% sosial sığorta öhdəliyi	2 921,82	2 921,82
	<i>22 % mə' ' üri şoşial şTğortä häqqı heşä' läm'.</i>		
4.	Əmək haqqı öhdəliyi 14% vergi öhdəliyi 3% sosial sığorta öhdəliyi Aliment öhdəliyi	11 274,35 1 463,22 398,43	
	22% sosial sığorta öhdəliyi Pul vəsaiti	300 2 921,82	
	<i>Əmək haqqmdən tütülmələr və 22% MDŞŞ häqqı ödənilir.</i>		16 357,82

“Litium” MMC -nin iyun ayı üzrə “ƏMƏK HAQQI ÜZRƏ HESABLAMA-ÖDƏMƏ CƏDVƏLİ”

-P^

Sıra JV-a- si	Vəzifələr	Helablamb						Tutulub				Ödənilib
		Əmək haqqı	Hədiyyə, maddi yardım və birdəfəlik müavinətlər	Məzu niyyə t	Müa vinə t	Mü kafa t	Cəmi hes- ablama b	14% gəlir vergisi	3% sosial sığorta haqqı	Ali- ment	Cəmi tutulub	
1	Direktor	3 000					3 000	375	90		465	2 535
2	Baş mühasib	2 250					2 250	281,96	67,50		349,46	1 900,54
3	Maliyyəçi	1 150					1 150	141,96	34,50	300	476,46	673,54
4	Sex rəisi	950					950	78,96	28,50		107,46	842,54
5	Hüquqşünas	800		758			1 558	199,08	46,74		245,82	1 312,18
6	İqtisadçı	680	2 800				3 480	328,16	104,40		432,56	3047,44
7	Texnoloq	250				200	450	43,96	13,50		57,46	392,54
8	Xəzinədar			218			218	11,48	6,54		18,02	199,98
9	Psixoloq	225					225	0	6,75		6,75	218,25
10	Ekspeditor				155		155	2,66	0		2,66	152,34
	Cəmi	9 305	2 800	976	155	200	13 436	1 463,22	398,43	300	2 161,65	11274,35
<p>Müəssisə tərəfindən ödəniləcək 22%-məcburi sosial sığorta haqqı=(9305+2800+976+200)x22%=2 921,82</p>												

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎՃԱՀԱՅՈՒՄԻ ՆԱԾԱԳՐԱԿԵՆՏՐԱԿ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎՃԱՀԱՅՈՒՄԻ ՆԱԾԱԳՐԱԿԵՆՏՐԱԿ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎՃԱՀԱՅՈՒՄԻ ՆԱԾԱԳՐԱԿԵՆՏՐԱԿ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎՃԱՀԱՅՈՒՄԻ ՆԱԾԱԳՐԱԿԵՆՏՐԱԿ

Məsələ 14.2. Natrium MMC

“Natrium” MMC-nin 2016-cı ilin sentyabr ayı üçün işçilərə hesablanmış ödənişlərlə bağlı məlumatları aşağıdakı şəkildə verilmişdir:

Sıra JVfi-s	Vəzifələr	Əmək haqqı	Məzuniyyət	Mükafat	Cəmi
1	Direktor	600			600
2	Baş usta	400			400
3	Usta	250			250
4	Usta köməkçisi	135			135
	Cəmi	1 385	0	0	1385

Tələb olunur:

- 1) 2016-cı il tarixinə qüvvədə olan AR Vergi Məcəlləsinə əsasən vergi və sosial ödənişlər də daxil olmaqla sentyabr ayı üzrə hesablama- ödəmə cədvəllərini tərtib etmək;
- 2) O cümlədən, işçilərin əmək haqqından tutulan gəlir vergisi, dsmf ödənişləri və ələ çatan məbləğləri hesablamaq;
- 3) Əmək haqqının hesablanması və ödənilməsi üzrə müxabirləş- mələri yazmaq.

Məsələ 14.3. Kalium MMC

“Kalium” MMC-nin 2016-cı ilin avqust ayı üçün işçilərə hesablanmış ödənişlərlə bağlı məlumatları aşağıdakı kimi verilmişdir:

Sıra JV a-s	Vəzifələr	Əmək haqqı	Məzuniyyət	Mükafat	Cəmi
1	Direktor	2 700			2 700
2	Baş mühasib	1 000			1 000
3	Təlimçi	600			600
4	Sürücü	240			240
5	Psixoloq	130			130
	Cəmi	4 670	0	0	4 670

Qeydlər:

1. Təlimçinin himayəsində 18 yaşadək üç nəfər var;
2. Sürücü məcburi köçkündür;

Tələb olunur:

- 1) 2016-cı il tarixinə qüvvədə olan AR Vergi Məcəlləsinə əsasən vergi və sosial ödənişlər də daxil olmaqla avqust ayı üzrə hesablama- ödəmə cədvəllərini tərtib etmək;
- 2) O cümlədən, işçilərin əmək haqqından tutulan gəlir vergisi, dsmf ödənişləri və ələ çata məbləğləri hesablamaq;
- 3) Əmək haqqının hesablanması və ödənilməsi üzrə müxabirləş- mələri yazmaq.

Məsələ 14.4. Rubidium MMC

“Rubidium” MMC-nin 2016-cı ilin aprel ayı üçün işçilərə hesablanmış əmək haqqı və digər ödənişlərlə bağlı məlumatları aşağıdakı kimi verilmişdir:

Sıra JV-s-s	Vəzifələr	Əmək haqqı	Məzuniyyət	Mükafat	Cəmi
1	Direktor	2 500			2 500
2	Baş mühasib	2 000	1 900		3 900
3	Maliyyəçi	1 200			1 200
4	Qaynaqçı	500		350	850
5	Mühafizəçi	260			260
6	Xadimə	120			120
	Cəmi	6 580	1 900	350	8 830

Qeydlər:

1. Baş mühasibə həm əmək haqqı, həm də məzuniyyət haqqı hesablanaraq ödənilmişdir;
2. Qaynaqçıya istehsalda göstərdiyi fəaliyyətə görə rəhbərlik tərəfindən 350 AZN mükafat verilmişdir;

Tələb olunur:

1) 2016-cı il tarixinə qüvvədə olan AR Vergi Məcəlləsinə əsasən vergi və sosial ödənişlər də daxil olmaqla aprel ayı üzrə hesablama- ödəmə cədvəllərini tərtib etmək;

2) O cümlədən, işçilərin əmək haqqından tutulan gəlir vergisi, dsmf ödənişləri və ələ çatan məbləğləri hesablamaq;

3) Əmək haqqının hesablanması və ödənilməsi üzrə müxabirləş- mələri yazmaq.

Məsələ 14.5. Sezium MMC

“Sezium” MMC-nin 2016-cı ilin mart ayı üzrə işçilərə hesablanmış əmək haqqı və digər ödənişlərlə bağlı məlumatları aşağıdakı formada verilmişdir:

Sıra JV-s- i	Vəzifələr	Əmək haqqı	Hədiyyə, maddi yardım	Məzuni yyət	Müka fat	Cəmi
1	Direktor	2 600				2 600
2	Baş mühasib	1 800				1 800
3	Maliyyəçi	1 000		945		1 945
4	Hüquqşünas	800	2 200			3 000
5	Sürücü			642		642
6	Mühafizəçi	300	700			1 000
7	Qəlibçi	250			300	550
8	Xadimə	130	1 200			1 330
	Cəmi	6 880	4 100	1 587	300	12 867

Qeydlər:

1. Maliyyəçiyə istifadə etmədiyi məzuniyyət üçün məzuniyyət haqqı ödənilib;
2. Hüquqşünas Bakı Dövlət Universitetində təhsil alır. Təhsil haqqını ödəmək üçün lazımı sənədlərlə rəhbərliyə müraciət edib və müəssisə tərəfindən universitetin hesabına 2 200 AZN ödənilib;
3. Sürücü mart ayında məzuni}^etə çıxıb;

4. Mühafizəçi müalicə haqqını ödəmək üçün lazımi sənədlərlə rəhbərliyə müraciət edib və müəssisə tərəfindən xəstəxananın hesabına 700 AZN köçürülüb;
5. İş prosesində göstərdiyi fəaliyyətə görə qəlibçiyə 300 AZN mükafat verilib;
6. Bayramla əlaqədar müəssisə tərəfindən xadiməyə 1 200 AZN dəyərində soyuducu hədiyyə edilib;

Tələb olunur:

- 1) 2016-cı il tarixinə qüvvədə olan AR Vergi Məcəlləsinə əsasən vergi və sosial ödənişlər də daxil olmaqla mart ayı üzrə hesablama- ödəmə cədvəllərini tərtib etmək;
- 2) O cümlədən, işçilərin əmək haqqından tutulan gəlir vergisi, dsmf ödənişləri və ələ çatan məbləğləri hesablamaq;
- 3) Əmək haqqının hesablanması və ödənilməsi üzrə müxabirləş- mələri yazmaq.

Məsələ 14.6.

Fransium MMC

“Fransium” MMC-nin 2016-cı ilin oktyabr ayı üçün işçilərə hesablanmış ödənişlərlə bağlı məlumatları aşağıdakı şəkildə verilmişdir:

Sıra №- Şi	Vəzifələr	İşçilər in sayı	Əmək haqqı	Hədiyyə, maddi yardım	Məzu niyyət	Müka fat	Cəmi
1	Direktor	1	3 500				3 500
2	Baş mühasib	1	2 300				2 300
3	Mühasib	3	2 000		952		2 952
4	Qəlibçi	7	4 900			210	5 110
5	Satıcı	5	2 500				2 500
6	Usta	6	3 000				3 000
7	Mühafizəçi	2	900				900
8	Ekspeditor	3	900	2 700			3 600
9	Xadimə	1	136		114		250
	Cəmi		20 136	2 700	1 066	210	24 112

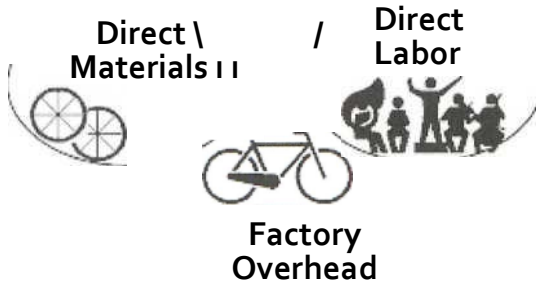
Qeydlər:

1. İşçilərin sayı birdən artıq olan vəzifələr üzrə hər bir işçiyə eyni miqdarda əmək haqqı verilir;
2. Mühasiblərdən biri oktyabr ayında məzuniyyətə çıxıb;
3. İstehsalda göstərdikləri fəaliyyətlə əlaqədar qəlibçilərin hər birinə 30 AZN mükafat verilib;
4. Satıcıların birinin əmək haqqısından 200 AZN aliment ödənilib;
5. Usatalardan biri həm müharibə əlilidir, həm məcburi köçkündür, həm də himayəsində 3 nəfər var;
6. Mühafizəçilərdən biri məcburi köçkündür;
7. Ekspeditorlardan birinə xaricdə müalicə olunmaq üçün 1 500 AZN, digərinə isə dövlət universitetinə təhsil haqqını ödəmək üçün 1 200 AZN maddi yardım verilib;
8. Xadiməyə əmək haqqı və məzuniyyət haqqı ödənilib;

Tələb olunur:

- 1) 2016-cı il tarixinə qüvvədə olan AR Vergi Məcəlləsinə əsasən vergi və sosial ödənişlər də daxil olmaqla oktyabr ayı üzrə hesablama-ödəmə cədvəllərini tərtib etmək;
- 2) O cümlədən, işçilərin əmək haqqından tutulan gəlir vergisi, dsmf ödənişləri və ələ çatan məbləğləri hesablamaq;
- 3) Əmək haqqının hesablanması və ödənilməsi üzrə müxabirləşmələri yazmaq.

15 İSTEHSAL ƏMƏLİYYATLARI VƏ İSTEHSALAT MƏSRƏFLƏRİ

Əhatə olunan məsələlər:

Məsələ 15.1. Civə şirkəti;
Məsələ 15.1-in həlli; 15.2.
Berklium şirkəti; Məsələ
15.2-nin həlli; Məsələ 15.3.
Erbium şirkəti; Məsələ 15.4.
Aktinium şirkəti
Məsələ 15.5. Vanadium şirkəti
Məsələ 15.6. Volfram şirkəti
Məsələ 15.7. Platin şirkəti;

Məsələ 15.1. Nümunə 1 Civə şirkəti

Civə şirkəti tikinti sektorunda fəaliyyət göstərir və 31 dekabr 2015-ci il tarixində bitən il üzrə apardığı əməliyyatlar üzrə uçot qeydlərindən çıxarışlar

Sıra JV»	Xərclər (məsrəflər)	Məbləğ (manat)
1.	Əmək haqqı - baş mühasib	12 000
2.	Əmək haqqı - direktor	15 000
3.	Əmək haqqı - tikintidə çalışan personal	70 750
4.	Xammal - hazır məhsul istehsalı	100 600
5.	Kommunal məsrəflər - istehsal sahəsi	10 640
6.	Əmək haqqı - tikintiyə nəzarət edən mühəndis	9 800
7.	Əmək haqqı - reklam şöbəsi	4 500
8.	İcarə haqqı - tikinti zamanı istifadə olunan kran	10 500
9.	Amortizasiya - hazır məhsul tikintisində istifadə olunan nəqliyyat vasitələri	7 840

10.	Amortizasiya-satış heyətinin istifadə etdiyi avadanlıqlar	1 350
11.	Nəqliyyat xərci - tikintidə çalışan işçilərin istehsal sahəsinə çatdırılması	5 400
12.	Dəftərxana xərci - inzibati ofis	660
13.	İcbari sığorta - işçilər	800
14.	Amortizasiya - inzibati ofisdə istifadə olunan avadanlıqlar	1 820
15.	Reklam haqqı - tikilən binalar	1 150
16.	İcarə haqqı - idarə	12 600
17.	Ezamiyyə xərci - işçilər	840
18.	Faiz xərci - bankdan götürülmüş kreditlər	20 300
19.	Satış - hazır məhsul (binalar)	400 500

Qeyd: İlin sonuna yarımfabrikatların (istehsal məsrəflərinin) qalığı olmayıb.

Tələb olunur. Şirkətin mənfəət və zərər haqqında hesabatını xərclərin funksional təsnifatı üzrə tərtib edin.

Məsələ 15.1 - in həlli. **Civə şirkəti**

Civə şirkətinin 31 dekabr 2015-ci il tarixində bitən il üzrə
Mənfəət və zərərlər haqqında hesabatı
(xərclərin funksional metodu ilə)

Manat

Satış	400 500
SMMD (70750+100600+10640+9800+10500+7840+5400)	(215 530)
Ümumi mənfəət (400 500 - 215 530)	184 970
İnzibati xərclər (12000+15000+660+1820+12600+840)	(42 920)
Kommersiya xərcləri (4500+1150+1350)	(7 000)
Əməliyyat mənfəəti (183 620 - 42 920 - 7 000)	135 050
Maliyyə xərcləri (800+20300)	(21 100)
Vergiyə qədərki mənfəət	113 950
Mənfəət vergisi (113 950 x 20%)	(22 790)
Dövr üzrə xalis mənfəət	91160

Məsələ 15.2. Nümunə 2

Berklium şirkəti

istehsalla məşğul olan Berklium şirkətinin 30 sentyabr 2014-cü il tarixinə sınaq balansını aşağıdakı formada vermişdir:

30 sentyabr 2014-cü il tarixinə Berklium şirkətinin sınaq balansı		
Hesablar	Dt	Kt
Aktivlər		
Kassa	10 500	
İnzibati avadanlıqlar	18 790	
Yığılmış amortizasiya-inzibati avadanlıqlar		3 150
İstehsal avadanlıqları	13 500	
Yığılmış amortizasiya-istehsal avadanlıqları		3 200
Xammal	2 700	
Yarımfabrikat	8 050	
Hazır məhsul	6 100	
Qısamüddətli debitor borcu	3 050	
Öhdəliklər		
Qısamüddətli kreditor borcu		24 470
Əmək haqqı öhdəliyi		2 580
Kommunal öhdəliklər		200
Xüsusi kapital		
Nizamnamə kapitalı		8 630
Bölüşdürülməmiş mənfəət		21 430
Satış		14 000
SMMD	8 350	
Əmək haqqı xərci	5 700	
Kommunal xərclər	420	
Material xərci	500	
Yekun	77 660	77 660

IV rüb ərzində aşağıdakı əməliyyatlar baş verib:

- 1) 5 200 AZN dəyərində xammal alınıb. Xammalın dəyərinin 20%-i kassadan ödənilib, qalan hissəsi növbəti aylarda ödəniləcəkdir. İstehsala buraxılan xammalın ilin sonuna qalığı 2 000 AZN olmuşdur;
- 2) Vergi və sosial tutulmalar daxil olmaqla rüb ərzində istehsalda çalışan işçilərə 4 100 AZN, inzibati heyətə isə 2 250 AZN əmək

haqqı hesablanmışdır. İlin sonuna kimi kassadan əmək haqqının 7 300 AZN-ni ödənilmişdir;

- 3) Dövr ərzində 430 AZN kommunal xərc hesablanıb. Bu kommunal xərcin 130 AZN-ni inzibati ofisə, qalan hissəsi isə istehsal binasına aiddir;
- 4) İlin sonunda istehsal və inzibati avadanlıqlara illik 25% olmaqla azalan qalıq metodu ilə amortizasiya hesablanmışdır;
- 5) Rüb ərzində 15 600 AZN dəyərində yarımfabrikat hazır məhsula çevrilmişdir;
- 6) Dövr ərzində maya dəyəri 18 500 AZN olan mallar 24 800 AZN-ə satılmışdır. Satışdan əldə olunan gəlirin 45%-i kassaya daxil olmuş, qalan hissəsi isə növbəti aylarda daxil olacaqdır.

Tələb olunur:

1. İl ərzində baş verən əməliyyatları qeyd etmək;
2. 2014-cü il üçün maliyyə hesabatlarını (MZHH, KDHH və Balans hesabatı) tərtib etmək.

Məsələ 15.2-in həlli

1. Berklium şirkətinin IV rüb 2014-cü il üzrə Əməliyyatların qeydiyyatı jurnalı			
Əməl. JVe-si (tarixi)	Hesablar və əməliyyatın məzmunu	Dt	Kt
1.1	Xammal	5 200	
	Kassa Qısamüddətli kreditör borcu		1 040 416
	<i>Zümmül əlTm'yə 'ir hissəsi ödənilir'.</i>		
1.2	Yarımfabrikat	5 900	
	Xammal		5 900
	<i>Zümmül iştehsälä 'ürüzTIV.</i>		
2.1	Yarımfabrikat Əmək haqqı xərci	4 100 250	
	Əmək haqqı öhdəliyi		6 350
	<i>İştehsäldü yə inzi'äti ofisdä [älTşün iş'Jlärə əmək häqqi heşü 'läinV.</i>		
2.2	Əmək haqqı öhdəliyi Kassa	7 300	
	<i>Əmək häqqünm 'ir hişşəsi ödənilir'.</i>		7 300

3.1	Yarımfabrikat Kommunal xərc Kommunal öhdəlik	300 130	430
	<i>Jstehşal və inzi'ati ofis Ü,tm kommunal zər' heşü ' lüm'.</i>		
4.1	Amortizasiya xərci Yığılmış amortizasiya (inzibati avad.)	3 910	3 910
	<i>Inzi' ati üyüdənluqlərü ämortizäşiyü heşü' länü'..</i>		
4.2	Yarımfabrikat Yığılmış amortizasiya (istehsal avad.)	2 575	2 575
	<i>Istehşäl üyüdänlTglärmü ämortizäşiyü heşü'läm'.</i>		
5.1	Hazır məhsul Yarımfabrikat	15 600	15 600
	<i>Yürümfü'riküt hüzTr məhsüdä ke',i'.</i>		
6.1	SMMD Hazır məhsul	18 500	18 500
	<i>J8 500 ÄZN dSyarindä mällär şäfilIT'.</i>		
6.2	Kassa Qısamüddətli debitor borcu Satış	11 160 13 640	24 800
	<i>Mällär 24 800 ÄZN-ä şäfilIT'.</i>		

T-Hesablar:

Aktivlər		Öhdəliklər		Kapital	
İ.q.			İ.q.		İ.q.
dövriyyə	dövriyyə	dövriyyə	dövriyyə	dövriyyə	dövriyyə
S.q. Debet +	Kredit	Debet	S.q. Kredit +	Debet	S.q. Kredit +
Kassa		Qısamüddətli kreditor borcu		Nizamnamə kapitalı	
10 500			24 470	0	8 630
(6.2)11160	1040(1.1) 7300 (2.2)	0	4 160(1.1)	0	0
11 160	8 340	0	4 160	0	0
13 320			28 630		8 630
inzibati avadanlıqlar		1 Əmək	qı öhdəliyi	Satış	
18 790	0		2 580		14 000
0		(2.2)7300	6350(2.1)		24800(6.2)
0	0	7 300	6 350		38 800
5 500			1 630		38 800

Yığılmış amortizasiya-	
	3 150
	3910(4.1)
0	3 910
	7 060

I istehsal avadanlıqları

13 500	
0	0
0	0
13 500	

Yığılmış amortizasiya-istehsal avadanlıqları

	3 200
	2 575(4.2)
0	2 575
	5 775

I Xammal |

2 700	
(1.1) 5200	5 900(1.2)
5 200	5 900
2 000	

I Yanmfabrikat ||

8 050	15600(5.1)
(1.2) 5900	
(2.1) 4100	
(3.1) 300	
(4.1) 2575	
12 875	15 600
5 325	

Hazır məhsul

6 100	
(5.1)15600	18500(6.1)
15 600	18500
3 200	

Qısamüddətli debitor borcları

3 050	
(6.2)13640	0
13 640	0
16 690	

Kommunal öhdəliklər	
	200
0	430 (3.1)
0	430
	630

SMMD	
8 350	
(6.1)18500	
26 850	
26 850	

Əmək haqqı xərci |

5 700	
(2.1)2250	
7950	
7 950	

Kommunal xərclər

420	
(3.1) 130	
550	
550	

Material xərci

500	
500	
500	

Amortizasiya xərci

(4.1)3910	
3 910	
3 910	

Berklium şirkətinin 31 dekabr 2014-cü il tarixinə Sınaq balansı						
Hesablar	Əvvələ qalıq		Dövrüyyə		Son qalıq	
	Dt	Kt	Dt	Kt	Dt	Kt
Kassa	10 500		11 160	8 340	13 320	
İnzibati avadanlıqlar	18 790		0	0	18 790	
Yığılmış amortizasiya-inz/a		3 150	0	3 910		7 060
İstehsal avadanlıqları	13 500		0	0	13 500	
Yığılmış amortizasiya-ist/a		3 200		2 575		5 775
Xammal	2 700		5 200	5 900	2 000	
Y arımfabrikat	8 050		12 875	15 600	5 325	
Hazır məhsul	6 100		15 600	18 500	3 200	
Qısamüddətli debitor borcu	3 050		13 640	0	16 690	
Nizamnamə kapitalı		8 630				8 630
Bölüşdürülməmiş mənfəət		21 430				21 430
Qısamüddətli kreditor borcu		24 470		4 160		28 630
Əmək haqqı öhdəliyi		2 580	7300	6 350		1 630
Kommunal öhdəliklər		200		430		630
Satış		14 000		24 800		38 800
SMMD	8 350		18 500		26 850	
Əmək haqqı xərci	5 700		2 250		7 950	
Kommunal xərclər	420		130		550	
Material xərci	500		0		500	
Amortizasiya xərci	0		3 910		3 910	
Yekun	77 660	77 660	90 565	90 565	112 585	112 585

Berklium şirkətinin 31 dekabr 2014-ci ilin sonuna Mənfəət və zərərlər haqqında hesabatı (Xərclərin funksional təsnifatına əsasən)	
	<i>38 800</i>
- Satılan malın maya dəyəri =	<i>(26 850)</i>
Umumi mənfəət	11 950
Digər gəlirlər;	
İcarədən gəlirlər	0
Maliyyə gəlirləri	0
Alış güzəştləri	0
Cəmi digər gəlirlər	0
Əməliyyat xərcləri:	
Satış xərcləri	0
İnzibati xərclər...(7950+550+500+3910).....	12 910
Maliyyə xərcləri	0

Cəmi əməliyyat xərcləri	(12 910)
Digər xərclər	0
Zərər(11 950-12 910).....	(960)

		n şirkətinin 114-ci il tarixinə ik haqqında hesabatı			
Berkliu 31 dekabr 2(Kapitalda dəyişik					
	Nizamnamə (səhmdar) kapitalı	Bölüşdürülməmiş mənfəət	Ehtiyat kapitalı	Emissiya gəliri	Cəmi
İlin əvvəlinə qalıq	8 630	21 430	0	0	30 060
İl ərzində kapital qoyuluşu	0	-	-	-	0
İl ərzində xalis mənfəətdə artma		(960)			(960)
İl ərzində elan edilmiş dividendlər		-			-
İlin sonuna qalıq	8 630	20 470	0	0	29 100

**Berklium şirkətinin
31 dekabr 2014-cü il tarixinə
Balans (Maliyyə Vəziyyəti Haqqında) Hesabatı**

(manatla)

Aktivlər:**Qısamüddətli aktivlər:**

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	13 320
Qısamüddətli debitor borclar	16 690
Ehtiyatlar (2000+5325+3200)	10 525
Sair qısamüddətli aktivlər	0
Cəmi qısamüddətli aktivlər.....	40 535

Uzunmüddətli aktivlər:

Torpaq, tikili və avadanlıqlar (32 290-12 835)..	19 455
Qeyri-maddi aktivlər.....	0
Uzunmüddətli debitor borclar.....	0
Cəmi uzunmüddətli aktivlər	19455

Cəmi aktivlər **59 990****Öhdəliklər****Qısamüddətli öhdəliklər**

Qısamüddətli bank krediti.....	0
Qısamüddətli kreditor borcları (28 630+1 630).	30 260 630
Sair qısamüddətli öhdəliklər	30 890
Cəmi qısamüddətli öhdəliklər.....	

Uzunmüddətli öhdəliklər:

Uzunmüddətli kreditor borcları	0
--------------------------------------	---

Sair uzunmüddətli öhdəliklər	0
Cəmi uzunmüddətli öhdəliklər	0
Cəmi öhdəliklər	30 890
<u>Xalis aktivlər (kapital)</u>	
Nizamnamə kapitalı.....	8 630
Bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər)	20 470
Cəmi xalis aktivlər	29 100
Cəmi öhdəliklər və xalis aktivlər	59 990

Məsələ 15.3.

Erbium şirkəti

istehsalla məşğul olan Erbium şirkətinin 2014-cü ilin III rübünə ehtiyatlarla bağlı ilkin qalıqları aşağıdakı kimi verilmişdir:

Xammal -	500 AZN
Hazır məhsul -	250 AZN
Yarımfabrikat -	130 AZN

IV rübdə ehtiyatlarla bağlı aşağıdakı əməliyyatlar baş verib:

1. Borc olaraq 1000 AZN dəyərində xammal alınıb;
2. Xammal istehsala buraxılıb. Dövrün sonuna qalıq xammalın dəyəri 300 AZN olub;
3. Yarımfabrikat hazır məhsula çevrilib. Dövrün sonuna qalıq yarımfabrikatın dəyəri 50 AZN olub;
4. Rüb ərzində satışdan 2 200 AZN məbləğində gəlir əldə olunaraq kassaya daxil olub. Dövrün sonuna qalıq hazır məhsulun dəyəri 100 AZN olub.

Tələb olunur:

- a) Rüb ərzində baş verən əməliyyatları jurnala qeyd etmək ;
- b) Rübün sonuna ehtiyatların dəyərini hesablamaq.

Məsələ 15.4. **Aktinium şirkəti**

istehsalla məşğul olan Aktinium şirkətinin 2013-cü ilin III rübün sonuna ehtiyatlar ilə bağlı ilkin qalıqları aşağıda verilmişdir:

Xammal	11 500
Yarımfabrikat	4 560
Hazır məhsul	20410

IV rübdə ehtiyatlarla bağlı aşağıdakı əməliyyatlar baş vermişdir:

- 1) Kassadan ödənilməklə 3 200 AZN dəyərində xammal alınıb. İlin sonuna kimi 12 060 manatlıq xammal istehsala buraxılmışdır;
- 2) Rübün sonunda avadanlıqlara 5 640 AZN amortizasiya hesablanıb. Bu amortizasiya xərcinin 3 160 AZN hissəsi istehsal avadanlıqlarına, qalan hissəsi isə idarədə istifadə olunan avadanlıqlara aiddir;
- 3) Rüb ərzində istehsalda çalışan işçilərə 6 200 AZN, satış üzrə məşğul olan işçilərə 3 500 AZN əmək haqqı hesablanaraq ilin sonuna kimi kassadan 2 000 AZN ödənilmişdir;
- 4) Rüb ərzində yarımfabrikatın 23 500 AZN-ni hazır məhsula çevrilmişdir;
- 5) Dövr ərzində nisyə 62 400 AZN satış olub. Rübün sonuna hazır məhsulun qalığı 4 500 AZN olmuşdur.

Tələb olunur:

- a) Rüb ərzində baş verən müxabirləşmələri yazın;
- b) İlin sonuna ehtiyatların dəyərini hesablayın.

Məsələ 15.5.**Vanadium şirkəti**

istehsalla məşğul olan Vanadium şirkətinin 2013-cü ilin III rübünə olan ehtiyatlarla bağlı ilkin qalıqları aşağıda verilmişdir:

Xammal	15 000
Yarımfabrikat	4 000
Hazır məhsul	22 000

IV rüb ərzində aşağıdakı əməliyyatlar baş verib:

- 10 000 AZN dəyərində xammal alınıb. Xammalın dəyərinin 30%-i kassadan ödənilib, qalan hissəsi növbəti aylarda ödəniləcəkdir;
- 22 000 AZN dəyərində xammal istehsala buraxılıb;
- Rüb ərzində 4 500 AZN əmək haqqı hesablanıb. Bu əmək haqqı xərcinin 2 500 AZN-ni istehsalda çalışan işçilərə, qalan hissəsi isə inzibati işçilərə aiddir;
- Rüb ərzində istehsal binasının kommunal xərcləri 400 AZN olub. İlin sonuna kimi bu xərclərin 350 AZN-ni kassadan ödənilib;
- Rüb ərzində istehsal binasına 4 000 AZN, inzibati ofisə isə 1 000 AZN icarə haqqı hesablanıb. Rübün sonuna kimi kassadan icarə haqqının 3 700 AZN-ni ödənilib;
- Rüb ərzində istehsal avadanlıqlarına 1 400 AZN, inzibati ofisdə istifadə olunan avadanlıqlara 2 000 AZN amortizasiya hesablanıb;
- Yarımfabrikat hazır məhsula çevilimiş, rübün sonuna prosesdə qalan yarımfabrikatların dəyəri 5 400 AZN olub;
- Rüb ərzində 65 400 AZN satış olub. Satışdan əldə olunan gəlirin 40%-i kassaya daxil olub, qalan hissəsi növbəti aylarda daxil olacaqdır. Rübün sonuna qalıq hazır məhsulun dəyəri 5 000 AZN olub.

Tələb olunur:

- Rüb ərzində baş verən əməliyyatların qeydiyyatını aparmaq;
- Rübün sonuna ehtiyatların dəyərini hesablamaq;
- IV rüb üçün Mənfəət və Zərər Haqqında Hesabatı hazırlamaq.

Məsələ 15.6.

Volfram şirkəti

istehsalla məşğul olan Volfram şirkətinin 2013-cü ilin sonuna son sınaq balansını aşağıdakı kimi olub:

31 dekabr 2013-cü il tarixinə Volfram şirkətinin son sınaq balansı		
Aktivlər	Dt	Kt
Pul vəsaiti	27 100	
Ofis ləvazimatı	400	
Bina (istehsal fəaliyyəti)	56 000	
Yığılmış amortizasiya - bina (istehsal fəaliyyəti)		12 000
İstehsal avadanlıqları	22 500	
Yığılmış amortizasiya - istehsal avadanlıqları		11 200
İnzibati ofis üçün avadanlıqlar	14 000	
Yığılmış amortizasiya - inzibati avadanlıqlar		9 600
Xammal	8 200	
Yarımfabrikat	12 500	
Hazır məhsul	9 700	
Öhdəliklər		
Bank krediti		16 000
Kreditor borcu		7 900
Əmək haqqı öhdəliyi		2 300
Xüsusi kapital		
Nizamnamə kapitalı		25 000
Bölüşdürülməmiş mənfəət		66 400
YEKUN	150 400	150 400

2014 cü il ərzində aşağıdakı əməliyyatlar baş vennişdir:

- İl ərzində 15 000 AZN dəyərində xammal alınıb. Xammalın dəyərinin 80%-i ödənilib, qalan hissəsi növbəti aylarda ödəniləcəkdir. İlin sonuna istehsala buraxılmış xammalın son qalığı 2 000 AZN olmuşdur;
- Malların satılması üçün 1 fevral 2014-cü ildən aylıq ödənişi 250 AZN olan avtomobil icarəyə götürülmüşdür. İlin sonuna kimi 10 aylıq icarə haqqı ödənilib;
- İl ərzində 1 650 AZN kommunal xərc hesablanıb. Bu kommunal xərclərin 30%-i inzibati binaya, qalan hissəsi istehsal binasına aiddir. İlin sonuna kimi 1 500 AZN kommunal borc ödənilib;

4. İl ərzində işçilərə 8 000 AZN əmək haqqı hesablanıb. Bu əmək haqqı xərclərinin 1 700 AZN hissəsi inzibati ofisdə çalışanlara, 2 500 AZN-ni istehsalda işləyənlərə, qalan hissəsi isə satışla məşğul olanlara addır. İlin sonuna kimi əmək haqqı borcunun 9 500 AZN hissəsi ödənilib;
5. İl ərzində müəssisənin reklam xərcləri 1 600 AZN təşkil edib. İlin sonuna kimi bu xərcin 1 300 AZN-i ödənilib;
6. Ofis ləvazimatının 350 AZN-i idarədə istifadə olunub;
7. İlin sonunda istehsal binasına azalan qalıq metodu ilə illik 7% olmaqla amortizasiya hesablanıb;
8. İstehsal və inzibati avadanlıqlara illik 25% olmaqla azalan qalıq metodu ilə amortizasiya hesablanıb;
9. Yarımfabrikat hazır məhsula çevrilmişdir. İlin sonunda qalan yanmfab- rikatların dəyəri 10 000 AZN olub;
10. İl ərzində 40 000 AZN maya dəyərində olan mallar 67 800 manata satılmışdır. Satışdan əldə olunan gəlirin 50 000 AZN-ni daxil olub, qalan hissəsi isə 1 il ərzində mədaxil ediləcəkdir.

Tələb olunur:

- a) İl ərzində baş verən əməliyyatları qeyd etmək;
- b) 31 dekabr 2014-cü il tarixinə maliyyə hesabatlarını (MZHH, KDHH və Balans hesabatı) hazırlamaq.

Məsələ 15.7. Platin şirkəti

istehsalla məşğul olan Platin şirkətinin 2014-cü ilin əvvəlinə ilkin sınaq

01 yanvar 2014-cü il tarixinə Platin şirkətinin ilkin sınaq balansı		
Aktivlər		
Pul vəsaiti	14 600	
Qısamüddətli debitor borcu	2 100	
İstehsal avadanlıqları	17 000	
Yığılmış amortizasiya - istehsal avadanlıqları		3 400
İnzibati ofis üçün avadanlıqlar	4 500	
Yığılmış amortizasiya - inzibati avadanlıqlar		2 100
Nəçj/liyyat vasitəsi (satış fəaliyyəti üçün)	13 600	
Yıxılmış amortizasiya - nəqliyyat vasitəsi		3 200
Xammal	7 800	
Yarımfabrikat	15 000	
Hazır məhsul	10 000	
Öhdəliklər		
Uzunmüddətli bank krediti		34 000
Qısamüddətli kreditor borcu		19 500
Əmək haqqı öhdəliyi		1 000
Kommunal öhdəliklər		800
Xüsusi kapital		
Nizamnamə kapitalı		7 000
Bölüşdürülməmiş mənfəət		13 600
YEKUN	84 600	84 600

2014 cü il ərzində aşağıdakı əməliyyatlar baş vermişdir:

1. Nisyə 12 000 AZN dəyərində xammal alınıb və ilin sonuna kimi 15 000 AZN dəyərində xammal istehsala buraxılıb;
2. İnzibati ofisdə istifadə etmək üçün nağd olaraq 550 AZN dəyərində ofis ləvazimatı alınıb və ilin sonuna kimi bunun 40%-i istifadə olunub;
3. İl ərzində müəssisənin kommunal xərcləri 1 300 AZN təşkil edib. Bu kommunal xərclərinin 60%-i istehsal binasına, qalan hissəsi isə

inzibati binaya aiddir. İlin sonuna kimi 1 500 AZN kommunal borc ödənilib;

4. İl ərzində istehsal binasına 6 000 AZN, inzibati ofisə isə 5 000 AZN icarə haqqı hesablanmış və ilin sonuna kimi bunun 9 500 manatı ödənilmişdir;
 5. Həm İstehsal avadanlıqlarına, həm də inzibati ofisdə istifadə olunan avadanlıqlara illik 25% olmaqla azalan qalıq metodu ilə amortizasiya hesablanıb;
6. Debitorlardan 2 100 AZN daxil olub, kreditorlara olan borcun isə 8 000 AZN-i ödənilib;
7. İl ərzində işçilərə 7 000 AZN əmək haqqı hesablanıb. Bu xərclərin 2 000 AZN-ni inzibati ofisdə çalışanlara, 1 500 AZN-ni satışla məşğul olanlara (ekspeditorlara), qalan hissəsi isə istehsalda işləyənlərə aiddir. İlin sonuna kimi əmək haqqının 6 000 AZN hissəsi ödənilib;
8. Malların satılmasında istifadə olunan nəqliyyat vasitəsinə illik 25% olmaqla azalan qalıq metodu ilə amortizasiya hesablanıb;
9. Yarımfabrikat hazır məhsula çevrilib. İlin sonunda qalan yarımfabrikatların dəyəri 5 000 AZN olub;
10. İl ərzində 95 000 AZN dəyərində satış olub. Satışdan əldə olunan gəlirin 60%-i daxil olub, qalan hissəsinin 5 ay ərzində əldə ediləcəyi gözlənilir. İlin sonunda qalan hazır məhsulun dəyəri 8 000 AZN olub.

Tələb olunur:

1. İl ərzində baş verən əməliyyatları qeyd etmək;
2. 2014-cü il üçün maliyyə hesabatlarını (MZHH, KDHH və Balans hesabatı) tərtib etmək.

16 PUL VƏSAITLƏRİNİN HƏRƏKƏTİ HAQQINDA HESABAT

Əhatə olunan məsələlər:

- Məsələ 16.1. Manqan MMC;
- Məsələ 16.1-nin həlli;
- Məsələ 16.2. İttriumMMC;
- Məsələ 16.3. KupriumMMC;
- Məsələ 16.4. KobaltMMC;
- Məsələ 16.5. Tellur MMC;

Məsələ 16.1. Nümunə 1 Manqan MMC

(Dolaylı və birbaşa metodla PVHH-nin hazırlanması)

Aşağıda Manqan MMC şirkətinin 2015-2014-cü il üzrə müqayisəli maliyyə hesabat formaları verilmişdir. Əlavə məlumatlar yoxdur. Verilmiş məlumatlar (hesabat formaları) əsasında Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatı (PVHH) dolaylı və birbaşa metodla hazırlamaq tələb olunur.

Balans hesabatı	2015	2014	Fərq
Aktivlər:			
Pul vəsaitləri	200	100	100
Debitor borcu	300	200	100
Ehtiyatlar	500	400	100
Uzunmüddətli aktivlər	1000	500	500
Yığılmış amortizasiya	-200	-100	-100
Cəmi aktivlər	1800	1100	700
Öhdəliklər:			
Kreditor borcu	700	600	100
İstiqraz öhdəliyi	300	500	-200
Kapital:			0
Nizamnamə kapitalı	300	0	300
Bölüşdürülməmiş mənfəət	500	0	500
Cəmi öhdəlik və kapital	1800	1100	700

MZHH	2015	2014	Fərq
Gəlirlər:			
Satışdan gəlirlər	800	100	700
Sair gəlirlər			0
Cəmi gəlirlər	800	100	700
Xərclər:			
SMMD	100	0	100
Amortizasiya	100	100	0
Sair xərclər			0
Cəmi xərclər:	200	100	100
Mənfəət	600	0	600

KDHH	2015	2014	Fərq
Nizamnamə kapitalı - 01 yanvar	0	0	0
Sonradan qoyulan kapital	300	0	300
Bölüşdürülməmiş mənfəət -1 yavar	0	0	0
+ Mənfəət	600	0	600
- Dividend	-100		-100
Nizamnamə kapitalı - 31 dekabr	0	0	0
Bölüşdürülməmiş mənfəət -31 dekabr	500	0	500

Məsələ 16.1-in həlli

PVHH	
ƏF üzrə PVH- dolaylı metod	
Mənfəət	600
+Yığılmış amortizasiya	100
Debitor borcları	-100
Kreditor brcları	100
Ehtiyatlar	-100
Əvvəlcədən ödəmələr	0
ƏF üzrə cəmi PVH	600
IF üzrə PVH	
Uzunmüddətli aktivlərin alışı	-500
Uzunmüddətli aktivlərin satışı	0
İnvestisiya qoyuluşu	
İnvestisiyanın geri qaytarılması	
IF üzrə cəmi PVH	-500

MF üzrə PVH	
Kapital qoyuluşu	300
Uzunmüddətli öhdəliklər	-200
Dividend	-100
MF üzrə cəmi PVH	0
PV-nin cəmi hərəkəti	100
PV-nin əvvələ qalığı	100
PV-nin son qalığı	200

ƏF-nin birbaşa metodla hazırlanması:

PVHH-ƏF - birbaşa metod	
Satışdan əldə olunan pul vəsaitləri	700
Təchizatçılara ödənilmiş pul vəsaitləri...	-100
Əmək haqqı və sair əməliyyat xərcləri	
Faiz kimi ödənilmiş pul vəsaitləri.....	
Vergi kimi ödənilmiş pul vəsaitləri	
ƏF üzrə cəmi PV-nin xalis axını	600

Məsələ 16.2. Nümunə 2 İttrium MMC

(Dolaylı və birbaşa metodla PVHH-nin hazırlanması)

Aşağıda İttrium MMC şirkətinin 2015-2014-cü illər üzrə müqayisəli maliyyə hesabatı formaları verilmişdir. Əlavə məlumatlar yoxdur.

Verilmiş hesabat formaları əsasında Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatı (PVHH) dolaylı və birbaşa metodla tərtib etmək tələb olunur.

Balans hesabat	2015	2014	Fərq
Aktivlər:			
Pul vəsaitləri	1250	450	800
Debitor borcu	2300	800	1500
Ehtiyatlar (ofis ləvazimatları)	100	300	-200
Əvvəlcədən ödənilmiş icarə	300	600	-300
Əvvəlcədən ödənilmiş kommunal			
	150	0	150
Uzunmüddətli aktivlər	1500	1500	0
Yığılmış amortizasiya	-250	-250	0
Cəmi aktivlər	5350	3400	1950

Öhdəliklər:			
kreditor borcu	900	900	0
Verilmiş veksəl	2000	2000	0
Kapital:			0
Nizamnamə kapitalı	250	250	0
Bölüşdürülməmiş mənfəət	2200	250	1950
Cəmi öhdəlik və kapital	5350	3400	1950

MZHH	2015	2014	Fərq
Gəlirlər:			
Satışdan gəlirlər	4700		4700
Sair gəlirlər			0
Cəmi gəlirlər	4700		4700
Xərclər:			
Əmək haqqı xərci	1200		1200
Ofis xərcləri	200		200
İcarə xərci	300		300
Kommunal xərci	150		150
Cəmi xərclər:	1850	0	1850
Mənfəət	2850	0	2850

KDHH	2015	2014	Fərq
Nizamnamə kapitalı- 1 yanvar	250	250	0
Sonradan qoyulan kapital	0	0	0
Bölüşdürülməmiş mənfəət - 1 yanvar	250	250	0
-P Mənfəət	2850	0	2850
- Dividend	900	0	900
Nizamnamə kapitalı - 31 dekabr	250	250	0
Bölüşdürülməmiş mənfəət-31 dekabr	2200	250	1950

Məsələ 16.2-nin həlli

PVHH	
ƏF üzrə PVH- dolaylı metod	
Mənfəət	2850
+Yığılmış amortizasiya	0
Debitor borcları	-1500
Kreditor borcları	0
Ehtiyatlar	200
Əvvəlcədən ödəmələr	150
ƏF üzrə cəmi PVH	1700
İF üzrə PVH	
Uzunmüddətli aktivlərin alışı	0
Uzunmüddətli aktivlərin satışı	0
İnvestisiya qoyuluşu	0
İnvestisiyanın geri qaytarılması	0
İF üzrə cəmi PVH	0
MF üzrə PVH	
Kapital qoyuluşu	0
Uzunmüddətli öhdəliklər	0
Dividend	-900
MF üzrə cəmi PVH	-900
PV-nin cəmi hərəkəti	800
PV-nin əvvəlcə qalığı	450
PV-nin son qalığı	1250

ƏF-nin birbaşa metodla hazırlanması:

PVHH-ƏF - birbaşa metod	
Satışdan əldə olunan pul vəsaitləri	3200
Əmək haqqı və təchizat xərci	-1000
Sair əməliyyat xərcləri	-500
Faiz kimi ödənilmiş pul vəsaitləri	0
Vergi kimi ödənilmiş pul vəsaitləri	0
ƏF üzrə cəmi PV-nin xalis axını	1700

Məsələ 16.3.**Kuprium MMC**

(Dolayı və birbaşa metodla PVHH-nin hazırlanması)

Kuprium MMC-nin 2015-2014-cü illər üzrə müqayisəli maliyyə hesabatı formaları aşağıdakı şəkildə verilmişdir.

Balans hesabat	2015	2014	Fərq
Aktivlər:			
Pul vəsaitləri	17000	11500	5500
Debitor borcu	17500	13000	4500
Ehtiyatlar (mallar)	16500	19000	("2500)
Əvvəlcədən ödənilmiş icarə	0	0	0
Əvvəlcədən ödənilmiş kommunal	0	0	0
Uzunmüddətli investisiya	13000	14000	(1000)
Torpaq, tikili və avadanlıqlar	19500	17000	2500
Yığılmış amortizasiya	-12000	-11500	500
Cəmi aktivlər	71500	63000	
Öhdəliklər:			
Kreditor borcu	12000	9000	3000
Hesablanmış digər öhdəliklər	4000	3000	1000
İstiqraz öhdəliyi	12000	15000	(3000)
			0
Kapital:			
Səhmdar kapitalı	19000	17000	2000
Bölüşdürülməmiş mənfəət	24500	19000	5500
Cəmi öhdəlik və kapital	71500	63000	
MZHH	2015	2014	Fərq
Satışdan gəlirlər	69000		
SMMD	47000		
Ümumi mənfəət	22000		
İnzibati və satış xərcləri	11500		
Vergiyə qədər mənfəət	10500	0	
Xalis mənfəət	8000		

2015-ci il üçün əlavə məlumatlar:

İl ərzində 2500 manatlıq dividend ödənilmişdir.

Tələb olunur: Verilmiş hesabat formaları və əlavə məlumatlar əsasında Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatı (PVHH) dolayı metodla tərtib etmək.

Məsələ 16.4.**Kobalt MMC**

(Dolaylı və birbaşa metodla PVHH-nin hazırlanması)

Kobalt MMC-nin 2015-2014-cü illər üzrə müqayisəli maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatı verilmişdir.

Balans hesabat	2015	2014	Fərq
Aktivlər:			
Pul vəsaitləri	63000	22000	41000
Debitor borcu	85000	76000	9000
Ehtiyatlar (mallar)	170000	189000	(19000)
Torpaq	75000	100000	(25000)
Avadanlıq	270000	200000	70000
Yığılmış amortizasiya	-66000	-32000	34000
Cəmi aktivlər	597000	555000	
Öhdəliklər:			
Kreditor borcu (qısamüddətli)	39000	47000	(8000)
istiqraz öhdəliyi (uzunmüddətli)	150000	200000	(50000)
Kapital:			0
Səhmdar kapitalı	209000	174000	35000
Bölüşdürülməmiş mənfəət	199000	134000	65000
Cəmi öhdəlik və kapital	597000	555000	

2015-ci il üçün əlavə məlumatlar:

Xalis mənfəət: 105000;

Nağd şəkildə ödənilmiş dividendlər: 40000;

Ümumi dəyəri 50000 olan istiqrazlar 50000 nağd pula dəyişdirilib. Yəni borc qaytarılıb;

Səhmlər 35000 nağd pula satılıb;

Dəyəri 25000 olan torpaq sahəsi bağışlanıb;

70000 manatlıq avadanlıq alınıb.

Tələb olunur: Verilmiş hesabat formaları və əlavə məlumatlar əsasında Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatı (PVHH) dolaylı metodla tərtib etmək.

Məsələ 16.5. Tellur MMC

Tellur MMC-nin 31 dekabr 2009-cu il tarixində başa çatmış il üzrə aşağıdakı maliyyə göstəriciləri verilmişdir:

	milyon ABŞ dolları
Əsas vəsaitlər alınmışdır	75.0
Dividendlər ödənilmişdir	1.2
Xalis mənfəət	17.0
Adi səhmlər buraxılaraq kapital cəlbi	33.0
Debitor borclarında artım	12.0
Kreditor borclarında azalma	3.0
Mal-material alışı	0.2
Yığılmış amortizasiya	3.5
Uzunmüddətli istiqraz buraxılışı	1.0
Uzunmüddətli aktivlərin satışından əldə edilən gəlir	6.0

Yuxarıda qeyd olunanlara əsaslanaraq, ilkin pul vəsaitlərinin qalığının 37.0 milyon ABŞ dolları olduğunu fərz etsək, 31 dekabr 2009-cu il tarixində yekun pul vəsaitlərinin qalığı nə qədər olar?

Həlli:

Əməliyyat fəaliyyəti	
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə Pul vəsaiti	

İnvestisiya fəaliyyəti	
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə Pulun yekunu	

Maliyyə fəaliyyəti	
Maliyyə fəaliyyəti üzrə Pulun yekunu	

Yekun Pul vəsaitlərinin ümumi axım

Qalıq da nəzərə alınmaqla yekun cavab:

CAVABLAR

Məsələ 1.2. Fosfor şirkəti

AKTİVLƏR	ÖHDƏLİK	KAPİTAL	GƏLİR	- XƏRC	- DIVİDEND
15 200	8 200	1 500	5 600	100	0

Məsələ 1.3. Arsen şirkəti

AKTİVLƏR	ÖHDƏLİK	KAPİTAL	GƏLİR	XƏRC	DIVİDEND
16 860	9 400	2 700	500	470	270

Məsələ 1.4. Stibium MMC

AKTİVLƏR	ÖHDƏLİK	KAPİTAL	GƏLİR	XƏRC	DIVİDEND
17 580	5 220	8 000	500	600	540

Məsələ 1.5. Bismut şirkəti

AKTİVLƏR	ÖHDƏLİK	KAPİTAL	GƏLİR	XƏRC	DIVİDEND
12 250	6 550	5 000	500	200	600

Məsələ 1.6. Sirkonium şirkəti

AKTİVLƏR	ÖHDƏLİK	KAPİTAL	GƏLİR	XƏRC	DIVİDEND
30 150	21 050	7 000	3 000	900	0

Məsələ 1.7. Niobium ASC

AKTİVLƏR	ÖHDƏLİK	Səhmdar KAPİTALI	Emissiya ^ 10 000	Böluşdürülməmiş gəliri 452.5^	Mənfəət (zərər)
784100 	186 200	235 000			

Məsələ 2.3. Radium MMC

Yekun son qalıq = 13 290

Məsələ 2.4. Kalsium MMC

Yekun son qalıq = 127 900

Məsələ 2.5. Maqnezium şirkəti

Yekun = 68 950

Məsələ 2.6. Stronsium MMC

Yekun = 56 400

Məsələ 2.7. Barium MMC

Yekun = 126 000

Məsələ 3.2. Tallium MMC

Aktivlər (passivlər) = 19 750;

Mənfəət (zərər) = 6 270

Məsələ 3.3. İndium MMC

Aktivlər (passivlər) = 7 550;

Mənfəət (zərər) = 260

Məsələ 3.4 Qallium MMC

Aktivlər (passivlər) = 8 300;

Mənfəət (zərər) = 2 370

Məsələ 3.5 Bor Şirkəti

Aktivlər (passivlər) = 100 580;

Mənfəət (zərər) = 1 560

Məsələ 3.6. Alüminium MMC

Aktivlər (passivlər) = 63 300;

Mənfəət (zərər) = -3 200

Məsələ 3.7. Qurğuşun Şirkəti

Aktivlər (passivlər) = -64-050;

^^goo

Mənfəət (zərər) = -4-406'

Məsələ 4.2. Xlor MMC

Yekun aktivlər (passivlər) = 54 458; Mənfəət (zərər) ^

23 568

Məsələ 4.3. Brom MMC

Yekun aktivlər (passivlər) = 15 210; Mənfəət (zərər) = 1 710

Məsələ 4.4. Yod MMC

Yekun aktivlər (passivlər) ■ 24 475; Mənfəət (zərər) = 12 145

Məsələ 4.5. Astat MMC

Yekun aktivlər (passivlər) 54 920; Mənfəət (zərər) = 11 770

Məsələ 5.4. Karvan MMC

31 dekabr 2017-ci il tarixli MZHH-də

Uzunmüddətli aktivlərin satışından zərər = 5TWAZN

i

<^000

Məsələ 5.5. Şəfa firması

1. Düz xətt metodu ilə illik amort. məbləği = $(17000-2000)/75$ **3000**
2. Azalan qalıq metodu ilə 1-ci il: 5 950; 2-ci il: 3 867,50
3. Funksional metodla 1-ci il: 4687,50; 2-ci il: 3750
4. İllərin rəqəm cəmi metodu ilə 1-ci il: 5 000, 2-ci il: 4000

Məsələ 5.6. Betta şirkəti

1. Düz xətt metodu ilə illik amort. məbləği = $(17000-2000)/75$ **3000**

2. Azalan qalıq metodu ilə:

İllər	İlkin dəyər	Amort. norması %	Yığılmış amort.	Qalıq dəyəri
1	17 000	35	5 950,00	11 050,00
2	17 000	35	3 867,50	7 182,50
3	17 000	35	2 513,88	4 668,63
4	17 000	35	1 634,02	3 034,61
5	17 000	35	1 062,11	1 972,49

3. Funksional metod ilə:

NA [^] -nin istehsal gücü	800 gün
Məhsul vahidinə (1 günlük) amortizasiya	15000/800 = 18,75
1-ci ilin Amortizasiya məbləği	250x18,75 = 4687,50
2-ci ilin Amortizasiya məbləği	200x18,75 = 3750
3-cü ilin Amortizasiya məbləği	150x18,75 = 2812,50
4-cü ilin Amortizasiya məbləği	120x18,75 = 2250
5-ci ilin Amortizasiya məbləği	80x18,75 = 1500

4. İllərin rəqəm cəmi metodu ilə: İllərin rəqəm cəmi = **15**

İllər	Amortizasiya məbləği
1	15000x5/15 = 5 000
2	15000x4/15 = 4 000
3	15000x3/15 = 3 000
4	15000x2/15 = 2 000
5	15000x1/15= 1 000
Cəmi	15 000

Məsələ 5.7, Çestor şirkəti

31 dekabr 2014-cü il tarixində bitən il üzrə amortizasiya xərci: 84 470

Məsələ 5.8. Evropium MMCXalis Balans Dəyəri (XBD) ilin əvvəlinə 6 890Xalis Balans Dəyəri (XBD) ilin sonuna 9 704

Məsələ 6.3. Qobustan şirkəti

Qalıq dəyəri = 12.5 min

Məsələ 6.4. Qlobal Soft

MZHH-da cəmi xərclər = 29 000

MVHH-da cəmi aktivlər = 22 500

Məsələ 6.5. Reyban şirkəti

MZHH-da cəmi xərclər = 154 min

MVHH-da cəmi aktivlər = 360 min

Məsələ 6.6. Samir MMC

Qudvil = 100 256 (289256 (350000/(1+0.1)Q-189000))

Müxabirələşmələr:

İllər	Hesablar	Dt	Kt
1-ci il	Aktivlər	260 000	
	Qudvil	100 256	
	Öhdəliklər		71 000
	Kreditor borcları		289 256
	Faiz xərci	30 372	
	Faiz üzrə kreditor borcu		30372
2-ci il	Faiz xərci	30 372	
	Faiz üzrə kreditor borcu		30 372
	Kreditor bordan (ümumi)	350 000	
	Pul vəsaitləri		350 000

Məsələ 6.7. Turan MMC

- Qudvil = 70 min (150 min - 80 min)
- Qudvil = -10 min (70 min - 80 min), Yəni alışdan qazanc = 10 min.
- Oktyabr 2015-ci il tarixinə Turan MMC-nin ehtimal olunan Balansı

Aktivlər	460 min	
Öhdəliklər		210 min
Kapital		250 min

Mart 2016-ci il tarixinə Turan MMC-nin ehtimal olunan Balansı

Aktivlər	470 min	
Öhdəliklər		210 min
Kapital		260 min
- (alışdan qazanc)		(10 min)
Yekun	470 min	470 min

Məsələ 6.8. Qoca MMC

- A) Qudvil = 3 min (15 min - 12 min (40 min*30%))
 B) Satılmadan sonra Qoca MMC-nin Balansı

Aktivlər	200 min	
- (investisiya)	(15 min)	
Öhdəliklər		75 min
Kapital		125 min
Yekun	200 min	200 min

- C) NEP = 28 min

Məsələ 7.3. Supermarket

Xalis mənfəət = 12 500

Məsələ 7.4. Minimarket

Ümumi mənfəət = 39 000

Məsələ 7.5. Rodium şirkəti

Xalis mənfəət = 75; Aktivlər= 1800; Kapital= 1000; Öhdəliklər = 800 **Məsələ**

7.6. Texnesium şirkəti**Məsələ 8.2. Kayzer şirkəti**

Qalıq ehtiyatların dəyəri = 189,2

Məsələ 8.3. Şah MMC

Qalıq dəyəri = 2 601 manat

Məsələ 8.4. Total şirkəti

- a) 1 avqust tarixinə ehtiyatların dəyəri = 102.90
 b) 31 avqust tarixinə son ehtiyatların dəyəri = 411.60

Məsələ 8.5. Qalay MMC

- a) FİFO= 1090
 b) LİFO = 660
 c) AVCO = 895

Məsələ 9.2. Osmium MMC

Balansdan çıxarış:

- Avadanlıq 50 000
- Debitor borcu..... 0
- Kreditor borcu 30 000

Məsələ 9.3. Palladium MMC

Ümüdsiz borelar üzrə xərc (MZHH) = 54 250

Məsələ 9.4. Ksenon MMC

Debitor borcu (MVHH) = 482 600

Ümüdsiz borelar üzrə xərc (MZHH) ^ 29 000

Məsələ 9.5. Radon MMC

Yekun aktivlər (passivlər) = 61 341;

Mənfəət (zərər) = 16 191

Məsələ 9.6. Kripton MMC

Yekun aktivlər (passivlər) = 244 029,20;

Mənfəət (zərər) = 9 709,20

Məsələ 9.7. Neon MMC

Yekun debitor borcu = 26 580;

Yekun şübhəli borelar üzrə ehtiyat=457,50

Məsələ 9.8. Arqon MMC

Yekun debitor boreu = 214 850;

Yekun şübhəli borelar üzrə ehtiyat = 9 096

Məsələ 10.3. Selen MMC

Dt Manat (223-1)..... 1170

Kt Valyuta \$ (223-2)..... 1 130

Kt Məzənnə gəliri (631-8) 40

Məsələ 10.4. Karbon şirkəti

31.12.2013- eü il tarixinə MZHH-dən çıxarış:

- Xidmətdən gəlir 3920

- Məzənnə üzrə zərər (120)

31.12.X3-eü il tarixinə Balansdan çıxarış:

- Debitor borcu 950

- Valyuta avro

2850 (3000 €)

Məsələ 10.5. Skandium şirkəti

05.05.2013- cü il tarixinə MZHH-dən çıxarış:

- Məzənnə üzrə zərər 2300

- 05.05.2013- cü il tarixinə Balansdan çıxarış:
 - Kreditor borcu 0
 -Avadanlıq 114000

Məsələ 10.6. Germanium MMC

- 31.13.2013- cü il tarixinə MZHH-dən çıxarış:
 - Məzənnə üzrə gəlir.....600
 31.13.2013- cü il tarixinə Balansdan çıxarış:
 - Debitor borcu 555
 - Valyuta (€) 6105

Məsələ 10.7. Gümüş MMC

- 30.04.2013- cü il tarixinə MZHH-dən çıxarış:
 - Məzənnə üzrə zərər420
 30.04.2013- cü il tarixinə Balansdan çıxarış:
 - Mallar 19250
 - Kreditor borcu (\$) 9600

Məsələ 10.8. Molibden MMC

- 31.12.2015- ci il tarixinə MZHH-dən çıxarış:
 - Məzənnə üzrə gəlir.....21975
 31.12.2015- ci il tarixinə Balansdan çıxarış:
 - Ehtiyatlar..... 562500
 - Kreditor borcu (€)172413

Məsələ 10.9. Neodium MMC

- Mar 2015-ci il tarixinə Balansdan çıxarış:
 - Ehtiyatlar (mallar) 10700
 Mart 2015-ci il tarixinə MZHH-dən çıxarış:
 - Məzənnə üzrə gəlir2900

Məsələ 10.10. Nobelium şirkəti

- Avans ödənişi zamanı mühasibat yazılışı:
 Dt Mallar (205) 84500
 Kt Valyuta £ (223-3) 84 500 (65000*1.30)

Saxlama xərcinin ödənişi zamanı mühasibat yazılışı:

Dt Mallar (205)40 095

Kt Valyuta £ (223-3) 40 095 (24300*1.65)

Məsələ 10.11 Rutenium şirkəti

30.11.2015- ci il tarixinə Balansdan çıxarış:

Kassa \$..... 3457,08

Kassa AZN.....279,80

Təhtəşəxs \$0

Təhtəşəxs AZN0

Alınmış borc6285,60 (6000\$* 1.0476)

30.11.2015- ci il tarixinə MZHH-dən çıxarış:

Valyuta məzən, üzrə zərər3,72

Məsələ 11.2. Rəngsaz şirkəti

31.12.2015- ci il tarixinə MZHH-dən çıxarış:

- Məhkəmə (təzminat) xərci
7500

31.12.2015- ci il tarixinə Balansdan çıxarış:

- Qiymətləndirilmiş öhdəlik
7500

Məsələ 11.3. Günəş Telekom

31 dekabr 2016-ci il tarixinə Günəş telekomun yekun sınaq balansı

Kassa	4050	
Ehiyatlar	300	
Qiymətləndirilmiş (zəmanət) öhdəliyi		250
Nizamnamə kapitalı		20
Bölüşdürülməmiş mənfəət		2980
Satışdan gəlir		3500
SMMD		(1500)
Zəmanət xərci		(900)
Yekun	4350	4350

Məsələ 11.4. Xrom MMC

31.12.2015- ci il tarixinə mühasibat yazılışı:

Dt Məhkəmə (cərimə) xərci 150 000

Kt Qiymətləndirilmiş (hüquqi) öhdəlik üzrə ehtiyat 150 000

31.12.2016- cı il tarixinə mühasibat yazılışı:

Dt Məhkəmə (cərimə) xərci 50 000

Kt Qiymətləndirilmiş (hüquqi) öhdəlik üzrə ehtiyat 50 000

31.12.2017- cı il tarixinə mühasibat yazılışı:

Dt Qiymətləndirilmiş (hüquqi) öhdəlik üzrə ehtiyat 185 000

Kt Pul vəsaitləri 185 000

Dt Qiymətləndirilmiş (hüquqi) öhdəlik üzrə ehtiyat 15 000

Kt Sair əməliyyat gəliri (məhkəmə xərci) 15 000

31.12.2017- cı il tarixinə Balansdan çıxarış:

- Qiymətləndirilmiş öhdəlik 185000

31.12.2017- cı il tarixinə MZHH-dən çıxarış:

- Sair əməliyyat gəliri (məhkəmə xərcində azalma)..... 15000

Məsələ 11.5. Ferrium Sığorta

Əmlakın sığortalanması zamanı verilməli mühasibat yazılışları:

Dt Pul vəsaitləri 1500

Kt Gələcək dövrün gəlirləri (qazanılmamış gəlir) 1500

Dt Sığortalama (sair əməliyyat) xərci 60 000

Kt Qiymətl-miş (sığorta üzrə) öhdəlik 60 000

Sığorta hadisəsinin baş verməsi zamanı verilməli mühasibat yazılışları:

Dt Gələcək dövrün gəlirləri 1500

Kt Sığorta fəaliyyəti üzrə gəlir 1500

Dt Qiymətl-miş (sığorta) öhdəlik 60 000

Kt Pul vəsaitləri 60 000

MZHH-dən çıxarış:

- Sığorta fəaliyyəti üzrə gəlir..... 1500

- Sığortalama (sair

əməliyyat) xərci 60 000

Zərər (58 500)

Məsələ 12.2. Oksigen şirkəti

Yekun aktivlər (passivlər) = 29 297,50;

Mənfəət (zərər) = -302,50

Məsələ 13.3. Merkuri

Rüb üzrə cəmi vergi öhdəlikləri = 1 442

Məsələ 13.4. Serium MMC

Cəmi sadələşdirilmiş vergi öhdəliyi 480

Məsələ 13.5. Muğan MMC**İlin sonuna nəqliyyat vasitəsinin qalıq dəyəri =3****065 İlin sonuna binanın qalıq dəyəri =33 420****Məsələ 13.6. İmir MMC**

Əsas vəsaitlər üzrə cədvəl

Əsas vəsaitlər	İlkin dəyər	Yığılmış amortizasiya	Qalıq dəyəri
Qurğu	43600	17800	25800
Kompüter	762,71	0	762,71
Nəqliyyat vasitəsi	16000	7000	9000
Cəmi:	60362,71	24800	35562,71

Məsələ 13.7. Lantan MMC**BALANS**

Aktivlər:	38079,55
Öhdəliklər:	4427,27
Kapital:	33652,28

MZHH

Satış	38900
SMMD	-11237,28
Ümumi mənfəət Digər gəlir və xərclər	27662.72
Satış (kommersiya xərci)	-64
İnzibati xərclər Əməliyyat	-100
mənfəəti Maliyyə xərcləri	-3846
İnvestisiya gəlirləri Vergiyə qədər olan mənfəət	23652.72
Mənfəət vergisi	-90
Xalis mənfəət	1500
	25062.72
	5012,54
	20050,18

Məsələ 14.2. Natrium MMC

	Dt	Kt
Əmək haqqı xərci	1 385	
14% vergi öhdəliyi		117,88
3% DSMF öhdəliyi		41,55
Əmək haqqı öhdəliyi		1 225,57
<i>Əmək haqqı və tutulmalar heşə 'lām'</i>		
Əmək haqqı xərci	304,7	
22% DSMF öhdəliyi		304,7
<i>22% mə' 'üri dövlət sosial sığorta haqqı heşə 'lanı'</i>		

Məsələ 14.3. Kalium MMC

	Dt	Kt
Əmək haqqı xərci	4 670	
14% vergi öhdəliyi		579,48
3% DSMF öhdəliyi		140,10
Əmək haqqı öhdəliyi		3 950,42
<i>Əmək haqqı və tutulmalar heşə 'lām'</i>		
Əmək haqqı xərci	1 027,4	
22% DSMF öhdəliyi		1 027,4
<i>22% mə' 'üri dövlət sosial sığorta haqqı heşə 'lanı'</i>		

Məsələ 14.4. Rubidium MMC

	Dt	Kt
Əmək haqqı xərci	8 830	
14% vergi öhdəliyi		1 297,24
3% DSMF öhdəliyi		264,9
Əmək haqqı öhdəliyi		7 267,86
<i>Əmək haqqı və tutulmalar heşə 'lanır'</i>		
Əmək haqqı xərci	1 942,6	
22% DSMF öhdəliyi		1 942,6
<i>22% mə' 'üri dövlət sosial sığorta haqqı heşə 'lām'</i>		

Məsələ 14.5. Seziyum MMC

	DT	KT
Əmək haqqı xərci	12 867	
14% vergi öhdəliyi		1 301,10
3% DSMF öhdəliyi		350,01
Əmək haqqı öhdəliyi		11 215,89

<i>Əmək haqqı və tütülmələr heşə ' lanır</i>		
Əmək haqqı xərci	2 566,74	
22% DSMF öhdəliyi		2 566,74
<i>22% mə ' ' uri dövlət şoşial sığorta haqqı heşə ' ləni '</i>		

Məsələ 14.6. Fransium MMC

	DT	KT
Əmək haqqı xərci	24 112	
14% vergi öhdəliyi		2 607,60
3% DSMF öhdəliyi		723,36
Əmək haqqı öhdəliyi		20 781,04
<i>Əmək haqqı və tutulmalar heşə ' lanır</i>		
Əmək haqqı öhdəliyi	200	
Aliment öhdəliyi		200
<i>Əmək haqqından aliment tütülü '</i>		
Əmək haqqı xərci	5 304,64	
22% DSMF öhdəliyi		5 304,64
<i>22% mə ' ' üri dövlət sosial sığorta haqqı heşə ' ləni '</i>		

Məsələ 15.2. Erbium şirkəti

Yekun ehtiyatların dəyəri = 450

Məsələ 15.3. Aktinium şirkəti

Yekun ehtiyatların dəyəri = 9 620

Məsələ 15.4. Vanadium şirkəti

Yekun ehtiyatların dəyəri = 13 400;

Mənfəət (zərər) = 14 500

Məsələ 15.5. Volfram şirkəti

Yekun aktivlər (passivlər) = 138 305;

Mənfəət (zərər) = 18 755

Məsələ 15.6. Platin şirkəti

Yekun aktivlər (passivlər) = 124 080;

Mənfəət (zərər) = 41 880

Məsələ 16.3. Kuprium MMC**Əməliyyat fəaliyyəti (ƏF)**

Xalis mənfəət	8000
Yığılmış amaortizasiya.....	500
Debitor borcunda artma.....	-4500
Kreditor borcunda artma	3000
Hesablanmış öhdəliklər	1000
Ehtiyatlarda azalma.....	2500
ƏF üzrə pul vəsaitlərinin yekunu.....	10500

İnvestisiya fəaliyyəti (İF)

Əsas vəsaitlərin alışı.....	-2500
Uzun müddətli investisiyanın qaytarılması....	1000
İF üzrə pul vəsaitlərinin yekunu	-1500

Maliyyə fəaliyyəti (MF)

İstiqraz öhdəliyinin qaytarılması	-3000
Səhm buraxılışı	2000
Dividend götürmə	-2500
MF üzrə pul vəsaitlərinin yekunu.....	-3500

Pul vəsaitlərinin ümumi yekun axını 5500

Pul vəsaitlərinin hesabat dövrünün əvvəlinə qalığı..... 11500

Pul vəsaitlərinin hesabat dövrünün sonuna qalığı..... 17000

Məsələ 16.4. Kobalt MMC**Əməliyyat fəaliyyəti (ƏF)**

Xalis mənfəət	105000
Yığılmış amaortizasiya.....	34000
Debitor borcunda artma.....	-9000
Kreditor borcunda artma	-8000
Ehtiyatlarda azalma.....	19000
ƏF üzrə pul vəsaitlərinin yekunu.....	141000

İnvestisiya fəaliyyəti (İF)

Əsas vəsaitlərin azalması	-70000
Uzun müddətli aktivlərin satışından əldə edilən gəlir	25000
İF üzrə pul vəsaitlərinin yekunu	-45000

Maliyyə fəaliyyəti (MF)	
İstiqrazın geri qaytarılması	-50000
Səhm buraxılışı	35000
Dividend götürmə	-40000
MF üzrə pul vəsaitlərinin yekunu	-55000
<i>Pul vəsaitlərinin ümumi yekun axım</i>	<i>41000</i>
<i>Pul vəsaitlərinin hesabat dövrünün əvvəlinə qalığı</i>	<i>22000</i>
<i>Pul vəsaitlərinin hesabat dövrünün sonuna qalığı</i>	<i>63000</i>

Məsələ 16.5. Tellur MMC

Əməliyyat fəaliyyəti (ƏF)	ABŞ dolları
Xalis mənfəət	17
Yığılmış amaortizasiya	3,5
Debitor borcunda artma	-12
Kreditor borcunda azalma	-3
Mal-material alışı	-0,2
ƏF üzrə pul vəsaitlərinin yekunu	5,3
Investisiya fəaliyyəti (İF)	
Əsas vəsait alışı	-75
Uzun müddətli aktivlərin satışından əldə edilən qazanc	6
İF üzrə pul vəsaitlərinin yekunu	-69
Maliyyə fəaliyyəti (MF)	
Uzunmüddətli istiqraz buraxılışı	1
Səhm buraxılışı	33
Dividend götürmə	-1,2
MF üzrə pul vəsaitlərinin yekunu	32,8
<i>Pul vəsaitlərinin ümumi yekun axını</i>	<i>-30,9</i>
<i>Pul vəsaitlərinin hesabat dövrünün əvvəlinə qalığı</i>	<i>37</i>
<i>Pul vəsaitlərinin hesabat dövrünün sonuna qalığı</i>	<i>6,1</i>

İstifadə olunmuş ədəbiyyat siyahısı

Azərbaycan dilində

1. A.Cəfərov / Mühasibat uçotu. Monitor Konsaltinq Servis MMC-nin kitabxanasından. Bakı: 2012. - 504 səh.
2. A.Kərimov /Mühasibat uçotu, vergilər (iş adamının stolüstü kitabı), Bakı: «CBS» nəşriyyatı - 2014, 512 səh.
3. Azərbaycan Respublikasının «Mühasibat uçotu haqqında» Qanunu. Bakı, 2004
4. Azərbaycan Respublikasının «Vergilər Məcəlləsi». Bakı, 2000.
5. Devid Aleksander, Anne Britton, Ann Yorissen / Maliyyə hesabatmm beynəlxalq standartlan: Nəzəriyyədən praktikaya / Rus dilindən tərcümə, (tərcümənin elmi redaktom V.M.Quliyev), Bakı: «İqtisad Universiteti» nəşriyyatı, 2010, 762 s.
6. Hennie Van Greuning / Beynəlxalq maliyyə hesabatları standartları. Praktiki vəsait. Yeni təkmilləşdirilmiş nəşr. (N.M.Hüseynovun redaktorluğu altında ingilis dilindən tərcümə). Bakı: 2006, 296 s.
7. Kommersiya təşkilatları üçün Milli mühasibat uçotu standartlarının konseptual əsaslan. Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin nəşri. Bakı: 2010, 284 səh.
8. M.Babayev / Qeyri-Hökumət Təşkilatlarında Maliyyə İdarəetməsinin Təşkili. Bakı: 2005.
9. Q.Rzayev / Mühasibat uçotunun beynəlxalq standartları və maliyyə hesabatı (dərs vəsaiti). Bakı: «Adiloğlu» nəşriyyatı, 2004. - 176 səh.
10. Q.Ə.Abbasov / Mühasibat uçotunun nəzəriyyəsi (dərslük). Bakı: «İqtisad Universiteti» nəşriyyatı, 2009. - 382 s.
11. Q.Ə.Abbasov / Sıfırdan başlayan mühasibat (maliyyə) uçotu. Bakı: «Təknur» nəşriyyatı - 2013. - 552 s.
12. R.Fətullayev / Beynəlxalq mühasibatlığa giriş (IFRS əsasında). Bakı: «Nurlar» Nəşriyyat Poliqrafiya Mərkəzi, 2015. - 344 səh.
13. R.B.Ataqişiyev / Korporativ idarəetməyə giriş (broşur). Bakı: «Nurlar» Nəşriyyat Poliqrafiya Mərkəzi, 2010. - 24 səh.
14. R.Ataqişiyev, S.Məmmədova, R.Fətullayev / Bələdiyyələrdə subvensiya layihələrinin hazırlanması üzrə bələdçi (metodik vəsait). Bakı: «Meqapoliqraf» MMC, 2015. - 156 səh.
15. R.Fətullayev, F.Abbaslı / Maliyyə uçotu və vergilər, I nəşr. Bakı, «Nexia EA MMC», 2013.-358 səh.
16. R.Fətullayev, Z.Fərəcov / Bələdiyyələrdə maliyyə hesabatlanm tərtibinə dair məsələlər toplusu (Milli mühasibat uçotu standartlan əsasında). Bakı: «Meqaprint» mətbəəsi, 2014.-180 səh.
17. S.Səbzəliyev / Beynəlxalq və milli uçot təminatlarının izahlı lüğəti. Bakı: «Elm və təhsib», 2010.-256 s.
18. S.M.Səbzəliyev /Maliyyə hesabatı: formalaşması və təkmilləşməsi problemləri. Bakı: 2003.
19. V.Quliyev, R.Fətullayev, A.Kərimov / Beynəlxalq uçot və hesabatə giriş (GAAP və IFRS əsasında), II nəşr. Bakı: «Nurlar» Nəşriyyat Poliqrafiya Mərkəzi, 2012, 280 s.

Rus dilində

20. О.В.Соловьева / МСФО и ГААП: Учет и отчетность. М.: ИД ФБК-ПРЕСС, 2003, 328 с.
21. О.В.Соловьева / Зарубежные стандарты учета и отчетности. Учебное пособие. М.: «Аналитика – Пресс», 1998, 288 с.
22. В.В., Патров, М.Л.Пятов, Н.А.Заломина / Бухгалтерский учет валютных операций. М.: Финансы и статистика, 2000, 136 с.
23. Международные стандарты финансовой отчетности 1999: издание на русском языке. М.: Аскери-АССА, 1999, 1135 с.
24. Международные стандарты финансовой отчетности 2009: издание на русском языке. М.: Аскери-АССА, 2009, 1047 с.

İngilis dilində

25. Diploma in International Financial Reporting, for exams study text. ACCA, BPP Learning Media, 2014.
26. Financial Accounting (FA) for exams interactive text, ACCA, Paper F3, Kaplan publishing, 2015.
27. Financial Accounting (FA), Practice and Revision Kit for exams, ACCA, Paper F3, Kaplan publishing, 2015.
28. Management Accounting (MA), for exams interactive text, ACCA, Paper F2, Kaplan publishing, 2015.
29. Management Accounting (MA), Practice and Revision Kit for exams, ACCA, Paper F3, Kaplan publishing, 2015.
30. Financial Reporting, Practice and Revision Kit for exams, ACCA, Paper F7, BPP Learning Media, 2015.
31. K.D.Larson, P.B.Miller. Fundamental Accounting Principles. 15-th Edition. Boston: New York. McGRAW-Hill, 1999.

Türk dilində

32. Nihat Küçüksavaş / Genel Mühasebe. 5-ci baskı, İstanbul 1995.
33. Orhan Sevilengül / Genel Mühasebe, 12-ci baskı, Qazi kitabevi, Ankara, 2005, 822 s.

Elektron Ədəbiyyat

34. Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin rəsmi veb saytında dərc edilmiş materiallar - www.maliyye.gov.az .
35. Maliyyə Hesabatının Beynəlxalq Standartları Komitəsinin (International Accounting Standards Committee Foundation) rəsmi veb saytında dərc edilmiş materiallar - www.iasb.org.
36. Utah Dövlət Universitetində mühasibatlıq məktəbinin rəhbəri (School of Accountancy at Utah State University) Lari Varterin (Larry Walther, Ph.D., CPA, CMA) veb səhifəsi - www.principlesofaccounting.com.

**A-dan Z-yə
Mühasibatlıq**

- **Beynəlxalq Mühasibat Uçotunun Əsasları**
- **Maliyyə uçotu**
- **İdarəetmə uçotu**
- **Rəsmi mühasibatlıq**
- **Vergi uçotu**
- **ACCA və CIMA imtahanlarına hazırlıq**
- **IC (7.7 və 8.2)**
- **"LOGO" mühasibatlıq proqramı**

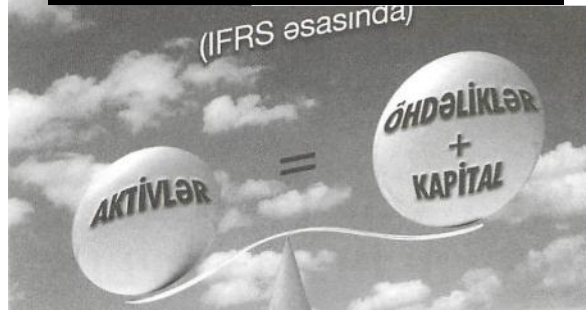
ünvan: Bakı şəhəri, Murtuza Muxtarov 194

Tel.: 012 480 28 45

Mobil: 070 511 77 31

www.iatm.az

Badil Fatullayev

SİZƏ təqdim edilən bu kitab vasitəsi ilə beynəlxalq mühasibat sahəsində zəruri bilikləri öyrənməklə yanaşı, yeni uçot sistemi ilə köhnə uçot arasındakı fərqləri asan şəkildə dərk etmək və praktikada tətbiq etmək imkanları əldə etmək olar. Kitabda müasir dövrdə tətbiq olunan beynəlxalq mühasibat uçotu və hesabatının prinsipləri, müxtəlif təsərrüfat əməliyyatlarının hesablar üzrə qeydiyyatı və maliyyə hesabatı formalarında əks etdirilməsi qaydaları, o cümlədən yeni sistemə keçidlə əlaqədar uçotun aktual mövzularından olan təxirə salınmış vergi aktivi və öhdəlikləri, gəlir və xərclərin diskontlaşdırılması, maliyyə hesabatının təhlili və digər məsələlərə toxunulub.

Kitab barədə əlavə məlumat üçün İATM-ın ofisinə müraciət edə bilərsiniz: www.iatm.az
(012) 480 28 45; (055) 203 07 85; (070) 51177 31; (050) 605 37 01

Radil Fətullayev, İbad İbadov, Fərid Abbaslı

MÜHASİBATLIGADAI R MƏSƏLƏLƏR TOPLUSU

Texniki redaktor: Einur ƏHMƏDOV
Bədii redaktor: Fəxri VƏLİYEV

Yığılmağa verilmişdir: 29.11.2015.
Çapa imzalanmışdır: 15.12.2015.
Nəşrin ölçüsü: 70x100 1/16.
Fiziki çap vərəqi: 12.
Sifariş: 180/15. Sayı: 1000 ədəd.
Müqavilə qiyməti ilə.

NURLAR

. NƏSRİYYAT > OÜQRAFİYA MƏRKƏZİ .

Bakı, Azl 122, Zərdabi pr.78 / Tel: 4977021
Faks: 4971295 / E-poçtu: office@nurprint.com

DÜZƏLİSLƏR

Hörmətli oxucular, kitabın içərisindəki əməliyyat jurnalları olduğu cədvəllərin izah hissəsində kursiv gedən sözlər səhv oxunduğu üçün düzəliş olunmuş əməliyyat jurnallarını kitaba əlavə edirik.

Məsələ 2.1-in həlli (Səh. 21)

Renium müəssisəsinin yanvar ayı üzrə Əməliyyat jurnalı			
Əməl. JV»-si (tarixi)	Hesablar və əməliyyatın məzmunu	Dt	Kt
Yanvar (1)	Pul vəsaiti Nizamnamə kapitalı	800	800
	<i>Yanvar ayında təsisçilər kapital qoyuluşu ediblər</i>		
Yanvar (2)	İcarə xərci Pul vəsaiti	100	100
	<i>1 aylıq icarə haqqı ödənilir</i>		
Yanvar (3)	Avadanlıq Kreditor borcu	450	450
	<i>Nisyə 1 ədəd kompüter alınır</i>		
Yanvar (4)	Ofis ləvazimatı Pul vəsaiti	80	80
	<i>Nağd ödənilməklə dəftərxana ləvazimatı alınıb</i>		
Yanvar (5)	Pul vəsaiti Xidmətdən gəlir	250	250
	<i>Göstərilmiş xidmətdən 250 man. x/haqqı alınıb</i>		
Yanvar (6)	Dividend Pul vəsaiti	100	100
	<i>Sahibkar 100 manat dividend çıxarışı edir</i>		

Məsələ 2.2-nin həlli (Səh. 24)

1. Beriliium şirkətinin 2014-cü ilin IV rübü üzrə Əməliyyatların qeydiyyatı jurnalı			
Əməl. K»-si (tarixi)	Hesablar və əməliyyatın məzmunu	Dt	Kt
1.1	Avadanlıq Bank hesabı Qısamüddətli kreditor borcu	1 800	1 080 720
	<i>Bir hissəsi ödənilməklə kreditə avadanlıq alınıb.</i>		
2.1	Kommunal xərc Kommunal öhdəlik	150	150
	<i>Kommunal xərc hesablanıb.</i>		
3.1	Kassa Qısamüddətli debitor borcu Xidmətdən gəlir	2 000 500	3 500
	<i>Xidmət göstərilib və bir hissəsi alınıb.</i>		

4.1	İcarə xərci	750	750
	İcarə öhdəliyi <i>İcarə xərci hesablanıb.</i>		
4.2	İcarə öhdəliyi	500	500
	Kassa <i>İcarə üzrə borcun 500 AZN-i ödənilib.</i>		
5.1	Bank hesabı	3 200	2 000 1 200
	Səhmdar kapitalı Emissiya gəliri <i>Səhm emissiya olunub.</i>		
6.1	Əmək haqqı öhdəliyi Kassa	900	900
	<i>əmək haqqı kassadan ödənilib .</i>		
7.1	Kommunal öhdəlik	100	100
	Bank hesabı <i>Kommunal borc bank hesabından ödənilib.</i>		
8.1	Dividend	450	450
	Kassa <i>Sahibkarlar kassadan dividend götürüb.</i>		

Məsələ 3.1-in həlli (səh 35)

1. Silisium şirkətinin 2014-cü ilin 2-ci yarısı üzrə Əməliyyatların qeydiyyatı jurnalı			
Əməl. JV^{“-}si (tarixi)	Hesablar və əməliyyatın məzmunu	Dt	Kt
1.1	Debitor borcu	14000	14000
	Xidmətdən gəlir <i>14000 AZN dəyərində xidmət göstərilib.</i>		
1.2	Pul vəsaiti	12000	12000
	Debitor borc <i>Göstərilmiş xidmətə görə 12000 AZN alınmışdır.</i>		
2.1	İcarə xərci	600	600
	İcarə öhdəliyi <i>İcarə xərci hesablanıb: 600 AZN</i>		
2.2	İcarə öhdəliyi	200	200
	Pul vəsaiti <i>İcarə xərcinə görə 200 AZN ödənilib.</i>		
3.1	Proqram təminatı	700	700
	Kreditor borcu <i>700 AZN dəyərində Proqram təminatı alınıb.</i>		
3.2	Kreditor borcu	490	490
	Pul vəsaiti <i>Proqram təminatına görə borcun 70%-i ödənilmişdir.</i>		
4.1	Əmək haqqı xərci	1750	1750
	Əmək haqqı öhdəliyi <i>İşçilərə əmək haqqı hesablanmışdır.</i>		
4.2	Əmək haqqı öhdəliyi	1750	1750
	Pul vəsaiti <i>Hesablanmış əmək haqqı ödənilib.</i>		

5.1	Avadanlıq	5000	5000
	Kreditor borcu <i>5000 AZN dəyərinə avadanlıq alınmışdır.</i>		
5.2	Kreditor borcu	3000	3000
	Pul vəsaiti <i>3000 AZN ödəniş olmuşdur.</i>		
6.1	Kommunal xərc	300	300
	Sair kreditor borclar <i>300 AZN kommunal xərc hesablanmışdır.</i>		
6.2	Kreditor borcu Pul vəsaiti	150	150
	<i>150 AZN ödəniş olmuşdur.</i>		
7.1	Dividend	1000	1000
	Təsisçi öhdəliyi <i>Dividend elan edilmişdir.</i>		
7.2	Təsisçi öhdəliyi	1000	1000
	Pul vəsaiti <i>Elan edilmiş dividend ödənilmişdir.</i>		

2. Silisium şirkətinin 2014-cü ilin sonuna köməkçi hesablarının bağlanması üzrə Əməliyyat jurnalına qeydlər			
ƏməL JV's-sl (tariri)	Hesablar yə əməliyyatın məzmunu	Dt	Kt
B1	Xidmətdən gəlir	20250	20250
	Ümumi mənfəət <i>Gəlir mənfəətə aid edilir.</i>		
B2	Ümumi mənfəət	600	600
	icarə xərci <i>İcarə xərci mənfəətə silinir.</i>		
B3	Mənfəət	4250	4250
	Əmək haqqı xərci <i>Əmək haqqı xərci mənfəətə silinir.</i>		
B4	Ümumi mənfəət	550	550
	Kommunal xərci <i>Kommunal xərc mənfəətə silinir.</i>		
B5	Ümumi mənfəət	150	150
	Dəftərxana xərci <i>Dəftərxana xərci mənfəətə silinir.</i>		
B6	Ümumi mənfəət	14700	14700
	Bölüşdürülməmiş (xalis) mənfəət <i>Ümumi mənfəət bölüşdürülməmiş mənfəətə aid edilir.</i>		
B7	Bölüşdürülməmiş mənfəət	1000	1000
	Dividend <i>Dividend bölüşdürülməmiş mənfəətə silinir.</i>		

Məsələ 4,1-in həlli (səh. 51)

1. Flüor şirkətinin 31 dekabr 2014-cü il üzrə Əməliyyatların qeydiyyatı jurnalı			
Əməl. JV»-si (tarixi)	Hesablar və əməliyyatın məzmunu	Dt	Kt
1.1	Kassa Qısamüddətli gələcək dövrün gəliri <i>Göstəriləcək xidmətin dəyəri əvvəlcədən alınıb.</i>	3 000	3 000
2.1	Dəftərxana ləvazimatı Kassa <i>Nəqlə olaraq ofis ləvazimatı alınıb.</i>	250	250
3.1	Kommunal xərc Kommunal öhdəlik <i>Kommunal xərc uçota alınıb.</i>	640	640
3.2	Kommunal öhdəlik Bank hesabı <i>Kommunal borcun 800 AZN-i bank hesabından ödənilib.</i>	800	800
4.1	Qısamüddətli verilmiş avans Bank hesabı <i>Nəqliyyat vasitəsinin alınması üçün avans ödənilib.</i>	5 500	5 500
5.1	Qısamüddətli gələcək dövrün xərcləri Kassa <i>5 aylıq icarə haqqı əvvəlcədən ödənilib.</i>	1 500	1 500
6.1	Əmək haqqı xərci Əmək haqqı öhdəliyi <i>İşçilərə əmək haqqı hesablanıb.</i>	1 100	1 100
7.1	Dividend Kassa <i>Təsisçilər kassadan dividend fəöünüb.</i>	1 150	1 150
Düzəliş qeydləri			
d1	Qısamüddətli gələcək dövrün gəliri Xidmətdən gəlir <i>Dəyəri əvvəlcədən alınmış xidmət haqqı üzrə xidmətin bir hissəsi təhvil verilib.</i>	1 700	1 700
d2	Dəftərxana xərci Dəftərxana ləvazimatı <i>Dəftərxana ləvazimatının bir hissəsi istifadə olunub.</i>	185	185
d3	Icarə xərci Qısamüddətli gələcək dövrün xərci <i>Dəyəri əvvəlcədən alınmış mallar satılıb.</i>	600	600
d4	Amortizasiya xərci Yığılmış amortizasiya (avadanlıq) <i>Avadanlıqlara amortizasiya hesablanıb.</i>	1 278	1 278
d4.1	Amortizasiya xərci Yığılmış amortizasiya (bina) <i>Binaya amortizasiya hesablanıb.</i>	4 800	4 800
d5	Əmək haqqı öhdəliyi Bank hesabı <i>Əmək haqqının 4 000 AZN-i ödənilib.</i>	4 000	4 000

d6	Yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyat Yenidən qiymətləndirmə üzrə gəlir	200	200
	<i>Yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyatın 200 AZN hissəsi yenidən qiymət-mə üzrə əəlir kimi üçöta alınıb.</i>		

2. Flöör şirkətinin 2014-cü ilin sonuna köməkçi hesabların

Ömäl (tarixi)	Hesablar və əməliyyatın məzmunu	Dt	Kt
B1	Xidmətdən gəlir Yenidən qiymətləndirmə üzrə gəlir Ümumi mənfəət	27 680 200	27 880
	<i>Gəlirlər mənfəətə aid edilir.</i>		
B2	Ümumi mənfəət	14 993	
	Əmək haqqı xərci		6 800
	Kommunal xərclər		1 180
	İcarə xərci		600
	Amortizasiya xərci		6 078
	Dəftərxana xərci		335
	<i>Xərclər mənfəətə silinir.</i>		
B3	Ümumi mənfəət Bölüşdürülməmiş (xalis) mənfəət	12 887	
	<i>Ümumi mənfəət bölüşdürülməmiş mənfəətə aid edilir.</i>		
B4	Bölüşdürülməmiş mənfəət Dividend	11 150	11 150
	<i>Dividend bölüşdürülməmiş mənfəətə silinir.</i>		

Məsələ 5.1-in həlli. Adana 1) Əməliyyat jurnalı (səh. 63)

Tarix	Əməliyyatın məzmunu, hesablar	Dt	Kt
01.01.18	Nəqliyyat vasitələri Pul vəsaiti	30 000	30 000
	<i>Nəqliyyat vasitəsi alınır.</i>		
31.12.19	Amortizasiya xərci Yığılmış amortizasiya	9 000	9 000
	<i>Nəqliyyat vasitəsinə illik amortizasiya hesablanır.</i>		
31.12.19	Amortizasiya xərci Yığılmış amortizasiya	6 300	6 300
	<i>Nəqliyyat vasitəsinə illik amortizasiya hesablanır.</i>		
31.12.19	Yığılmış amortizasiya Nəqliyyat vasitələri	15 300	15 300
	Pul vəsaiti	22 000	
	Nəqliyyat vasitələri		14 700
	Nəqliyyat vasitələrinin satışından gəlir		7 300
	<i>Nəqliyyat vasitəsi qalıq dəyəri ilə satılır.</i>		

Məsələ 5.2-nin həlli. Nargin MMC (səh. 65)

Tarix	Əməliyyatın məzmunu, hesablar	Dt	Kt
1-ci il	Amortizasiya xərci Yığılmış amortizasiya	2 400	2 400
	<i>Avadanlığa amortizasiya hesablanır.</i>		
2-ci il	Yığılmış amortizasiya Avadanlıq	2 400	2 400
	Avadanlıq Yenidən qiym-mə üzrə ehtiyat	5 400	5 400
	<i>Avadanlıq yenidən qiymətləndirilir.</i>		

2-ci il	Amortizasiya xərci Yığılmış amortizasiya	3 875	3 875
	<i>Avadanlığa amortizasiya hesablanır.</i>		
3-cü il	Amortizasiya xərci Yığılmış amortizasiya	3 875	3 875
	<i>Avadanlığa amortizasiya hesablanır.</i>		
4-cü il	Amortizasiya xərci Yığılmış amortizasiya	3 875	3 875
	<i>Avadanlığa amortizasiya hesablanır.</i>		
5-ci il	Amortizasiya xərci Yığılmış amortizasiya	3 875	3 875
	<i>Avadanlığa amortizasiya hesablanır.</i>		
5-ci il	Yığılmış amortizasiya Avadanlıq	15 500	15 500
	<i>Avadanlıq əsas vəsaitlər siyahısından silinir.</i>		

Məsələ 5.3-ün həlli. Samarium MMC (səh. 67)

1) Əməliyyat jurnalı

min manatla (.000)

Tarix	Əməliyyatın məzmunu, hesablar	Dt	Kt
01-10	Avadanlıq Pul vəsaiti	7075	7075
	<i>Nəqliyyat vasitəsi alınır. (5 000+1 250+550+275)</i>		
12-10	Amortizasiya xərci Yığılmış amortizasiya-Bina	220	220
	<i>Binaya amortizasiya hesablanır. (1 1 000*2%=220)</i>		
12-10	Amortizasiya xərci Yığılmış amortizasiya-M/A	3778	3778
	<i>Maşın və avadanlıqlara illik amortizasiya hesablanır. (4500+ 7075- 780)*35%=3778</i>		
12-10	Amortizasiya xərci Yığılmış amortizasiya-NA^	135	135
	<i>Nəqliyyat vasitəsinə illik amortizasiya hesablanır. (900*15%=135)</i>		

Məsələ 6.1-in həlli. Rito (səh. 71)

Lisenziyanın illik amortizasiyası = 24 000 / 3 = 8 000

Əməliyyat jurnalı

Tarix	Əməliyyatın məzmunu, hesablar	Dt	Kt
01.01.14	Qeyri-maddi aktiv (lisenziya) Pul vəsaiti	24 000	24 000
	<i>3 illik lisenziya alışıının dəyəri ödənilir.</i>		
31.12.14	Amortizasiya xərci Yığılmış amortizasiya-lisenziya	8 000	8 000
	<i>Lisenziyaya 1-ci il üzrə illik amortizasiya hesablanır.</i>		
31.12.15	Amortizasiya xərci Yığılmış amortizasiya-lisenziya	8 000	8 000
	<i>Lisenziyaya 2-ci il üzrə illik amortizasiya hesablanır.</i>		
31.12.16	Amortizasiya xərci Yığılmış amortizasiya-lisenziya	8 000	8 000
	<i>Lisenziyaya 3-cü il üzrə illik amortizasiya hesablanır.</i>		
31.12.16	Yığılmış amortizasiya-lisenziya Qeyri-maddi aktiv (lisenziya)	8 000	8 000
	<i>Lisenziya 3-cü ilin sonunda balansdan silinir.</i>		

Məsələ 7.2-nin həlli. Damla şirkəti (səh. 80)

Damla şirkətinin 2016-cı ilin 1-ci rübü üzrə Əməliyyat jurnalı			
ƏməL JV»-si	Hesablar və əməliyyatın məzmunu	Dt	Kt
1	Pul vəsaiti Nizamnamə kapitalı	200	200
	<i>Təsisçilər kapital qoyuluşu ediblər.</i>		
11	Mallar Kreditor borc	15 000	15 000
	<i>15 000 manatlıq mallar kreditlə alınır.</i>		
III	Nəqliyyat vasitəsi (avtomobil) Kreditor borcu	14 000	14 000
	<i>Kreditlə avtomobil alınır.</i>		
IV	SMMD Mallar Debitor borcu Satış (Satışdan gəlir)	9 000 17 000	9 000 17 000
	<i>9000 manatlıq mallar 17 000 manata nisvə mağazalara paylanır.</i>		
V	SMMD Mallar Pul vəsaiti Satış (Satışdan gəlir)	4 500 8 500	4 500 8 500
	<i>4500 manatlıq mallar 8500 manata nağd satılır.</i>		

VI	Pul vəsaiti Təqdim edilmiş satış güzəşti Debitor borclar	10 000 1 111	11 111
	<i>Debitor borclar üzrə müştərilərdən vəsait toplanır və yalnız bu məbləğə görə güzəşt tətbiq olunur.</i>		
VII (1)	Kreditor borcu Pul vəsaiti Alish güzəşti <i>Təchizatçıya olan borc qaytarılır və güzəşt hüququ əldə olunur.</i>	15 000	14 250 750
	VII (2)		
VIII (1)	Kreditor borcu Pul vəsaiti <i>Təchizatçıdan əlavə mallar kreditlə alınır.</i>	2 500	2 500
	VIII (2)		

Məsələ 9.1-in həlli (Helium) (səh. 93)

1. "Helium" MMC-nin 31 dekabr 2014-cü il üzrə Əməliyyatların qeydiyyatı jurnalı			
ƏməL IVs-si (tarixi)	Hesablar və əməliyyatın məzmunu	Dt	Kt
1.1	Qısamüddətli gələcək dövrün xərcləri Kassa <i>12 aylıq icarə haqqı əvvəlcədən ödənilib.</i>	1 800	1 800
	1.2		
2.1	Bank hesabı Qısamüddətli debitor borcu Xidmətdən gəlir <i>6 700 AZN dəyərində xidmət göstərilib və 5 000 AZN daxil olub</i>	5 000 1 700	6 700
	3.1		
3.2	Ümüdsiz borclar üzrə xərc Şübhəli borclar üzrə ehtiyat <i>1 200 AZN debitor borcu şübhəli borc kimi qiymətləndirilib.</i>	1 200	1 200
	4.1		
5.1	Ezamiyyə xərci Təhtəlhəsab şəxs <i>450 AZN ezamiyyə xərci uçota alınıb.</i>	450	450

6.1	Kommunal xərclər Sair qısamüddətli kreditor bordan <i>250 AZN kommunal xərc hesablanıb.</i>	250	250
6.2	Sair qısamüddətli kreditor bordan Bank hesabı <i>Kommunal xərclərin 600 AZN hissəsi ödənilib.</i>	600	600
7.1	Kassa Qısamüddətli verilmiş borclar <i>Verilmiş borcların 2 200 AZN hissəsi daxil olub.</i>	2 200	2 200
8.1	Şübhəli borclar üzrə ehtiyat Ümidsiz borclar üzrə xərc <i>400 AZN şübhəli borclar üzrə ehtiyat uçotdan silinib.</i>	400	400
8.2	Kassa Qısamüddətli debitor borcu <i>400 AZN şübhəli borclar üzrə ehtiyat daxil olub.</i>	400	400
9.1	Qısamüddətli kreditor borcları Kassa Bank hesabı <i>6 000 AZN qısamüddətli kreditor borcları ödənilib.</i>	6 000	2 000 4 000
10.1	Amortizasiya xərci Yığılmış amortizasiya-lisenziya <i>Lisenziiyaya 1 100 AZN amortizasiya hesablanıb.</i>	1 100	1 100
10.2	Amortizasiya xərci Yığılmış amortizasiya-avadanlıq <i>Avadanlığa 1 140 AZN amortizasiya hesablanıb.</i>	1 140	1 140

2. "Helium" MMC-nin 2014-cü ilin sonuna köməkçi hesabların bağlanması üzrə Əməliyyat jurnalına qeydlər			
Əməl. JV»-si	Hesablar və əməliyyatın məzmunu	Dt	Kt
B1	Xidmətdən gəlir Ümumi mənfəət <i>Gəlir mənfəətə aid edilir</i>	36 700	36 700
B2	Ümumi mənfəət Əmək haqqı xərci <i>Əmək haqqı xərci mənfəətə silinir</i>	7 400	7 400
B3	Ümumi Mənfəət Kommunal xərclər <i>Kommunal xərc mənfəətə silinir</i>	1 000	1 000
B4	Ümumi mənfəət İcarə xərci <i>İcarə xərci mənfəətə silinir</i>	2 250	2 250
B5	Ümumi mənfəət Ezamiyyə xərci <i>Ezamiyyə xərci mənfəətə silinir</i>	450	450
B6	Ümumi mənfəət Ümidsiz borclar üzrə xərc <i>Ümidsiz borclar üzrə xərc mənfəətə silinir</i>	1 300	1 300

B7	Ümumi mənfəət	2 240	2 240
	Amortizasiya xərci		
<i>Amortizasiya xərci mənfəətə silinir</i>			
B8	Ümumi mənfəət	22 060	22 060
	Bölüşdürülməmiş (xalis) mənfəət		
<i>Ümumi mənfəət bölüşdürülməmiş mənfəətə aid edilir</i>			
B9	Bölüşdürülməmiş mənfəət	200	200
	Dividend		
<i>Dividend bölüşdürülməmiş mənfəətə silinir</i>			

Məsələ 11.1-in həlli Titan Telekom (Səh. 116)

Ks	Əməliyyatın məzmunu, hesablar	Dt	Kt
1.	Pul vəsaiti	32 000	
	Satış		32 000
	SMMD	20 000	
	Mallar		20 000
<i>20000 manatlıq mallar 32000 manata nağd satdır</i>			
2.	Zəmanət xərcləri (bax: a)	280	
	Zəmanət öhdəlikləri		280
<i>Zəmanət xərcləri və zəmanət öhdəliyi hesablanır</i>			

As	Əməliyyatın məzmunu, hesablar	Dt	Kt
3.	Zəmanət öhdəliyi	280	
	Əlavə xərclər	17	
	Pul vəsaiti		297
<i>Zəmanət xərcləri nağd şəkildə ödənilir.</i>			

Məsələ 11.3. Günəş telekom (səh. 117)

<i>Aktivlər =</i>	<i>Öhdəliklər +</i>	<i>Xüsusi kapital</i>
<i>Kassa-1200 AZN</i>		<i>Nizamnamə kapitalı - 20 AZN</i>
<i>Ehtiyatlar -1800 AZN</i>	<i>0</i>	<i>Bölüşdürülməmiş mənfəət - 2980 AZN</i>

Məsələ 12.1-in həlli (səh. 121)

1. Hidrogen şirkətinin 31 dekabr 2014-cü il üzrə Əməliyyatların qeydiyyatı jurnalı			
ƏməLJV's-si (tarixi)	Hesablar yə əməliyyatın məzmunu	Dt	Kt
1.1	Bank hesabı	10 000	10 000
	Qısamüddətli bank krediti		
<i>Bankdan altı aylıq kredit götürülüb.</i>			
1.2	Faiz xərci	1 500	1 500
	Faizlər üzrə qısamüddətli kreditor borcu		
<i>Altı aylıq faiz xərcinin uçotu aparılıb.</i>			

2.1	SMMD	7 000	7 000
	Mallar <i>Satılan malların maya dəyəri uçota alınıb.</i>		
2.2	Qısamüddətli debitor borcu Uzunmüddətli debitor borcu Satışdan gəlir	11 000 7 000	18 000
	<i>Satışdan gəlirin uçotu aparılıb.</i>		
3.1	Bank hesabı	5 000	5 000
	Qısamüddətli gələcək dövrün gəlirləri <i>Satılacaq malların dəyəri əvvəlcədən alınıb.</i>		
4.1	Mallar	16 000	12 000 4 000
	Qısamüddətli kreditor borcu Uzunmüddətli kreditor borcu <i>Kreditə mallar alınıb.</i>		
5.1	Kassa	4 000	4 000
	Qısamüddətli alınmış avans <i>Satılacaq mallar üçün avans alınıb.</i>		
6.1	Qısamüddətli debitor borcu	5 500	5 500
	Uzunmüddətli debitor borcu <i>Debitor borclarına düzəliş edilib.</i>		
6.2	Bank hesabı	9 000	9 000
	Qısamüddətli debitor borcu <i>Debitor borclarının bir hissəsi daxil olub.</i>		
7.1	SMMD	2 500	2 500
	Mallar <i>Satılmış malların maya dəyəri uçota alınır.</i>		
7.2	Qısamüddətli gələcək dövrün gəlirləri Satışdan gəlir <i>Dəyəri əvvəlcədən alınmış mallar satılıb.</i>	4 000	4 000
8.1	Uzunmüddətli kreditor borcu	9 500	9 500
	Qısamüddətli kreditor borcu <i>Kreditor borclarına düzəliş edilib.</i>		
8.2	Qısamüddətli kreditor borcu Bank hesabı	18 600	18 600
	<i>Kreditor borclarının bir hissəsi ödənilib.</i>		
9.1	SMMD	3 500	3 500
	Mallar <i>Satılan malların dəyəri uçota alınıb.</i>		
9.2	Bank hesabı Qısamüddətli alınmış avans Satışdan gəlir <i>Bir hissəsi avans alınmış müqaviləyə görə mallar satılıb.</i>	2 000 4 000	6 000
10.1	Qısamüddətli bank krediti Bank hesabı	7 000	7 000
	<i>Banka olan əsas borcun bir hissəsi ödənilib.</i>		
10.2	Faizlər üzrə qısamüddətli kreditor borcu Bank hesabı	1 300	1 300
	<i>Banka olan faiz borcunun bir hissəsi ödənilib.</i>		
11.1	Amortizasiya xərci	1 900	1 900
	Yığılmış amortizasiya-avadanlıq <i>illik amortizasiya xərci hesablanıb .</i>		

2. Hidrosen şirkətinin 2014-cü ilin sonuna köməkçi hesabların bağlanması üzrə Əməliyyat jurnalına qeydlər			
ƏməLJV-si (təiud)	Hesablar və əməliyyatın məzmunu	Dt	Kt
B1	Satışdan gəlir Ümumi mənfəət	38 700	38 700
	<i>Gəlir mənfəətə aid edilir.</i>		
B2	Ümumi mənfəət SMMD Əmək haqqı xərci Kommunal xərclər Amortizasiya xərci Faiz xərci	24 750	18 700 2 300 350 1 900 1 500
	<i>Xərclər mənfəətə silinir.</i>		
B3	Ümumi mənfəət Bölüşdürülməmiş (xalis) mənfəət	13 950	13 950
	<i>Ümumi mənfəət bölüşdürülməmiş mənfəətə aid edilir.</i>		
B4	Bölüşdürülməmiş mənfəət Dividend	150	150
	<i>Dividend bölüşdürülməmiş mənfəətdə silinir.</i>		

Məsələ 14.1 həlli, (səh. 143). Müxahirləşmələr:

Tarix	Əməliyyatın məzmunu, hesablar	Dt	Kt
1.	Əmək haqqı xərci Əmək haqqı öhdəliyi 14% vergi öhdəliyi 3% sosial sığorta öhdəliyi	13 436	11 574,35 1 463,22 398,43
	<i>Əmək haqqı və tutulmalar hesablanıb.</i>		
2.	Əmək haqqı öhdəliyi Aliment öhdəliyi	300	300
	<i>İşçinin (məliyyəçi) əmək haqqısından aliment tutulub.</i>		
3.	Əmək haqqı xərci 22% sosial sığorta öhdəliyi	2 921,82	2 921,82
	<i>22 % məcburi sosial sığorta haqqı hesablanıb.</i>		
4.	Əmək haqqı öhdəliyi 14% vergi öhdəliyi 3% sosial sığorta öhdəliyi Aliment öhdəliyi 22% sosial sığorta öhdəliyi Pul vəsaiti	11 274,35 1 463,22 398,43 300 2 921,82	16 357,82
	<i>Əmək haqqından tutulmalar və 22% MDSS haqqı ödənilir.</i>		

Məsələ 15.2-in həlli (Səh 153)

1. Berklium şirkətinin IV rüb 2014-cü il üzrə Əməliyyatların qeydiyyatı jurnalı			
Əməl JV/s-i (tarm)	Hesablar və əməliyyatın məzmunu	Dt	Kt
1.1	Xammal	5 200	1 040 4160
	Kassa Qısamüddətli kreditör borcu <i>Xammal alınıb və bir hissəsi ödənilib.</i>		
1.2	Yanmfabrikat	5 900	5 900
	Xammal <i>Xammal istehsala buraxılıb.</i>		
2.1	Yanmfabrikat Əmək haqqı xərci Əmək haqqı öhdəliyi	4 100 250	6 350
	<i>İstehsaldə və inzibati ofisdə çalışan işçilərə əmək haqqı hesablanıb.</i>		
2.2	Əmək haqqı öhdəliyi Kassa	7 300	7 300
	<i>Əmək haqqının bir hissəsi ödənilib..</i>		
3.1	Yanmfabrikat Kommunal xərc Kommunal öhdəlik	300 130	430
	<i>İstehsal və inzibati ofis üçün kommunal xərc hesablanıb.</i>		
4.1	Amortizasiya xərci Yığılmış amortizasiya (inzibati avad.)	3 910	3910
	<i>İnzibati avadanlıqlara amortizasiya hesablanıb..</i>		
4.2	Yanmfabrikat Yığılmış amortizasiya (istehsal avad.)	2 575	2 575
	<i>İstehsal avadanlıqlarına amortizasiya hesablanıb.</i>		
5.1	Hazır məhsul Yanmfabrikat	15 600	15 600
	<i>Yanmfabrikat hazır məhsula keçib.</i>		
6.1	SMMD Hazır məhsul	18 500	18 500
	<i>18 500 AZN dəyərinə mallar satılıb..</i>		
6.2	Kassa Qısamüddətli debitor borcu Satış	11 160 13 640	24 800
	<i>Mallar 24 800 AZN-ə satılıb.</i>		

Məsələ 14.2. Natrium MMC - cavab (səh. IJ 84)

	Dt	Kt
Əmək haqqı xərci	1 385	
14% vergi öhdəliyi		117,88
3% DSMF öhdəliyi		41,55
Əmək haqqı öhdəliyi		1 225,57
<i>Əmək haqqı və tutulmalar hesablanıb</i>		
Əmək haqqı xərci	304,7	
22% DSMF öhdəliyi		304,7
<i>22% məcburi dövlət sosial sığorta haqqı hesablanıb</i>		

Məsələ 14.3. Kalium MMC - cavab (səh. 184)

	Dt	Kt
Əmək haqqı xərci	4 670	
14% vergi öhdəliyi		579,48
3% DSMF öhdəliyi		140,10
Əmək haqqı öhdəliyi		3 950,42
<i>Əmək haqqı və tutulmalar hesablanır</i>		
Əmək haqqı xərci	1 027,4	
22% DSMF öhdəliyi		1 027,4
<i>22%) məcburi dövlət sosial sığorta haqqı hesablanır</i>		

Məsələ 14.4. Rubidium MMC - cavab (səh. 184)

	Dt	Kt
Əmək haqqı xərci	8 830	
14% vergi öhdəliyi		1 297,24
3% DSMF öhdəliyi		264,9
Əmək haqqı öhdəliyi		7 267,86
<i>Əmək haqqı və tutulmalar hesablanır</i>		
Əmək haqqı xərci	1 942,6	
22% DSMF öhdəliyi		1 942,6
<i>22% məcburi dövlət sosial sığorta haqqı hesablanır</i>		

Məsələ 14.5. Seziyum MMC - cavab (səh. 184)

	DT	KT
Əmək haqqı xərci	12 867	
14% vergi öhdəliyi		1 301,10
3% DSMF öhdəliyi		350,01
Əmək haqqı öhdəliyi		11 215,89
<i>Əmək haqqı və tutulmalar hesablanır</i>		
Əmək haqqı xərci	2 566,74	
22% DSMF öhdəliyi		2 566,74
<i>22%) məcburi dövlət sosial sığorta haqqı hesablanır</i>		

Məsələ 14.6. Fransium MMC - cavab (səh. 185)

	DT	KT
Əmək haqqı xərci	24 112	
14% vergi öhdəliyi		2 607,60
3% DSMF öhdəliyi		723,36
Əmək haqqı öhdəliyi		20 781,04
<i>Əmək haqqı və tutulmalar hesablanır</i>		
Əmək haqqı öhdəliyi	200	
Aliment öhdəliyi		200
<i>Əmək haqqından aliment tutulub</i>		
Əmək haqqı xərci	5 304,64	
22% DSMF öhdəliyi		5 304,64
<i>22%) məcburi dövlət sosial sığorta haqqı hesablanır</i>		

Qeyd üçün

i